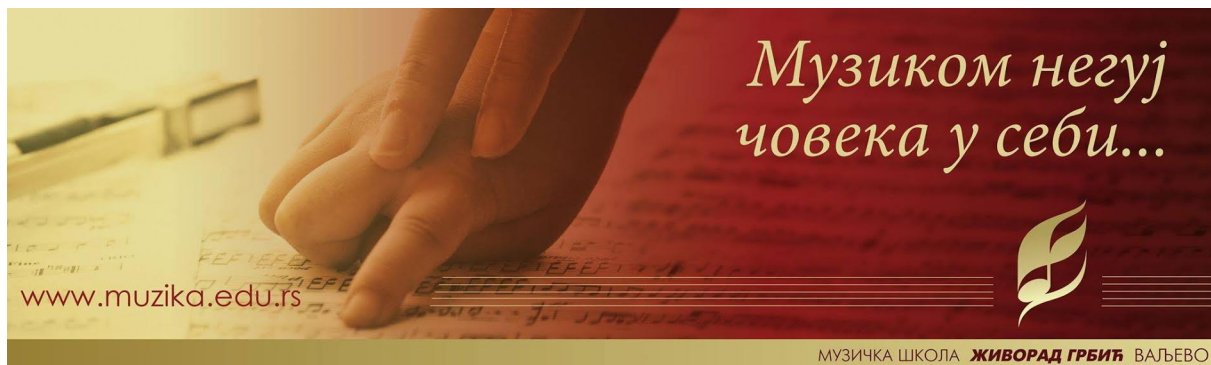

МУЗИЧКА ШКОЛА **ЖИВОРАД ГРБИЋ** ВАЉЕВО

Адреса: ул. Карађорђева 122
14 000 Ваљево
Телефон: 014 222 267
E – mail: muzika.valjevo@gmail.com
Web site: www.muzika.edu.rs

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

(са Анексима)

Назив и врста ШП	Школски програм за основно и средње музичко образовање и васпитање
Трајање ШП	Школски програм ће се примењивати од 2015/16. год. до 2018/19. школске године
Сврха ШП:	Обезбеђивање остваривања наставних планова и програма и потреба ученика и родитеља, школе и јединице локалне самоуправе
Циљеви и задаци ШП	<ol style="list-style-type: none">1. Конкретизација и прилагођавање законом прописаног наставног плана и програма условима и ресурсима школе;2. Информисање ученика, родитеља и локалне заједнице о образовним садржајима.

Ваљево, септембар 2017. године

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

Основу овог Школског програма представља:

- Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС 72/2009, 52/2011, 55/2013, 35/2015 и 68/2015)
- Закон о основном образовању и васпитању (Службени гласник РС 55/2013)
- Закон о средњем образовању и васпитању (Службени гласник РС 55/2013)
- Правилник о наставном плану и програму основног музичког образовања и васпитања (Службени гласник РС – Просветни гласник 5/2010)
- Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада култура, уметност и јавно информисање (Службени гласник РС – Просветни гласник 4/96.... 10/13, 14/13)
- Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (Службени гласник РС 67/2013)
- Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању (Службени гласник РС 82/2015)
- Приручник за самовредновање рада школе (Министарство просвете и спорта 2007.)
- Приручник за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама

ИНТЕРНИ АКТИ:

- Развојни план (дел.бр. 223 од 16.04.2013.)
- Правилник о организацији и систематизацији радних места (дел. бр. 940 од 23.12.2013. и 231 од 29.04.2014.)
- Правилник о заштити и безбедности ученика
- Правилник о безбедности и здрављу на раду (225 од 27.03.2008.)
- Правилник о стандардима рада квалитета установе (Службени гласник РС 7/2011 и 68/2012)
- Правилник о вредновању квалитета рада установа (Службени гласник РС 9/2012)
- Правилник о сталном стручном усавршавању наставника, васпитача и стручних сарадника (Службени гласник РС 86/15)
- Извештаји о раду школе
- Услови рада у школи
- Образовне потребе ученика, родитеља, локалне заједнице

Праћење остваривања школског програма остварује се кроз самовредновање рада школе.

II ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ

Музичка школа "Живорад Грбић" Ваљево је организована као средња музичка школа која обавља делатност основног и средњег образовања, са Издвојеним одељењем у Лајковцу.

Решењем Републичког секретаријата за образовање, науку и физичку културу број 614-01-57/90-02 извршено је оснивање Школе, а реверификација је извршена 25.05.1994. године решењем бр. 022-05-210/94-03 од стране Министарства просвете Републике Србије. Од школске 1994/95. године у склопу школе је (по одлуци о броју и распореду основних школа у Републици Србији бр. 022-3560/29 од 26. августа 1994. године Сл. гласник бр. 58/94.) организован рад и у Издвојеном одељењу у Лајковцу.

Организација рада у школи је веома сложена, јер обухвата:

- рад у основном образовању (на инструментима: клавир, виолина, виола, хармоника, гитара, виолончело, кларинет, флаута, труба, саксофон и соло певање);
- рад у средњем образовању, припремањем музичког кадра за занимања IV степена стручне спреме: А - музички извођач (хармоника, клавир, виолина, виолончело, виола, кларинет, флаута, труба, саксофон, гитара и соло певање) и Б - музички сарадник (теоретски одсек).

Од школске 2006/2007. године, Музичка школа се осамостаљује и целокупну наставу основне и средње школе реализује у својим просторијама. Тако се сврстава у изузетно мали број музичких школа у Србији које су успеле да обезбеде такве услове рада.

III ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА

1. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ:

- **ЦИЉ** - Особљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

- **ЗАДАЦИ:**
 - интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашње (контролној) и унутрашње (менталној) слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије;
 - упознавање ученика са трагом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента (ученика који су одабрали певање – са својствима људског гласовног апарата);
 - овладавање основном техником свирања на одабраном инструменту (за ученике певања – вокалном техником);
 - поштивање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, артикулације);
 - основно музичко описивање (поштивање већине тачног читања и писања нотна у разним кључевима, брзој препознавања и разумевања најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акценатних, артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју већине првобитног свирања или певања *Prima vista*);
 - усвајање основних знања из области музичке теорије и историје;
 - особљавање за самостално учење и вежбање;
 - стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу;
 - изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике;
 - развијање естетских музичких критеријума.

2. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ / приказ циклуса образовања, наставних предмета, фонда часова по предметима и разредима/

2.1. Наставни одсеци

Матична школа Ваљево

Одсек за класичну музику

- Шестогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената:
 - клавир,
 - виолина,
 - виола,
 - виолончело,
 - хармоника,
 - гитара и
 - флаута

- Четворогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената:
 - кларинет,
 - саксофон и
 - труба.

- Двогодишње школовање садржи програм образовања за ученике:
 - соло певања.

Издвојено одељење Лајковац

Одсек за класичну музику

- Шестогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената:
 1. виолина,
 2. гитара,
 3. клавир,
 4. хармоника,
 5. виолончело.

2.2. Обавезни наставни предмети

Шестогодишње школовање

ИНСТРУМЕНТИ: клавир, хармоника, виолина, виола, виолончело, гитара и флаута

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	70
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	245

Четворогодишње школовање

ИНСТРУМЕНТИ: кларинет, саксофон и труба

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	Нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, кам. музика	-	-	-	-	2	70	2	70
СВЕГА	4	140	4	140	6	210	7	245

Двогодишње школовање

Соло певање и Српско традиционално певање

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус		Други циклус	
	I разред		II разред	
	Фонд часова			
	недељно	годишње	недељно	годишње
Певање	2	70	2	70
Солфеђо	3	105	2	70
Теорија музике	-	-	1	35
Упоредни клавир	1	35	1	35
СВЕГА	6	210	6	210

2.3. Обавезни наставни садржаји у оквиру обавезних предмета

Прописани су Наставним планом и програмом основног музичког образовања и васпитања и објављени у „Просветном гласнику“ бр. 5 / 2010.

2.4. Факултативни део и њихови садржаји

У складу са ресурсима школе, интересовањима ученика и потребама локалне заједнице, школа организује активности које уједно представљају културну и јавну делатност школе:

- *органizовање школских и ваншколских ученичких јавних наступија и концерата (појединци, ансамбли, оркестри и хорови);*
- *органizовање концерата школских професора (Новогодишњи концерти, концерти поводом Дана школе);*
- *органizовање концерата јосиујућих музичких уметника (свакој месеца);*
- *активности везане за органizовање ученичкој учења на домаћим и међународним музичким такмичењима (за појединце, камерне ансамбле, оркестре и хорове), смојрама, фестивалима и сличним манифестацијама;*
- *органizовање Сусрећа флауиста „Тахир Куленовић“;*
- *органizовање такмичења ишариста “Варти“;*
- *Ваљевски фестивал хорова;*
- *Међународно такмичење јудача „ЗЛАТНЕ СТЕПЕНИЦЕ“;*
- *органizовање прослава Нове године, Школске славе Свети Сава, Дана школе и завршетак школовања ученика школе;*
- *органizовање школских такмичења по одсецима;*
- *органizовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача (семинари за ученике, Летњи кампови на Дивчибарама);*
- *органizовање предавања, семинара, трибина и саветовања везаних за музичку педагошко-извођачку проблематику;*
- *органizовање медијских промоција школе (новине, телевизија, Web презентација, постери, позивнице, летци...);*
- *успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностранним културним институцијама.*

2.5. Организација наставе

- **Индивидуална настава** – инструмент, соло певање, упоредни клавир;
- **Групна настава** – солфеђо, теорија музике, оркестар / хор / камерна музика. Разред у групној настави солфеђа и теорије музике можа да има највише 10 ученика, оркестар 30, хор 50, а камерни ансамбли 3 ученика;
- **Настава оркестра** - обавезна је за ученике IV, V и VI разреда виолине, виоле, виолончела, хармонике и флауте, као и за ученике III и IV разреда, кларинета, саксофона и трубе. Ученици инструменталисти који не свирају у оркестру, обавезни су да похађају наставу хора или камерне музике. Уколико школа има могућности, можа за ученике IV, V и VI разреда гитаре и флауте да организује наставу оркестра гитара, односно флаута;
- **Настава хора** - организује се за ученике IV, V и VI разреда шестогодишњег, као и за ученике III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања који не похађају наставу оркестра;
- **Настава камерне музике** - организује се за ученике IV, V и VI разреда шестогодишњег, као и за ученике III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања који нису укључени у рад оркестра или хора. Организује се у групама од три ученика;

- **Клавирска сарадња – корепетиција** – часове корепетиције имају сви ученици, осим оних који свирају клавир. Клавирски сарадник – корепетитор, држи наставу у присуству учениковог наставника главног предмета. Ученици гудачких и дувачких инструмената и соло певања током целе године имају часове са клавирском сарадњом, а број тих часова регулисан је Правилником о плану и програму за основне музичке школе:

Одсеци и разреди	Трајање часова корепетиције
I, II и III разред - гудачких инструмената и флауте I и II разред – кларинет, саксофон и труба	15 минута недељно по ученику
IV, V и VI разред – гудачки инструменти и флаута III и IV разред – кларинет, саксофон и труба	30 минута недељно по ученику
I разред - соло певање	30 минута недељно по ученику
II разред – соло певање	45 минута недељно по ученику

Трајање часова у односу на дужину школовања

- Часови инструмента и соло певања:

Трајање школовања	РАЗРЕДИ					
	I	II	III	IV	V	VI
6	30 мин.	30 мин.	30 мин.	45 мин.	45 мин.	45 мин.
4	30 мин.	30 мин.	45 мин.	45 мин.		
2	30 мин.	45 мин.				

- Часови солфеђа и теорије музике (сви часови групне наставе): 45 минута;
- Часови клавирске сарадње – корепетиције: 15, 30 или 45 минута недељно по ученику;
- Час упоредног клавира у I и II разреду одсека соло певања: 45 минута;

Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

Јавни наступи

Ученици музичких школа обавезни су да током године учествују на јавним наступима, на којима показују стечено знање и вештине. Наступи могу бити интерни часови (часови ученика једне класе), јавни часови (часови ученика читавог одсека) и концерти. Ученик је обавезан да наступи једном у току полугодишта на јавном наступу.

2.6. Испити и смотре

У музичкој школи се организују следећи **ИСПИТИ**:

1. **пријемни**
2. **годишњи**
3. **контролни**
4. **разредни**
5. **поправни**

1. **Пријемни испит** полаже се пре уписа у први разред, у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија и психо – физички предуслови за похађање наставе. Ученици који су завршили припремни разред полажу пријемни испит.

2. **Годишњи испит** из главног предмета полажу ученици III, IV, V и VI разреда шестогодишњег - II, III и IV разреда четворогодишњег - као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из солфеђа полажу ученици III и VI разреда шестогодишњег - II и IV разреда четворогодишњег, као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из теорије музике полажу ученици VI разреда шестогодишњег, IV разреда четворогодишњег и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из упоредног клавира, полажу ученици II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Ученици који на годишњем испиту у IV и V разреду шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року.

Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом. Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

За ученике првог разреда оцена из свих предмета је описна.

3. **Разредни испит** полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију негативну оцену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року.

Ученици који не положе разредни испит понављају разред.

4. **Поправни испит** полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира.

Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Ученици трећег разреда, који на годишњем испиту из главног предмета добију недовољну оцену, могу да се преведу у наредни разред.

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

Табеларни приказ испита и смотри ученика основне музичке школе:

	ПРЕДМЕТ	ТРАЈАЊЕ ШКОЛОВАЊА:	ИСПИТ СЕ ПОЛАЖЕ НА КРАЈУ РАЗРЕДА:
ГОДИШЊИ ИСПИТИ	ИНСТРУМЕНТ	6 година	III, IV, V, VI
		4 године	II, III и IV
		2 године	II
	СОЛФЕЂО	6 година	III и VI
		4 године	II и IV
		2 године	II
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	6 година	VI
		4 године	IV
		2 године	II
	УПОРЕДНИ КЛАВИР	2 године	II

- Евиденција о испитима води се у оригиналним записницима за ОМШ

	ПРЕДМЕТ	ТРАЈАЊЕ ШКОЛОВАЊА	СМОТРА СЕ ПОЛАЖЕ У РАЗРЕДИМА:	
СМОТРЕ	ИНСТРУМЕНТ	6 година	I и II	
		4 године	I	
		2 године	I	
	СОЛФЕЂО	2 године	I	
	УПОРЕДНИ КЛАВИР	2 године	I	Смотра за крај I полугодишта
				Смотра за крај II полугодишта

- Годишњи испити и смотре се полажу на крају наставног периода текуће школске године (36 и 37. недеље), осим прве смотре из упоредног клавира (крај 1. полугодишта за ученике првог разреда двогодишње ОМШ);
- Евиденција о смотрама води се у школским записницима. Записнике отварају одељенске старешине (професори инструмента) и, одмах по завршеном испиту, комплетно попуњене (потписи свих чланова комисије, датум одржавања испита, уписане све оцене а закључна црвеном хемијском оловком) предају секретару школе;
- За ванредне ученике ОМШ записнике отварају и предају секретару председници комисије за инструмент.

2.7. Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма и врсте активности у образовно - васпитном раду у ОМШ

План и програм основног музичког образовања и васпитања („Просветни гласник“ бр. 5 / 2010) израђен је у оперативним плановима рада наставника који чине саставни део овог Школског програма. У индивидуалним плановима рада наставника налазе се специфичности наставе и учења сваког предмета – најосновније карактеристике и поступци.

2.7.1. Остваривање програма ГРУПНЕ наставе

2.7.1.1. Солфеђо за шестогодишње образовање

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Развијање музикалности кроз певање дечјих песмица и вежбаца-модела за сваки тон. Певање и опажање дурске лествице помоћу дечјих песмица. Описмењавање ученика – читање и писање нота у оба кључа, солмизацијом и абecedом помоћу табулатора, преписивањем вежбаца и равномерним читањем нота. Развијање пулсације – осећаја за ритам и савладавање ритмичких фигура уз помоћ дечјих песмица и ритмичких вежби. Оспособљавање ученика да самостално отпева мелодијски пример – вежбање уз помоћ табулатора и стално указивање на мелодијски покрет (лествично кретање, терцно кретање, акорди, скокови...). Коначан циљ наставе солфеђа у I разреду је да ученици стекну музичку писменост, да постану заинтересовани за музику, да се осамостале у раду и успешно наставе даље музичко школовање.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, организује и усмерава процес учења, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Даље развијање музикалности и осећаја за молски тоналитет кроз певање дечјих песмица и мелодијских примера. Разликовање дура и мола упоредним певањем истих мелодија (наизменично у дуру и молу) као и дечјих песмица које имају мутацију. Увођење сложенијих ритмичких фигура уз помоћ дечјих песмица и ритмичких примера и разликовање истих путем слушног опажања. Увођење осминског такта путем упоређивања истих нота и фигура у четвртинском и осминском такту, као и преписивање вежби из четвртинског у осмински такт и обрнуто. Теоријско усвајање интервала до квинте и сва 3 облика мола кроз мелодијске примере, као и путем слушног опажања.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Утврђивање дурског и молског тоналитета, слушно и теоретски, као и увођење нових лествица и дечјих песмица. Савладавање нових врста такта: 6/8 и половинског кроз песмице, мелодијске и ритмичке примере. Упознавање са доминантним септакордом кроз песмице и мелодијске примере и путем слушног опажања. Теоријско усвајање интервала до октаве, као и дурског и молског квинтакорда, кроз песмице, мелодијске примере и путем слушног опажања. Записивање лакших мелодијско ритмичких диктата, али прво усмено опажање. Инсистирање на праћењу мелодијског покрета.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици III разреда на крају наставне године имају испит који обухвата пређено градиво.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Рад на усвајању нових дурских и молских лествица теоретском поставком, слушним опажањем, песмицама и мелодијским примерима. Даљи рад на сложенијим ритмичким фигурама и на пулсацији кроз ритмичке примере и усмено и писмено опажање истих. Теоријско, интонативно и опажајно савладавање дурског и молског секстакорда и квартсекстакорда путем усменог и писменог прављења акорада, певања песама и примера из литературе, као и усменог интонирања и опажања. Даљи рад на мелодијско ритмичким диктатима, усмено и писмено, као и вежбање нота путем равномерног читања примера из литературе.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање, откривање и увиђање законитости и процеса.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици IV разреда у току школске године имају смотру која обухвата пређено градиво.

V РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Савладавање мутације из дура у мол и обрнуто, кроз мелодијске примере и примере из литературе. Нове ритмичке фигуре кроз примере из литературе, ритмичке вежбе и усмено и писмено опажање истих. Увођење молдура кроз примере из литературе и мелодијске примере. Мешовити такт са једним троделом кроз примере из литературе и музичке баштине народног певања са ових простора. Усвајање нових интервала и акорада кроз примере из литературе и слушним опажањем док наставник свира. Теоретско савладавање нових интервала, акорада и лествица кроз бројне примере из литературе и кроз вежбања (писмена и усмена) на часу.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање, Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици V разреда у току школске године имају смотру која обухвата пређено градиво.

VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Савладавање хроматских скретница и пролазница кроз бројне примере из литературе, мелодијске примере и уз вежбе-моделе са наставником. Течно читање у оба кључа које се постиже равномерним читањем примера из литературе (етиде) и вежби из уџбеника. Самостално записивање нотног текста које се вежба усмено (повнављање краћих мотива) и писмено (записивање мелодијско-ритмичких диктата).

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање, откривање и увиђање законитости и процеса.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици VI разреда на крају наставне године имају испит који обухвата пређено градиво.

2.7.1.2. Солфеђо за четворогодишње образовање

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: У самом почетку циљ је обрадити што већи број дечијих песама. Паралелно са овим ради се на поставци модела за основне тонове С дура, а касније прилагођавање за остале тоналитете. Као помоћ ученицима у савладавању наставног плана програма користимо глас и клавир. Ученици певају групно и индивидуално. Паралелно са певањем, наставник ученици се упознају са: усменим диктатом, појмом ритма, теоријом музике, именовањем нота солмизацијом и абецедом, различитим врстама такта. Кроз наведени начин рада, омогућено је, у великој мери, анализирање ученика, што је свакако један од важнијих циљева у настави солфеђа. У том смислу наставник може да у даљем раду негује постојеће способности ученика и поспешује елементе који нису тако успешни. Коначан циљ наставе солфеђа у I разреду је да ученици стекну музичку писменост, да постану заинтересовани за музику, да се осамостале у раду и успешно наставе даље музичко школовање.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, организује и усмерава процес учења, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Након индивидуалног испитивања савладаног градива из претходног разреда, приступити савладавању новог наставног програма кроз проверене методе рада. Приликом рада на диктатима и теорији музике (писмено и усмено), наставници омогућити ученицима израженијих способности да се испоље, док се ученицима мањих музичких способности на дискретан начин омогућава да у што већој мери напредују. Обрадом дурских и молских тоналитета кроз примере из класичне литературе као и народних песама, ученицима је омогућити да на једноставан начин савладају хроматске скретнице и пролазнице, као и мутацију.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, организује и усмерава процес учења, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици II разреда на крају наставне године полажу испит према наставном плану и програму.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: На почетку другог циклуса четворогодишњег школовања спровести иницијалну проверу знања. Због специфичности инструмената које ученици свирају, радити на транспозицији мотива. Ова метода је корисна због: корелације са инструменталном наставом, усвајања знања из теорије музике, развијања звучне слике нових тоналитета, лакшег и бржег читања с листа. Радити на концентрацији и музичкој меморији. Диктат као резултат поставке звучне представе треба радити на готово сваком часу. Уводити теже скокове и ритмичке фигуре. У овом циклусу чешће задавати домаће задатке из разних области: интервали и акорди,

лествице, преписивање нота, тонски и линијски систем, обнављање обрађених мелодијских примера.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Завршни разред четворогодишњег музичког школовања представља сумирање стечених знања у претходним разредима и њихову разраду кроз нове елементе. Приступа се раду на дијатонској модулацији певањем што већег броја дечијих, западноевропских песама, уз обавезну хармонску пратњу наставника, како би ученици што боље чули промену тоналног центра. Радити на мелодијским модулативним етидама, где наставник користи свој глас као водиљу приликом промене тоналног центра. Користити рад на табулатору, где се аналитички сагледава појава хроматских тонова, утврђивање тоналитета кроз однос Д-Т, самим тим и модулација.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици IV разреда на крају наставне године полажу испит према наставном плану и програму.

2.7.1.3. Солфеђо за двојгодишње образовање

СОЛО ПЕВАЊЕ

I РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

Циљеви и средства: Будући да се већина ученика првог разреда соло певања први пут сусреће са нотама и партитурама, циљ наставе солфеђа је да постави и објасни све што се тиче нотног писма, лествица, акорада, ритмичких елемената итд. На самом почетку учи се тонски систем – распоред и записивање тонова по октавама, у комбинацији са њиховим ритмичким карактеристикама (четвртина ноте, половина, осмина...). Постављају се C-dur и a-moll лествице и то поступно, тако што се прво обрађују поједини ступњеви. Већ од самог почетка на настави солфеђа се изводе мелодијске и ритмичке вежбе, које увек садрже претходно обрађен и постављен мелодијски или ритмички захтев. Неопходно је користити мелодијске моделе и песмице у поставци интервала и акорада, када ученици још увек не владају довољно теоретским знањем. Мелодијске вежбе, лествице, интервале и акорде радити што више уз клавиру подршку, а затим је постепено смањивати, како би ученици добили што више на самосталности у њиховом опажању и репродукцији.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици I разреда на крају наставне године имају смотру према плану и програму.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Настава солфеђа у II разреду за соло-певаче има за циљ да музички комплетно описмени ученике овог одсека и оспособи их за даље школовање. У другом разреду се теоретски и практично обрађују лествице, интервали, трозвучи са обртајима и доминантни септакорд. Мелодијске вежбе се раде уз обавезну анализу тоналитета и мелодијских покрета, а ритмичке уз анализу нових ритмичких фигура. Радити мелодијске диктате у тоналитетима који имају до два предзнака, и који садрже обрађене мелодијске и ритмичке покрете. За певање двогласа бирају се занимљиви, мелодични и певљиви примери који се прво певају појединачно, а затим се спајају у двоглас. Такође, певати и народне песме, групно и појединачно.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици II разреда на крају наставне године полажу испит који обухвата пређено градиво.

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

ЦИЉ

Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	СОЛФЕЂО ОМШ
„Просветни гласник” бр.	5/2010
РАЗРЕД	I (први)
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА	105

	ОПИС	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ГОДИШЊИ ИСПИТ	СМОТРА 1. Писмени део: тест из теорије, лествице, интервали и консонантни квинтакорди. 2. Усмени део: мелодијска вежба (дијатонска, пређени тоналитети и парлато бас кључ).	(на крају школске године)
ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ	/	/
ОСТАЛИ ВИДОВИ РАДА (тестови, диктати, схеме, писмене вежбе...)	<ul style="list-style-type: none"> • Опажање и интонирање у обраћеним тоналитетима. • Опажање и интонирање штимова. • Опажање и интонирање дурског и молског квинтакорда. • Препознавање исписаних мелодијских и ритмичких мотива и њихово извођење и писмени ритмички диктат и усмени мелодијско-ритмички диктат. 	током целе године
ЈАВНИ НАСТУПИ	/	/
ЛИТЕРАТУРА	<ul style="list-style-type: none"> • В. Цветковић и Ј. Михаљица: <i>Солфеђо за први разред шестогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. • З. М. Васиљевић: <i>Солфеђо-ритам I</i>, Нота, Књажевац • Б. Поповић: <i>Солфеђо I</i>, Удружење музичких и балетских педагога Србије • В. Јовановић: <i>Солфеђо I</i> 	током целе године
ТАКМИЧЕЊА (НАЗИВ, МЕСТО И ВРЕМЕ)	Према способностима и интересовањима ученика	
ОЦЕЊИВАЊЕ	Описно оцењивање на основу Закона о основама система васпитања и образовања и Правилника о оцењивању ученика основне школе	најмање четири пута у току једног полугодишта

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	СОЛФЕЂО ОМШ	
„Просветни гласник” бр.	5/2010	
РАЗРЕД	II (други)	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА	70	
	ОПИС	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ГОДИШЊИ ИСПИТ	1. Писмени део: мелодијски диктат до два предзнака. 2. Усмени део: - мелодијски пример до три предзнака; - парлато- бас и виолински кључ.	Последња декада месеца маја

ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ	/	/
ОСТАЛИ ВИДОВИ РАДА (тестови, диктати, схеме, писмене вежбе...)	<ul style="list-style-type: none"> • Опажање и записивање тонова, интонирање мелодијских мотива. • Опажање и интонирање интервала свих квинтакорада обртаја дурског и молског, доминантног и умањеног септакорда са разрешењем. • Опажање и интонирање штимова. • Опажање апсолутних висина а1-де2 и од е1-а1. • Писмени ритмички диктат. • усмени мелодијско-ритмички диктат. 	током целе године
ЈАВНИ НАСТУПИ	/	/
ЛИТЕРАТУРА	<ul style="list-style-type: none"> • Пандуровић, Александровић и Јелић: Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. • Александровић и Јелић, Солфеђо за III разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 	током целе године
ТАКМИЧЕЊА (НАЗИВ, МЕСТО И ВРЕМЕ)	Према способностима и интересовањима ученика	/
ОЦЕЊИВАЊЕ	Оцењивање на основу Закона о основама система васпитања и образовања и Правилника о оцењивању ученика основне школе	најмање четири пута у току једног полугодишта
НАПОМЕНЕ	/	/

2.7.1.4. Теорија музике

VI РАЗРЕД шестогодишњег школовања (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД четворогодишњег школовања (1 час недељно, 35 часова годишње)

II РАЗРЕД двогодишњег школовања (1 час недељно, 35 часова годишње)

Циљеви и задаци: Основни циљ предмета теорија музике јесте да се савладају и разумеју елементи музичке писмености. Многе од тих елемената ученици су већ упознали на часовима солфеђа, али је потребно да се још једном јасно дефинишу, обнове, утврде и надограде. Задатак професора је да са ученицима обради музичке појмове и изразе, лествице, тоналитете, интервале, постављање акорада, многостраност тонова и орнаментацију. Важно је да се сви примери музички озвучавају и да се настава теорије одвија у корелацији са знањем стеченим на часовима солфеђа и часовима инструмента. С тим у вези, користити познату музичку литературу као основу за анализу одређених елемената из теорије музике. Задавати домаће задатке из различитих области, а на часу прибегавати раду по групама, у циљу развијања такмичарског духа.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, преноси теоријска и практична знања, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика, подстиче унапређивање стеченог знања.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање, записивање, откривање и увиђање законитости и процеса.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици на крају наставне године полажу испит који обухвата пређено градиво.

2.7.1.5. Теорија музике – српско традиционално певање

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	
„Просветни гласник” бр.	5/2010	
РАЗРЕД	II (други)	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА	35	
ОПШТИ ЦИЉ ПРЕДМЕТА	<i>Схватање музичког тока и његове визуелне презентације.</i>	
ЗАДАЦИ ПРЕДМЕТА	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Упознавање музичких појмова и појава.</i> • <i>Владање законитости теорије музике.</i> • <i>Повезивање теоријске наставе са софеђом и наставом инструмента.</i> • <i>Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа (лествице, интервали и акорди).</i> • <i>Владање музичком ортографијом</i> 	
	ОПИС	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ГОДИШЊИ ИСПИТ	1. Писмени део - шифре интервала и акорада. - исписивање предзнака појединих лествица. - исписивање врсте интервала и акорада – принцип теста. 2. Усмени део: - изградња интервала и акорада. - ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.	Трећа декада маја месеца
МАТУРСКИ ИСПИТ	/	
ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ	/	
ОСТАЛИ ВИДОВИ РАД (тестови, диктати, схеме, писмене вежбе...)	Писмене вежбе (са различитим захтевима и вежбањима складно пређеном градиву)	Четири пута годишње (пред крај сваког класификационог периода).
ЈАВНИ НАСТУПИ	/	
ЛИТЕРАТУРА	<i>Влада Јовановић: Теорија музике, Креативни Центар</i>	Током целе године
ТАКМИЧЕЊА (НАЗИВ, МЕСТО И ВРЕМЕ)	Према способностима и интересовањима ученика	

ОЦЕЊИВАЊЕ	На основу Закона о основама система васпитања и образовања и Правилника о оцењивању ученика основне школе	Током целе године (најмање 4 пута у току полугодишта)
------------------	---	---

2.7.1.6. Оркестар

IV, V и VI РАЗРЕД шестогодишњег школовања (2 часа недељно, 70 часова годишње)

III и IV РАЗРЕД четворогодишњег школовања (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Заједничко музицирање смо препознали као веома важан сегмент развоја и афирмације ученика у току и након завршетка основне музичке школе. Стога је циљ наставе оркестра да се интензивним укључивањем наставника инструменталне наставе у процес читања и техничке обраде деоница, омогући квалитетнија настава оркестра и ефикаснија реализација задатака и циљева. У нашој школи настава оркестра организована је на гудачком и одсеку хармонике. Васпитни циљ предмета обухвата развијање осећања припадности колективу и развијање естетских осећања.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности и ангажованост ученика.

2.7.1.7. Хор

IV, V и VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Наставу хора похађају ученици одсека за гитару и клавир, као и ученици осталих одсека који нису обухваћени наставом оркестра или камерне музике. Циљ похађања часова хора јесте да се, у корелацији са предметом солфеђо, унапреди читање (солмизационо) и савладавање деоница композиција које се обрађују на хору. Такође, атрактивним композицијама и прилагођавањем популарних уметничких композиција гласовним **могућностима** дечјег хора, занимљивим кореографијама или сценским поставкама (типа мјузикла или комада са певањем), као и повезивањем са другим облицима заједничког музицирања (камерним или оркестарским саставима), развијати код ученика жељу и позитивну мотивисаност за заједничким певањем. Васпитни циљ предмета обухвата развијање осећања припадности колективу и развијање естетских осећања, упознавање нових речи, односа у природи и међу људима и слично.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности и ангажованост ученика.

2.7.1.8. Камерна музика

IV, V и VI РАЗРЕД шестогодишњег школовања (2 часа недељно, 70 часова годишње)

III и IV РАЗРЕД четворогодишњег школовања (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Анимирање и оспособљавање ученика за групно музицирање, усаглашавање индивидуалног извођења са потребама групног, усаглашавање интонације и артикулације свих ученика, развијање перцепције слушања осталих чланова, развијање жеље за успехом и радом у групном музицирању. Васпитни циљ предмета обухвата развијање осећања припадности колективу и развијање естетских осећања.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности и ангажованост ученика.

2.7.1.9. Припремни разред

Предшколски узраст (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Припремни разред намењен је деци која показују интересовање и љубав према музици, а по годинама нису довољно зрела да би похађала музичку школу. Стога се за њих организују часови на којима развијају љубав према музици и инструментима кроз игру и групно музицирање. Циљ предмета је да се, певањем великог броја дечијих песмица различитог карактера, развије дечији слух, осећај за ритам, темпо и динамику. Такође, деца се кроз игру упознају са основним музичким појмовима и ради се на музичком описмењавању. Васпитни циљ предмета обухвата развијање естетских осећања, упознавање нових речи, односа у природи и међу људима и слично.

Активности наставника: саопштава наставне садржаје, процењује и оцењује квалитет и ниво усвојених знања, развија креативност ученика.

Активности ученика: усвајање знања, понављање, опажање, вежбање.

Провера знања: Током године прате се активност и ангажованост ученика.

2.7.2. Остваривање програма ИНДИВИДУАЛНЕ наставе

2.7.2.1. Клавир

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на музичком описмењавању ученика (упознавање ученика са основама нотног писма клавирске литературе).
- Упознавање ученика са грађом клавира и основама клавирске технике (поставка руку и тела за клавиром, поставка шаке и прстију; основна техника извођачког апарата).
- Развијати жељу за свирањем и музиком, кроз игру, квизове, причу, слушање музике.
- Развијати музичку фантазију ученика, сваку композицију објаснити кроз причу, игру, бајку, описима природе.
- Радити на освешћивању појма о звуку, упућивати ученика на пажљиво слушање свог свирања.
- Развијати унутрашњи (ментални) и спољашњи (контролни) слух, кроз певање и свирање лаких песмица.
- Развијати музичке имагинације у складу са потенцијалом ученика.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, а на крају године обавезна је смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотре у I разреду не подлежу нумеричком начину оцењивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште.
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења (упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободне и ефикасности извођачког апарата).
- Организовање часова у групи вршњака, у циљу развијања критичког слушања и мишљења.
- И даље мотивисање ученика за свирање и јавне наступе; стицање почетног такмичарског искуства, а у складу са способностима и личном мотивацијом ученика.
- Упознавање ученика са стилским карактеристикама композиција кроз плес и игру.
- Упућивање ученика на слушање музике.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, а на крају године обавезна је смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на мотивацији ученика за самостално вежбање и јавно свирање, неговати љубав према музици.
- Ставити ученика у позицију предавача, у сврху бољег слушања и разумевања стеченог знања.
- Радити на оспособљавању музичког апарата за извођење технички захтевнијих композиција.
- Увођење ученика у групно (камерно) музицирање свирањем композиција за четири руке или са другим инструментима.
- Организовање интерних мини семинара (у виду критичког слушања свирања другара и коментарисање), у сврху преношења критичког слушања на сопствено вежбање.
- Радити на стицању навика слушања музике; подстицати доживљено слушање и интерпретацију музике; оспособљавати ученика за разумевање музичког дела.
- Радити на упознавању музичких облика и карактеристика периода у коме су дела настала, и упућивати ученика на разумевање значаја познавања форме и стила за интерпретирање дела.
- Даље радити на развијању слуха.
- Неговање такмичарске праксе.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, смотра на крају првог полугодишта и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на мотивацији ученика за самостално вежбање и јавно свирање, неговати љубав према музици.
- И даље неговати љубав, жељу за самосталним вежбањем; упућивати ученика на вођење евиденције вежбања. Изграђивати виши стандард захтева концертне и такмичарске праксе.
- Увођење сарадње са колегама других одсека, у циљу неговања камерног музицирања.
- Увођење ученика у самостално истраживачки рад (на пример читање биографија композитора, слушање одређених композиција...) и презентовање стеченог знања пред друговима из класе.
- Радити на развијању музичке фантазије указивањем на аналогije међу уметничким делима и уметничким вредностима из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...); кроз подстицајне разговоре упућивати ученика на упоређивање дела и изградњу способности увиђања, у циљу увођења ученика у област музичке естетике (садржај примерен учениковом узрасту).
- Упућивање ученика на посете концертима и слушање уметнички вредне музике.
- Радити на концентрацији.
- Радити на продубљивању осетљивости на лепоту клавирског звука.
- У складу са интересовањем и потенцијалом ученика развијати музичку импровизацију и жељу за стварањем музичког дела.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, смотра на крају првог полугодишта и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

V РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити и даље на мотивисању ученика за самостално вежбање и јавно наступање, као и вођење евиденције вежбања. Унапређивање концертних и такмичарских наступа.
- Унапређивање пијанистичке технике интензивним радом на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких захтева (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика); развијање слушне контроле код ученика при функционисању моторног апарата у сврху постизања вишег ступња виртуозитета.
- Радити на развијању самосталног доживљаја музике и музичког дела (маштовитост, визија и слика композиција). Развијати имагинацију ученика и освешћивање повезаности психичког и моторног (физичког) аспекта извођења.
- Радити на развоју слушања композиција уз праћење нотног текста.
- Одржавање неговања камерног музицирања и слушања концерата уметнички вредне музике.
- У складу са мотивацијом ученика унапређивати музичку импровизацију и стваралаштво.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка детета, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, смотра на крају првог полугодишта и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Развијати самосталност ученика, и даље развијати жељу за сопственим ангажовањем (јавни наступи, такмичења...).
- Даље радити на професионалном приступу делу, проширивањем знања о музичким облицима и епохама уз континуиран процес повезивања стеченог теоретског знања и разумевања личне извођачке праксе.
- Радити на континуираном развоју самосталног вежбања, задавањем сложенијих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање тежих композиција за концертно извођење (без помоћи наставника, у потпуности самостално).
- Радити на менталној и физичкој издржљивости приликом извођења дужих композиција.
- Радити на ученичкој заинтересованости за стварање музике путем личне ванмузичке представе и њене реализације.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања. Током године обавезна су два јавна наступа, смотра на крају првог полугодишта и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.2. Хармоника

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на музичком описмењавању ученика (упознавање ученика са основама нотног писма литературе за хармонику).
- Упознавање ученика са грађом хармонике.
- Упознавање са основним техникама извођачког апарата: поставка руку и тела, шаке и прстију приликом свирања хармонике.
- Подстицање љубави према музици и према инструменту.
- Развијање радне навике за свакодневно вежбање.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извђењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотре у I разреду не подлежу нумеричком начину оцењивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште.
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења (упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата).
- Развијати жељу за свирањем и музиком, кроз игру, квизове, причу, слушање музике.
- Ученик треба да упозна музички мотив и реченицу, уз јасније диференцирање мелодије и пратње.
- Свирање интервала терце и сексте, техничко напредовање леве и десне руке, познавање акордског мол баса и увода у полифонију, употреба регистара.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извђењем дела која су предвиђена планом и програмом.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште.
 - Развијање музичке меморије.
 - Примена различитих врста артикулације.
 - Радити на техничким способностима ученика.
 - Радити на стицању навика слушања музике; подстицати доживљено слушање и интерпретацију музике; оспособљавати ученика за разумевање музичког дела.
- Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог полугодишта организује се смотра, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Упознавање и свирање цикличних композиција.
 - Постизање бржег темпа. Употреба октава и скокова.
 - Увођење сарадње са колегама других одсека, у циљу неговања камерног музицирања.
 - Радити на мотивацији ученика за самостално вежбање и јавно свирање, неговати љубав према музици.
 - Радити на концентрацији.
- Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог полугодишта организује се смотра, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

V РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Упознавање елемената полифоније (глас, тема, имитације, одговори).
 - Читање с листа одговарајућих вежби.
 - Употреба баритон баса и самостално решавање проблема прстореда и вођења меха.
 - Радити на развоју слушања композиција уз праћење нотног текста.
 - Одржавање неговања камерног музицирања и слушања концерата уметнички вредне музике.
 - У складу са мотивацијом ученика унапређивати музичку импровизацију.
- Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог полугодишта организује се смотра, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Обрада сложенијих композиција са двогласом, трогласом и употребом баритон баса, усавршавање технике леве и дене руке.
- Радити на менталној и физичкој издржљивости приликом извођења дужих композиција.
- Рад на сложенијим захтевима вођења меха (рикошет мехом, шеик).
- Транспоноване регистара за октаву више или ниже.
- Стилско извођење полифоне композиције, цикличне, виртуозне.
- Радити на ученичкој заинтересованости за стварање музике путем личне ванмузичке представе и њене реализације.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.
- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике, кроз организацију мини семинара на нивоу класе, где се ученик ставља у улогу предавача (подела искустава са вршњацима).
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања. У току првог полугодишта организује се смотра, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.3. Гитара

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Успостављање међусобног поверења између наставника и ученика.
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености.
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика.
- Певање песама за децу уз професорову пратњу на гитари ради што природнијег увођења ђака у музику.
- Упознавање ђака са основним деловима инструмента, правилним седењем и правилним положајем обе руке.
- Свирање тонова апојандо техником (прво на празним жицама, потом у краћим лествичним кретањима) и тирандо техником (симултани акорди и арпеђа).
- Савладавање најмање једне лествице у оквиру прве позиције.
- Увод у полифонију преко врло једноставних канона и имитација.
- Захтеви за најједноставнијим динамичким контрастима (форте – пиано) и најједноставнијим променама боје, а све у покушају да се оствари једноставан музички израз на коме треба инсистирати од почетка.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, а на крају године обавезна је смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотре у I разреду не подлежу нумеричком начину оцењивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даље учвршћивање техничких елемената научених у I разреду кроз комаде, етиде и вежбе које морају бити нешто сложеније и дуже од оних из I разреда.
- Комплетно упознавање свих нота на свим жицама, закључно са петом позицијом.
- Савладавање основних дурских и молских акорада у првим позицијама.
- Рад на дурским и молским лествицама до петог поља, уз објашњење промене позиције.
- Поставка малог бареа.
- Наставак тежње за постизањем музичког израза уз употребу динамике (форте, фортисимо, пиано, пианисимо), боја (ординаре, тасто, понтичело).
- Једноставно објашњење најосновнијих елемената музичке форме – двотакт, тротакт, мотив.
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа, а на крају године обавезна је смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Упознавање хватаљке закључно са седмом позицијом кроз вежбање позиционих вежби за четврту, пету и седму позицију.
- Увођење типских двооктавних лествица у новим позицијама са детаљним образложењем промене позиције и почетком рада на ритмичким варијантама.
- Свирање лествичних интервала у спором темпу.
- Постављање технике вибрата.
- Рад на поставци великог баре хвата.
- Рад на одвајању мелодије и пратње помоћу различите динамике и различитих врста удара.
- Једноставна анализа композиција које се раде уз образложење карактера.
- Овладавање специфичним ознакама везаним за инструмент.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотра на крају првог полугодишта одржава се у складу са договором на стручном већу предмета, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даље употпуњавање и развијање способности ученика у оквиру садржаја програма.
- Поставка легато технике за леву руку.
- Даљи рад и усавршавање двооктавних лествица и интервала.
- Даље усавршавање арпеђа десне руке.
- Упознавање девете позиције кроз позиционе вежбе.
- Упознавање са једноставним украсима – горњи и доњи предудар.
- Увођење ознака карактера.

- Инсистирање на потпуној контроли ритма и темпа.
- Инсистирање на музичком изразу.
- Објашњење и употреба агогике.
- Оспособљавање ученика за самосталан рад анализирањем проблема који се јаве и изналагањем начина на који се они могу решити.
- Читање с листа врло једноставних композиција.
Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотра на крају првог полугодишта одржава се у складу са договором на стручном већу предмета, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

V РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Рад на легатима за леву руку.
- Рад на промени позиције и скоковима за леву руку.
- Даљи рад на украсима – двоструки предудар, мордент, пратрилер.
- Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова.
- Вежбе за баре и вежбе за истезање.
- Даљи рад на читању с листа у једноставнијим примерима.
- Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила.
Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка детета, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Током године обавезна су два јавна наступа и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотра на крају првог полугодишта одржава се у складу са договором на стручном већу предмета, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на комплетном музичком усавршавању који подразумева захтеве у темпу, квалитету тона, динамици, боји, агогици, односно у целокупном музичком изразу.
- Рад на тремоло техници.
- Извођење свих украса (од предудара до трилера).
- Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пицката, ефекат добоша и др.).
- Рад на штимовању инструмента.
- Развијање способности уочавања хармонских промена у току свирања.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења.
- Оспособљавање ученика за наставак школовања.
Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања. Током године обавезна су два јавна наступа и годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотра на крају првог полугодишта одржава се у складу са договором на стручном већу предмета, а на крају године ученици имају годишњи испит, са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Примарни задатак коме професори, примењујући овај програм, треба да стреме је развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика. Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева музички израз. Темељ програма чини Школа за гитару Јована Јовичића, чија прва три дела обрађују комплетну проблематику школе за основно музичко образовање. Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент. До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежину пређених композиција. Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала. Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем. Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности – једино у којем се он може сматрати конструктивним. Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности – од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку. Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности). Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном

применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају. Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим. Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција. Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању – повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гитарске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

Препоручује се првенствено наступ ученика на такмичењима која се налазе у календару министарства и која су категорисана. Наступ ученика на осталим такмичењима по избору наставника.

2.7.2.4. Гудачи (виолина, виола, виолончело)

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Упознавање ученика са основама нотног писма виолинске литературе.
- Упознавање ученика са грађом виолине/виолончела.
- Упознавање са основним техникама извођачког апарата: поставка руку и тела, држање гудала приликом свирања.
- Подстицање љубави према музици и према инструменту.
- Проближавање звука инструмента ученику уз певање и свирање познатих мелодија (нпр. из цртаних филмова, филмова или дечијих емисија).
- Усвајање основних потеза на гудалу.
- Мотивацију за свирање проналазити уз помоћ игре са инструментом и заједничким музицирањем.
- Охрабривање ученика за заједничко музицирање било са професором или са другим ученицима.
- Увођење навике самосталног вежбања,
- Јавни наступи.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотре у I разреду не подлежу нумеричком начину оцењивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на поставци леве и десне руке. Опустање руке (зглоб шаке).
- Рад на даљем описмењавању и развоју слуха и музичке интелигенције.
- Развој заједничког свирања и појмова слушања и предслушања.
- Упознавање са основама динамичких ознака и ознака за темпо.

- Развијање мисаоне целине (фразе).
- Упућивање ученика на слушање музике.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на техници леве и десне руке.
- Увођење вибрата и неговање лепог тона.
- Увођење треће и друге позиције.
- Даљи рад на развоју фразе.
- Неговање заједничког музицирања.
- Припреме за јавне наступе уз савлађивање техничких и музичких тешкоћа.
- Проширивање знања о ознакама темпа и динамике.
- Увођење навике самосталног вежбања.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. На крају године ученици имају годишњи испит, такође са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Развој музичког апарата радом на композицијама сложенијих техничких садржаја.
- Усвајање потеза: staccato, sautillé.
- Рад на вибрату и даљем развоју тона.
- Упознавање ученика са стилским епохама, различитим стиловима у уметности и прављење аналогија са осталим гранама уметности.
- Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Мотивисање за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. На крају године ученици имају годишњи испит, такође са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

V РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Подстицање и развој индивидуалног развоја ученика.
- Даљи рад на развоју музичког апарата увођењем техничких вежби из плана и програма.
- Усавршавање вибрата.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера и промена позиција.
- Подстицање ученика на камерно музицирање и савладавање треме.
- Рад на меморији и свесном усвајању дела као целине.
- Ученика треба оспособити да правилно користи и одржава инструмент.

- Оспособљавање за свирање напамет као и правилно вежбање (фокусирање на проблем и успешно решавање).

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. На крају године ученици имају годишњи испит, такође са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даљи развој ученикове индивидуалности и маште.
- Усавршавање музичког апарата кроз техничке вежбе.
- Препознавање музичких стилова.
- Неговање навике самосталног вежбања.
- Увођење двојних нота и подстицање на камерно свирање.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.
- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике, кроз организацију мини семинара на нивоу класе, где се ученик ставља у улогу предавача (подела искустава са вршњацима).
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. На крају године ученици имају годишњи испит, такође са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.5. Флауџа

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Упознавање са инструментом кроз игру и свирање познатих мелодија (цртани, филмови, итд). Техника дисања и поставка усана, као и мотивација, треба да се имплементира кроз игру и практично разлагање.
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упознавање са функционалним положајем тела за свирање флауте и основама ефикасне употребе извођачког апарата (техника дисања). Упражњавање једноставних вежби за телесну релаксацију. Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо.
- Правилно стајање са флаутом. Добра поставка руке.
- Повезивање визуелног и слушног перципирања са извођачким апаратом.
- Развој слуха, оспособљеност ученика за прве извођачке кораке.
- Развијање музичке имагинације у складу са потенцијалом ученика.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа током године, а на крају наставне године организује се смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом. Смотре у I разреду не подлежу нумеричком начину оцењивања.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на развоју спољашњег и унутрашњег слуха путем изражајног певања, као и контроле тона уз основе динамичког нијансирања.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије и креативности путем игре и приче, са тенденцијом постепеног напуштања игре у корист других, узрасту примеренијих активности.
- Проширивање знања о механизму произвођења флаутског звука основним информацијама. Ширење регистра по могућству ученика.
- Образлагање потребе за правилним дисањем и држањем инструмента.
- Обогаћивање искуства стеченог у области функционалне употребе извођачког апарата новим увидима у проблематику, кроз процес савлађивања сложенијих извођачких захтева. Континуирано упражњавање вежби за телесну релаксацију, у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата.
- Развој слуха, музичке интелигенције и фантазије
- Систематичност у приступу музичкој материји.
- Опуштеност апарата приликом извођења.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а током године организују се смотре са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на техници дисања, као и детаљан рад на корелацији прстију и језика.
- Наставак и проширивање рада на тонским и техничким вежбама и објашњавање њиховог круцијалног значаја.
- Мотивација ученика за јавним наступом. Организација мини семинара на нивоу класе, где је ученику додељена улога предавача (подела искуства са вршњацима).
- Оспособљеност музичког апарата за извођење захтевнијих композиција. Развијање слуха.
- Опуштеност мануелног апарата.
- Упознатост са различитим начинима добијања звука (легато, стакато, портато).
- Разумевање озбиљности јавног наступа. Развијање имагинације ученика и освешћивање повезаности психичког и моторног (физичког) аспекта извођења.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду, са нарочитом пажњом усмереном на препознавање вертикално-хоризонталних (хармонско - мелодијских) односа у оквиру задатих примера за вежбање.

- Продубљивање осетљивости на лепоту флаутског звука, доследним радом на усавршавању извођачке вештине "певања" на флаути. Повезивање технике и тона и њихово нијансирање.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела, у циљу постепеног развијања способности слуховне контемплације (размишљања у тонским представама).
- Наставак рада на развијању самосталне музичке фантазије указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре ...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике. Продубљивање самосталности при вежбању.
- Оспособљеност музичког апарата за извођење захтевнијих композиција. Даље развијање слуха.
- Опуштеност моторно-мануелног апарата при извођењу технички захтевнијих композиција. Усавршавање тушеа.
- Освешћивање процеса меморисања као једног од битнијих процеса за јавно извођење. Разумевање важности облика за интерпретирање дела.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

V РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даља разрада на подручју тона и повезивање са техником (скеле, са различитим артикулацијама и кроз интервале). Проширивање знања из области орнаментације.
- Посвећивање нарочите пажње изучавању композиција техничке структуре и композиција са романтичарском кантиленом, ради даљег развоја извођачке вештине "певања" на флаути.
- Рад на микро динамици и његова примена у делима, као и осликавање атмосфере са коришћењем нивоа динамике.
- Стални развој музичке фантазије и даље профилисање ученикових критеријума у области уметничког садржаја и естетске вредности музичког дела.
- Упознавање флауте као оркестарског и камерног инструмената.
- Даљи развој слушне контроле при функционисању моторног апарата.
- Могућности коришћења руку независније и сигурније у композицијама свих карактера.
- Даљи развој моторичких вештина. Профилисање различитих тушеа.
- Обогаћивање извођења на флаути.
- Развијање имагинације ученика и освешћивања повезаности психичког и моторног (физичког) аспекта извођења.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

VI РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на компликованијим вежбама за тон као и обсежна примена досадашњег знања у решавању техничких проблема. Увођење рада на дуплом и троструком језику, као и интензивни рад на интервалима.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем сложенијих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање тежих

композиција за концертно извођење (без помоћи наставника, у потпуности самостално).

- Проширивање знања о музичким облицима кроз континуиран процес повезивања стеченог теоретског разумевања са личном извођачком праксом.
- Довођење вештине читања а *prima vista* на ниво који задовољава потребе у оквирима аматерског бављења музиком, једнако као и на ниво отворене перспективе даљег развоја ове способности током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.
- Ослобађање притиска при свирању било каквог тонског и техничког проблема
- Усавршавање техничког аспекта извођења кроз познавање техничког фразирања и музичке потребе самог дела.
- Повезаност теоретског разумевања са извођачком праксом
- Издржљивост ментална и физичка приликом извођења дужих композиција попут сонате и варијација.
- Заинтересованост ученика за "прављење" музике путем личне ванмузичке представе и њене реализације.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.6. Дувачи (кларинет, туба, саксофон)

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Приоритет сваког наставника класичног инструмента треба да буде мотивација и љубав ученика према инструменту.
- Увођење ученика у основе класичне музике (уопштено, кроз машту и причу).
- Музичко описмењавање. У складу са тим, као и зависно од инструмента који изабера, ученика треба оспособити да правилно користи и одржава инструмент.
- Оспособљавање за свирање напамет као и правилно вежбање (фокусирање на проблем и успешно решавање).
- Кроз рад одређених вежби, усклађивање рада језика и прстију.
- Правилна поставка усника.
- Савлађивање основних појмова мелодике, ритма и динамике.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се смотра са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Наставак развијања љубави према класичној музици и мотивација за свирањем и вежбањем инструмента.
- Правилна поставка и држање инструмента, контрола тона и техника дисања, наставник треба веома стрпљиво да објашњава и да узме у обзир и психо - физичке предиспозиције детета.
- Наставак рада на динамичком нијансирању као и упознавање са контролом тона током свирања.
- Припрема за јавне наступе и упознавање са свирањем и правилом понашања на јавним наступима (однос према публици).

- Развијање сопствене креативности, помоћ при учењу самосталног вежбања као и правилног и ефективног коришћења времена за вежбање.
- Детаљнији рад на појмовима мелодике, динамике и ритма.
- Помоћ при коришћењу музичке литературе, слушања музике, интрнета и осталих извора за унапређење музичког образовања.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даље развијање љубави према класичној музици и музицирању, како самостално тако и у оквиру групе ученика (камерна музика). Наставник треба да се фокусира на мање саставе (дуа).
- Наставак самосталне контроле тона у току вежбања и развијање слуха за самостално штимовање.
- Постепено упознавање различитих стилова музике, вежбање орнамената и трилера по законима специфичних стилова. Даљи рад на значају и лепоти правилне стилске интерпретације периодичних дела.
- Интезивни рад на осамостаљивању ученика за вежбање и јавно свирање.
- Упућивање ученика на посећивање квалитетних и едукативних концерата и читања књига, ради изградње целокупне уметничке личности и развијања самосталног мишљења.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике, кроз организацију мини семинара на нивоу класе, где се ученик ставља у улогу предавача (подела искустава са вршњацима).
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника. Такође, повезивање са другим наставницима истог инструмента ради дељења искуства (како ученик и наставник, тако и наставник и наставник). Самосталност при вежбању са клавиром без присуства наставника.
- Рад на развијању самосталне музичке фантазије указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре ...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике. Продубљивање самосталности при вежбању.
- Детаљан рад на објашњавању успешног учења напамет, кроз сопствено искуство наставника и употреба разних техника.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током четворогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања. У току првог и другог полугодишта организује се по једна смотра са извђењем дела која су предвиђена планом и програмом. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.7. Соло пјевање

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Веома је важно да се ученик, који почиње са школовањем гласа, упозна са својим инструментом који му помаже у изражавању музичких мисли. Један од великих проблема је што ученик соло певања не може да види свој апарат, већ мора да се ослања на сопствени осећај приликом добре емисије тона и да га памти. Због тога је неопходно да се ученику објасни шта све чини његов певачки апарат и које осећаје да прати приликом певања. Поред анатомске грађе певачког апарата, веома је важна и функција дијафрагме.
- Упознавање правилног дисања, вежби дисања и правилног певачког става су од кључног значаја за ученике који почињу да певају.
- Правилно дисање им омогућава да лакше повежу низ тонова, а самим тим и праве прве музичке фразе које им помажу да се лакше изразе и ослободе кроз композицију.
- Након упознавања певачког апарата и технике дисања, најважнији циљ у првом разреду јесте формирање правилне емисије тона.
- Ученик мора да научи да разликује правилну од неправилне емисије тона, мора да разуме важност правилног говора да би се дошло до импостирног гласа.
- На самим певачким почецима ученика треба мотивисати кроз лаке техничке вежбе и вокализе. Инсистирати на коришћењу технике дисања, повезивању вокала, и на чистој интонацији.
- Тек када се добије чиста емисија тона може се прећи на додавање сугласника кроз текст, а то се постиже певањем лакших вокализа, композиција старих мајстора и соло песама.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка детета, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се смотре са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на вежбама за правилно дисање.
- Рад на усавршавању правилне емисије тона.
- Рад на опуштању целокупних мишића лица.
- Рад на правилном изговору, артикулацији и акцентовању речи.
- Певање лакших композиција старих мајстора и соло песама.
- Након савладане основе технике дисања, треба започети са тежим вежбама. Током друге године ученик треба да тежи ка томе да, колико год је то могуће, испоштује фразе које је композитор написао. Дуга певачка фраза помаже ученику да се лакше и лепше изрази кроз музику, а основа тога јесте свакодневни рад на вежбама дисања.
- Правилно дисање, правилна емисија тона и јасан изговор су основни захтеви за даље школовање ученика.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. Обавезна су два јавна наступа, а на крају године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.8. Српско традиционално певање

Општи циљеви и задаци

ЦИЉ:

1. Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи
2. Развијање љубави према народној уметности и традиционалном народном певању и свирању.
3. Упознавање технике дисања и певања/свирања.
4. Оспособљавање ученика за самостално извођење песме/свирке.
5. Разумевање музичке фразе, артикулације, стила и динамике.
6. Оспособљавање ученика за концертну активност.
7. Оспособљеност за даљи наставак школовања.

ЗАДАЦИ ЗА I РАЗРЕД:

1. Редовно похађање наставе, вежбање и интересовање за аудио издања традиционалне српске музике.
2. Препознавање своје музичке традиције.
3. Разликовање аутентичног извођења од стилизације и обраде.
4. Познавање основне технике певања/свирања.
5. Правилно држање тела при певању/свирању (уме да држи народни инструмент).
6. Извођење основних техничких вежби.
7. Извођење једноставних мелодија мањег амбитуса.
8. Извођење једноставнијих украса.
9. Извођење песме/свирке у целини.
10. Препознавање различитих вокалних/инструментаалних стилова.
11. Извођење основних динамичких нијанси.
12. Музикално певање/свирање са разумевањем онога што изводи.
13. Оспособљавање за певање/свирање на јавним наступима.
14. Понашање на сцени.
15. Достизање психо-физичке спремности за јавно извођење.
16. Јавно презентовање научене песме/свирке.
17. Певање/свирање две песме/свирке.
18. Музикално извођење песме/свирке.
19. Оспособљавање за наставак школовања.

ЗАДАЦИ ЗА II РАЗРЕД:

1. Редовно похађање наставе, вежбање и интересовање за аудио издања традиционалне српске музике.
2. Препознавање своје музичке традиције.
3. Разликовање аутентичног извођења од стилизације и обраде.
4. Познавање основне технике певања/свирања.
5. Правилно држање тела при певању/свирању (уме да држи народни инструмент).
6. Извођење основних техничких вежби.
7. Извођење једноставних мелодија мањег амбитуса.
8. Извођење једноставнијих украса.
9. Извођење песме/свирке у целини.
10. Препознавање различитих вокалних/инструментаалних стилова.
11. Извођење основних динамичких нијанси.
12. Музикално певање/свирање са разумевањем онога што изводи.
13. Оспособљавање за певање/свирање на јавним наступима.
14. Понашање на сцени.
15. Достизање психо-физичке спремности за јавно извођење.

16. Јавно презентовање научене песме/свирке.
17. Певање/свирање две песме/свирке.
18. Музикално извођење песме/свирке.
19. Оспособљавање за наставак школовања.
20. Наставља се и продубљује рад на певачкој техници уз овладавање сложенијим певачким примерима *parlando rubato* система.
21. На овом певачком нивоу изводе се примери са више украса и већег мелодијског амбитуса.
22. Наставља се рад на увођењу двогласа преко лакших хетерофонних примера, као и преко певања „на бас”.
23. Сви примери који се уче не смеју бити обраде или стилизације, већ искључиво аутентични народни напеви.
24. Наставити са радом на двогласним примерима уз успостављање сазвука који су типични за српско певање.
25. Ученици морају бити оспособљени да самостално изводе пратећи глас без грешке као и да владају деоницом првог гласа у примерима „на бас” уз пратњу групе.

Наставни предмет	Српско традиционално певање	
„Просветни гласник” бр.	ОШ 5/2010	
Разред	I (први)	
Годишњи фонд часова	70	
	Опис	Време реализације
Обавезни минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> • Осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима (укључујући и антифоне примере); • два једноставна двогласна примера бордунског типа (нпр. „Стаде бјела кликовати вила” и „Заспо ми је драги на зеленој трави”). • два једноставнија примера певања „на бас” (нпр. „Село, село моје”, „О, мој миле медени” и слично). 	•
Литература	У процесу учења обавезно је користити теренске снимке српског традиционалног певања.	
Јавни наступи	• Обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотра	• Обавезна смотрица на крају наставне године:	
Програм смотре	<ul style="list-style-type: none"> • Два примера солистичког певања различитог карактера • Један двогласни пример бордунског типа. 	
Такмичења (назив, место, време)	Према могућностима и интересовањима ученика.	
Оцењивање	Описно.	
Сарадња са родитељима	Родитељски састанак (најмање 5 у школској години), отворена врата, контакт телефоном.	
Напомене		

Наставни предмет	Српско традиционално певање	
„Просветни гласник” бр.	ОШ 5/2010	
Разред	II (други)	
Годишњи фонд часова	70	
	Опис	Време реализације
Обавезни минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> • пет једногласних примера из различитих српских крајева; • три лакша примера „на глас” и то два бордунска и један хетерофон; • четири лакша примера „на бас”. 	
Литература	У процесу учења обавезно је користити аудио снимке сеоских певача.	
Јавни наступи	<ul style="list-style-type: none"> • Обавезна два јавна наступа током школске године. 	
Смотра		
Испитни програм	<ul style="list-style-type: none"> • Два примера солистичког певања различитог карактера • Један двогласни пример бордунског типа. 	
Такмичења (назив, место, време)	Према могућностима и интересовањима ученика.	
Оцењивање	Оцењивање на основу Закона о основама система васпитања и образовања и Правилника о оцењивању ученика основне школе	
Сарадња са родитељима	Родитељски састанак (најмање 5 у школској години), отворена врата, контакт телефоном.	
Напомене		

2.7.2.9. Упоредни клавир – соло певање

I РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Радити на музичком описмењавању ученика (уознавање ученика са основама нотног писма клавирске литературе).
- Уознавање ученика са грађом клавира и основама клавирске технике (поставка руку и тела за клавиром, поставка шаке и прстију; основна техника извођачког апарата).
- Код ученика развијати музичку фантазију, сваку композицију објаснити кроз причу, игру, бајку, описима природе (уознавање са елементима музичке форме).
- Радити на освешћивању појма о звуку, упућивати ученика на пажљиво слушање свог свирања.
- Развијати унутрашњи (ментални) и спољашњи (контролни) слух, кроз певање и свирање лакших песмица.

– Оспособљавање и осамостављивање ученика за корепетицију.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. На крају сваког полугодишта (I и II) организују се смотре са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

II РАЗРЕД (1 часа недељно, 350 часова годишње)

Циљеви и задаци:

- Развијати љубав и интересовање према клавиру и уметничкој музици.
- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште (проширивати знање о музичким облицима).
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења (упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата).
- Радити на правилном слушању сопственог извођења, као и на развоју критичког мишљења.
- Упознавање ученика са стилским карактеристикама композиција.
- Оспособљавати ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања. На крају школске године организује се годишњи испит са извођењем дела која су предвиђена планом и програмом.

2.7.2.10. Ујоредни клавиру – српско традиционално пјевање

Општи циљеви и задаци

ЦИЉ:

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ:

Развијање љубави и интересовања према клавиру и уметничкој музици.

- Разликовање уметничке музике од “шунда”.
- Активно учешће у уметничком животу у својој средини.
- Препознавање правилног од неправилног положаја за клавиру.
- Остварење доброг контакта са инструментом.
- Једноставније и брже долажење до квалитетног тона.
- Препознавање регистара на клавиру.
- Правилно интерпретирање нотног текста, одговарајуће тежине, у виолинском и бас кључу.
- Препознавање мотива, фразе, реченице, музичке мисли.
- Разликовање динамичких термина.
- Разликовање елемената артикулације.
- Коришћење правилног прсторета.
- Разумевање законитости метрике.
- Познавање основних темпа и ознака за агогику.
- Савладавање ознака за педал.
- Разликовање врсте основних удара: стакато, легато, портато, тенуто, нон легато.
- Уједначено извођење низа тонова у различитим темпима, подједнако у обе руке.
- Усвајање основе извођења интервала и акорада у низу, као и репетиције и скокова.
- Овладавање појмовима музичке форме: мотив, двотакт, четвортакт, реченица,

- дводелна и троделна песма, сонатни облик, рондо.
- Усвајање фразирања као основе музичког мишљења.
 - Брже и лакше меморисање текста.
 - Развој способности да се визуелна представа спроведе у аудио представу (остварење).
 - Разумевање значења нијансе у звуку.
 - Правилно слушање свог извођења.
 - Развој критичког мишљења о тренутној реализацији музичке мисли.
 - Развој способности да се уочавају грешке.
 - Уочавање разлике односа леве и десне руке.
 - Схватање важности мелодије у односу на пратњу.
 - Развој способности да се одреди карактер мелодије.
 - Разликовање основне технике полифоније.
 - Оспособљавање ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

Наставни предмет	УПОРЕДНИ КЛАВИР – ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ	
Просветни гласник бр.	5/2010	
Разред	I (први) ОМШ	
Годишњи фонд часова	35	
	Опис	Време реализације
Обавезни минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> • дурске лествице у четвртинама у обиму једне октаве, најмање три • дурски трозвучи разложено и истовремено: основни облик и два обртаја, трогласно у четвртинама • најмање 50 композиција различитих епоха, стилова, карактера и различитих аутора 	Током целе године
Литература	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Школе за клавир</i>: Јела Кршић, Бајер, Николајев, Л. Петровић • Диверноа: <i>Основне вежбе за клавир</i>, оп. 176 - избор • Избор лаких композиција (Просвета, Београд) • Раули: Оп. 36 и оп. 37 • Збирка <i>Наши композитори за младе пијанисте</i> • В. Миланковић: <i>Дечје приче</i>, 25 минијатура за I и II разред 	
Јавни наступи	/	/
Смотре	ПРВА СМОТРА <ul style="list-style-type: none"> • 1 лествица • 1 етида 	Крај полугодишта
	ДРУГА СМОТРА <ul style="list-style-type: none"> • 3 композиције различитог карактера по слободном избору 	36. радна недеља
Испитни програм	/	/
Такмичења	/	/
Оцењивање	Описно оцењивање	/

Сарадња са родитељима	Личним контактом (на интерним часовима, на иницијативу родитеља, по позиву одељенског старешине)	Током целе године
Напомене	/	

Наставни предмет	УПОРЕДНИ КЛАВИР – ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ	
„Просветни гласник” бр.	5/2010	
Разред	II (други) ОМШ	
Годишњи фонд часова	35	
	Опис	Време реализације
Обавезни минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> • дурске лествице у осминама у обиму две октаве, најмање три које нису рађене у првом разреду • молске лествице у четвртинама у обиму једне октаве, најмање две • трозвучи у четвртинама разложено и истовремено у обиму две октаве - завршетак секстакордом • 8 композиција различитог карактера од чега 4 етиде • 2 полифоне композиције • 1 цела сонатина 	Током целе године
Литература	<ul style="list-style-type: none"> • Јела Кршић: <i>Клавирска читанка</i> • Диверноа: <i>Основне вежбе за клавир</i>, оп. 176 • Лемоан: <i>Дечје етиде</i> оп. 37 • Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> • Хендл: <i>Избор композиција</i>, редакција Јеле Кршић - Избор сонатина I и II део • Вера Миланковић: <i>Дечје приче</i>, 25 минијатура за I и II разред • М. Тајчевић: <i>За мале</i> • Шуман: <i>Албум за младе</i>, оп. 68, избор • Мајкапар: оп. 16, 24 лаке композиције • Цилок: Прелиди у романтичном стилу (тежи) 	
Јавни наступи	/	/
Смотра	<ul style="list-style-type: none"> • 1 лествица • 1 етида 	Крај полугодишта
Испитни програм	<ol style="list-style-type: none"> 3. Једна лествица 4. Једна полифоне композиција 5. Један став сонатине 6. Један комад по избору (Испитни програм се свира напамет) 	Крај школске године
Такмичења	/	/
Оцењивање	Нумеричко	/
Сарадња са родитељима	Личним контактом (на интерним часовима, на иницијативу родитеља, по позиву одељенског старешине)	Током целе године
Напомене	/	

2.8. ОСТАЛИ ПРОГРАМИ

2.8.1. Програм допунске наставе

На основу Закона о основном образовању, наставник је обавезан да, за ученике који у учењу имају тешкоће због којих не постижу задовољавајући успех, реализује допунску наставу. Годишњи фонд часова допунске наставе планира се током септембра месеца, зависно од потребе. Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета, након чега наставници израђују планове рада који постају саставни део Годишњег плана рада школе. Допунски рад реализују предметни професори. Допунска настава може да се организује из свих предмета.

2.8.2. Програм додатне наставе

Додатна настава је намењена ученицима који се истичу својим талентом, знањем и напредовањем. Циљ јој је припрема таквих ученика за такмичења. Организовање додатне наставе предлажу стручна већа предмета, предметни наставници планирају и реализују рад.

2.8.3. Програм културних активности школе

Циљ:

- јавно презентовање стечених вештина,
- мотивација ученика,
- учешће у животу локалне средине,
- промоција рада школе.

Задаци:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови),
- организовање концерата наставника школе,
- организовање школских такмичења,
- организовање концерата гостујућих музичких уметника,
- активности везане за организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове),
- смотре, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација,
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација,
- организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко - извођачку проблематику,
- организовање медијских промоција разне врсте;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама. и стручних посета културно-уметничким установама...

Школа културну и јавну делатност остварује организовањем и одржавањем:

1. интерних часова одсека,
2. јавних часова школе у току школске године,
3. концерата класа
4. концерата поводом прославе Дана школе
5. школских такмичења
6. учешћем у програмима других институција и установа града
7. наступа ученика у просторима других школа у граду
8. концерата за најмлађе суграђане
9. наступа ученика у другим музичким школама...

2.8.4. Програм школског спорта

Обзиром на специфичности основне музичке школе, недостатак физкултурне сале и кратак боравак ученика у школи, спортске активности ученици реализују у својим основним школама док се у музичкој школи прикључују организованим активностима ученика СМШ.

Спортом се ученици ОМШ могу бавити и током похађања разних музичких кампова у паузи између организованих проба и вежбања инструмента на доступним спортским теренима у окружењу (Дивчибаре) као и у виду рекреативних шетњи.

2.8.5. Програм превенције насиља, наркоманије, алкохолизма и малолетничке деликвенције

У циљу спречавања појаве ризичних понашања код ученика кроз подршку и едукацију о облицима ризичног понашања као што су: малолетничка деликвенција, пушење, алкохолизам и наркоманија, Тим за заштиту од насиља злостављања и занемаривања урадио је план рада у складу са којим ће се поступати у школи и његов садржај биће детаљније приказан у школском програму за СМШ.

Што се ОМШ школе тиче, превентивне активности се базирају на:

- информисању ученика и родитеља путем сајта школе, огласне табле и на часовима предметне наставе о законским регулативама које се односе на област заштите ученика и санкционисања недозвољених облика понашања,
- васпитном раду током наставе у циљу јачања тимског духа, толеранције на различитости, развијања осећаја припадности групи, поштовању правила понашања,
- важности сарадње и тимског рада у достизању заједничког циља, посебно на настави хора, оркестра и камерне музике,
- промоцији позитивних модела понашања и успешности кроз информисање о награђеним ученицима и њиховим концертима...

2.8.6. Програм слободних активности

Врста активности	Време реализације
Присуство концертима који се одржавају у школи	Током школске године (од октобра до јуна)
Организована посета концертима или другим манифестацијама ван школске зграде	Током школске године
Учешће на такмичењима, смотрема	Током школске године

2.8.7. Програм професионалне оријентације

Један од основних циљева школског програма јесте оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи. Средња музичка школа „Живорад Грбић“ (смештена на истој локацији као и ОМШ) има два одсека за редовне ученике, вокално - инструментални и теоретски одсек. У зависности од избора одсека ученици се опредељују за један од два могућа образовна профила: 1. музички извођач – класичне музике или 2. музички сарадник – теоретичар.

Врста активности	Време реализације	Носиоци активности
Праћење напредовања ученика и мотивисаности за рад	Током школовања у ОМШ	Наставници Педагог
Индивидуални разговори са ученицима на тему наставак музичког школовања у	Током последња два разреда ОМШ	Наставници Педагог

СМШ		
Индивидуални разговори са родитељима на тему наставка школовања њихове деце у СМШ	Током последња разреда ОМШ	Наставници Педагог
Групни родитељски састанак / презентација рада СМШ „Живорад Грбић“	Током последњег разреда ОМШ	Директор Наставници Педагог Родитељи

2.8.8. Програм здравствене заштите

Програм здравствене заштите у основној музичкој школи спроводи се бригом школе и њених запослених о:

- уредности и чистоћи простора у којем ученици уче и бораве,
- чистим санитарним просторијама у којима увек има средство за прање руку и друга хигијенска средства.

Ученици су у својим основним школама обухваћени осталим видовима здравствене заштите (едукација, систематски прегледи, редовне вакцинације и др.).

2.8.9. Програм социјалне заштите

Школа води бригу о социјалном статусу ученика. Материјално угрожене породице ослобођене су било каквих давања у музичкој школи. Школа ученицима помаже и тако што обезбеђује велики број музичких инструмената за почетне године школовања. Школа прати све конкурсе за стипендирање музички надарених ученика, ученика из осетљивих група и помаже им у прикупљању документације потребне за учешће на конкурс.

2.8.10. Програм заштите животне средине

Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање и развој свести о значају здраве животне средине, одрживог развоја и очувању и унапређењу природних ресурса. Школа утиче на развој еколошке свести ученика, упућивањем ученика на бригу о околини, одлагање смећа на предвиђена места, бригу о простору у ком бораве за време наставе у школи и слично. Ту су и заједничка истраживања и акције локалне самоуправе и школе за чистији и лепши града. Процес је континуиран.

2.8.11. Програм сарадње са локалном самоуправом

Музичка школа планира богату сарадњу са локалном заједницом ради што бољег позиционирања школе у својој средини и одржања имица квалитетне културно - образовне институције са традицијом.

Планирани су следећи видови сарадње и активности:

- промотивни концерти за ученике других разреда ваљевских основних школа,
- концерти за најмлађе суграђане (вртићи),
- програми са Народним музејом, библиотеком „Љубомир Ненадовић“, ИУС „Трнавац“ и Центром за културу,
- концерти школе у градовима у окружењу (Београд, Уб, Шабац, Лозница..),
- популаризација „ПОП ХОРА“,
- организација и реализација манифестације „Сусрети ваљевских хорова“,
- покретање такмичења гудача „Златне Степенице“,
- покретање *Цез и ѿој радионице* – ментор: Бранко Поповић,

- упис нових чланова у музичко забавиште и припремни разред и покретање музичких радионица за децу од 7 до 9 година старости,
- покретање музичке радионице у Осечини,
- континуирана концертна активност ансамбла „Флаутисимо“ и гудачког оркестра „ФЕНИКС“.

Овим програмом сарадње МШ „Живорад Грбић“ има намеру да изађе из поља деловања везаног искључиво за класично музичко образовање деце и прошири своје активности на шири план креирања музичког живота и унапређивања опште културне климе у Ваљеву.

2.8.12. Програм сарадње са породицом

Процес демократизације у образовању подразумева и виши ниво учешћа родитеља у процесу доношења одлука које се тичу школе. Неке облике учешћа регулише Закон о основама система образовања и васпитања: учешће родитеља у раду Школског одбора, надлежност Савета родитеља, учешће родитеља у Стручном активу за развојно планирање и самовредновање. Остали облици сарадње и учешћа родитеља у животу школе планирају се и осмишљавају према актуелним потребама ученика, родитеља и школе.

Циљ програма је стварање простора и услова за флексибилније и непосредније укључивање родитеља у активности школе и јасно успостављање улога и одговорности свих актера у систему образовања. Школа треба да негује партнерски однос са родитељима који ће бити заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Облици сарадње: Школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима ученика, а то су: општи и појединачни родитељски састанци, разговори са мањим групама родитеља на одређену тему, предавања, трибине и индивидуална сарадња, интерни и јавни часови, промоција успешности ученика за Дан школе, информисање родитеља путем огласне табле, webмејла, Е-дневника, локалних ТВ и ради станица, листа „Напред“.

Садржаји рада: Информисање родитеља о животу и раду школе, промоција најуспешнијих ученика, образовање родитеља о развојним карактеристикама ученика и превенцији болести зависности у циљу успешнијег остваривања васпитне улоге породице, сарадња у реализацији појединих делова програма рада школе, обавезних и осталих наставних и ваннаставних активности, каријерно вођење и саветовање, професионално информисање, план екскурзија, укључивање родитеља у обезбеђење услова за успешнији рад школе, уређење, опремање, одржавање објекта и наставних средстава, сарадња у области здравља и безбедности ученика...

Теме које ће се обрађивати на родитељским састанцима биће усклађене са њиховим израженим жељама на родитељским састанцима.

Праћење реализације програма сарадње са породицом засниваће се на заинтересованости родитеља за учешће у активностима школе. Школа ће уважити све предлоге родитеља и ставити у план сарадње.

2.8.13. Програм излета, екскурзија и наставе у природи

Основна музичка школа не организује излете и екскурзије, већ се слична делатност одвија учешћем ученика и школе на различитим такмичењима:

- *Републички фестивал музичких и балетских школа Србије*, који се одржава сваке године у другом граду, што је прилика да екипа ученика који представљају школу, упозна и друга места у Србији и њихове историјске и културне знаменитости;
- *Републичко такмичење ученика музичких и балетских школа Србије* (Београд и Шабац);
- *Међународна такмичења* (Македонија, Црна Гора, Словенија, Хрватска, Босна, Италија и др.);
- Такмичења у земљи на којима учествују наши ученици у пратњи својих родитеља и предметних професора.

Организација учешћа на такмичењима, подразумева и обавезу наставника да осмисли и реализује и друге аспекте боравка и учешћа на неком такмичењу (као на пример: упознавање ученика са културним и историјским знаменитостима града у коме се одржава такмичење...).

2.8.14. Програм рада школске библиотеке и нототеке

У наредном периоду школа ће интензивно радити на стварању услова за формирање школске библиотеке и нототеке јер би тиме значајно унапредила свој рад и обезбедила ученицима и наставницима бољу доступност материјала.

2.8.15. Инклузивно образовање

Један од најзначајнијих задатака основне музичке школе је обезбеђивање квалитетног образовања и васпитања за све ученике поштујући њихове личне и узрасне образовне потребе, тј. реализација активности инклузивног образовања. Усмеравањем напора школе на пружање квалитетног образовања свим ученицима уз поштовање њихових личних и узрасних потреба, обезбеђује се атмосфера у којој ученици могу да напредују у складу са својим могућностима. То подразумева ученике који имају тешкоће у савлађивању наставног програма, као и оне који имају изузетне способности и могућност убрзаног напредовања.

Почетни корак у реализацији активности инклузивног образовање је препознавање ученика са посебним образовним потребама, писање педагошког профила, као и планирање мера индивидуализације рада са учеником. Овом задатку је посвећено прво тромесечје. До почетка новембра Тим за инклузивно образовање издваја ученике који имају веће тешкоће у праћењу редовне наставе, као и ученике који савлађују програм значајно брже од осталих ученика истог разреда. Тада се врши процена потребе писања индивидуалног образовног плана, ИОП-а. ИОП је посебан документ којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању за одређеног ученика, у складу са његовим способностима и могућностима (ЗОСОВ). ИОП пишу тимови за пружање додатне подршке ученику, које чине предметни наставник, одељенски старшина, стручни сарадник – психолог и родитељ, односно старатељ ученика.

Постоји три типа ИОП-а:

ИОП1 који се заснива на прилагођавању начина рада и услова у којима се изводи образовно - васпитни рад;

ИОП2 који се заснива на прилагођавању садржаја образовно - васпитног рада, исхода и стандарда постигнућа и

ИОП3 који се заснива на обogaћивању и проширивању садржаја образовно - васпитног рада за ученика са изузетним способностима.

ИОП2 се доноси тек након доношења, примене и вредновања ИОП-а 1, као и набављања мишљења интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком ученику. ИОП доноси Педагошки колегијум школе на предлог Тима за инклузивно образовање, односно Тима за пружање додатне подршке ученику. Родитељ, односно старатељ даје сагласност на реализацију ИОП-а. Евалуација спровођења ИОП-а врши се континуирано током целе школске године.

Због специфичности музичке школе, која за основни циљ има музичко образовање деце, и у којој ученици бораве краће време, сви остали школски програми, највећим делом се реализују у у школама у којима деца стичу опште основно образовање.

IV СРЕДЊА МУЗИЧКА ШКОЛА

1. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ НАСТАВЕ У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ:

- **ЦИЉ** – Обезбеђивање репродуктивно - креативної и музичко – естетскої развоја ученикове личности уз оспособљавање за професионално бављење музиком и даље школовање на музичким академијама.
- **ЗАДАЦИ:**
 - неговоње и прихватање културної наслеђа, традиције, као и универзалних културних и уметничких вредности;
 - развијање теоријскої мишљења, музичкої укуса, способности за диференцирање различитих врста музике;
 - развијање инструменталних извођачких способности и савладавање најзначајнијих композиција за поједине инструменте;
 - развијање смисла за колективно музицирање у оквирима мањих (камерна музика) и већих (хор, оркестар) група;
 - упознавање са свим дисциплинама које чине укљученост музичке уметности, извођаштва, историје, теорије, композиције;
 - упознавање са националним вредностима на свим музичким плановима;
 - развијање индивидуалне креативности и
 - подизање вишеї културної и образовної нивоа средине.

2. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА СРЕДЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ / приказ наставних предмета, фонда часова по предметима и разредима/

2.1. Подручје рада и образовни профили

Музичка школа „Живорад Грбић“ Ваљево, у оквиру подручја рада Култура, уметност и јавно информисање, има два одсека за ученике средње школе, ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ и ТЕОРЕТСКИ одсек, у трајању школовања од 4 године. На оба одсека настава траје четири године и остварује се на матерњем, српском језику. У зависности од избора одсека ученици се опредељују за један од два могућа образовна профила:

1. МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – класичне музике
Одсек: ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ

Главни предмет је ИНСТРУМЕНТ или ПЕВАЊЕ. У оквиру овог одсека у нашој школи изучавају се следећи инструменти:

- клавир
- виолина
- виола
- виолончело
- хармоника
- гитара
- флаута
- саксофон
- кларинет
- труба
- соло певање

2. МУЗИЧКИ САРАДНИК – теоретичар
Одсек: ТЕОРЕТСКИ

Главни предмет је СОЛФЕЂО и ХАРМОНИЈА

2.2. Обавезни наставни предмети

ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ НАСТАВЕ У МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

Р.Б.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	РАЗРЕД								УКУПНО
		I		II		III		IV		
		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	
1.	Српски језик и књижевност	3	105	3	105	3	105	3	96	411
2.	Енглески језик	2	70	2	70	2	70	2	64	274
3.	Италијански језик	2	70	2	70	2	70	2	64	274
4.	Рачунарство и информатика	1	60	1	60	1	60		60	240
5.	Историја са историјом културе и цивилизације	2	70	2	70	1	35			175
6.	Биологија	2	70							70
7.	Физика	2	70							70
8.	Социологија			1	35					35
9.	Психологија					2	70			70
10.	Филозофија							2	64	64
11.	Физичко васпитање	2	70	2	70	2	70	2	64	274
12.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	35	1	35	1	35	1	32	137
СВЕГА		17	620	14	515	14	515	12	444	2 094

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ТЕОРЕТСКИ ОДСЕК (ТО)

Образовни профил: МУЗИЧКИ САРАДНИК - ТЕОРЕТИЧАР

Р.Б.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	РАЗРЕД								УКУПНО
		I		II		III		IV		
		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	
1.	Теорија музике	1	35							35
2.	Музички инструменти	1	35							35
3.	Хармонија			3	105	2	70	2	66	241
4.	Историја музике са упознавањем музичке литературе			1	35	3	105	2	66	206
5.	Музички облици			1	35	1	35	2	66	136
6.	Контрапункт					2	70	2	66	136
7.	Национална историја музике							1	33	33
8.	Солфеђо – главни предмет	3	105	3	105	3	105	3	99	414
9.	Клавир	2	70	2	70	2	70	2	66	276
10.	Хор	2	70	2	70	2	70	2	66	276
11.	Дечји оркестар							2	66	66
12.	Свирање хорских партитура			1	35	1	35			70
13.	Дириговање					2	70	2	66	136
14.	Етномузикологија					1	35	1	33	68
15.	Увод у компоновање							2	66	66
16.	Аудиовизуелна техника							1	33	65
	блок							32		
СВЕГА		9	315	13	455	19	665	814	2249	24

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ВОКАЛНО - ИНСТРУМЕНТАЛНИ ОДСЕК (ВИ)

Образовни профил: МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ

Р.Б.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	РАЗРЕД								УКУПНО
		I		II		III		IV		
		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	
1.	Теорија музике	1	35							35
2.	Музички инструменти	1	35							35
3.	Хармонија			3	105	2	70	2	66	241
4.	Историја музике са упознавањем музичке литературе			1	35	3	105	2	66	206
5.	Музички облици			1	35	1	35	2	66	136
									32	

6.	Контрапункт					2	70	2	66	136
7.	Национална историја музике							1	33	33
8.	Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66	276
9.	Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33	138
10.	Главни предмет – инструмент или соло певање	3	105	3	105	3	105	3	99	414
11.	Корепетиција – за клавиристе и оргуљаше	1	35	1	35	1	35	1	33	138
12.	Камерна музика	1	35	1	35	2	70	2	66	206
13.	Оркестар - хор	2	70	2	70	2	70	2	66	276
14.	Читање с листа	1	35	1	35	1	35	1	33	138
15.	Етномузикологија					1	35	1	33	68
СВЕГА		13	420	16	525	21	700	22	693	2338

2.3. Обавезни наставни садржаји у оквиру предмета

Наставни планови и програми за средњу музичку школу налазе се у:

- Правилнику о изменама правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада култура, уметност и јавно информисање („Просветни гласник“, бр.10/13 од 28.06.2013.године)
- Правилнику о изменама правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Просветни гласник“, бр.11/13 од 28.06.2013. године)
- Правилнику о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада култура, уметност и јавно информисање («Просветни гласник РС» бр. 4/1996) и примењује се још само школске 2015/2016. године за IV разред СМШ.

Обавезне ваннаставне активности:

	I разред	II разред	III разред	IV разред	Напомена
Додатни рад	30-70	30-70	30-70	30-70	часова
Интерни часови*	2	2	2	2	год.
Јавни часови*	1	1	1	1	
Концерти	1	1	1	1	

Напомена: *Најмањи број наступа

Школа ће за ученике свих одсека током школске године организовати разноврсне облике активности: **смотре, интерне и јавне часове, концерте, интерна такмичења** и сл. Ове активности истовремено ће служити и за проверу напредовања и стечених извођачких способности. Обавезно је учешће сваког ученика у овим облицима провере бар два пута годишње са различитим програмима. Без овог учешћа ученик не може полагати годишњи испит из инструмента и соло певања.

С обзиром на јавну и културну делатност школе, Наставничко веће може донети одлуку о повећању фонда часова хора и оркестра за одређени период у коме се врше припреме за концерте и друге јавне наступе.

2.4. Факултативни део и њихови садржаји

У складу са наставним планом и програмом, ресурсима школе, интересовањима ученика и потребама локалне заједнице, школа организује активности које уједно представљају културну и јавну делатност школе:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (појединци, ансамбли, оркестри и хорови),
- организовање концерата школских професора (Новогодишњи концерт, концерт поводом Дана школе),
- организовање концерата јосијућих музичких уметника (свакој месеца),
- активности везане за организовање ученичкој учешћа на домаћим и међународним музичким такмичењима (за појединце, камерне ансамбле, оркестре и хорове), смотре, фестивалима и сличним манифестацијама,
- организовање Сусрећа флаутиста „Тахир Куленовић“,
- организовање такмичења илариста “Варћ”,
- организовање прослава Нове године, Школске славе Свети Сава, Дана школе и завршетак школовања ученика СМШ,
- организовање школских такмичења по одсецима;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача (семинари за ученике, Кампови...),
- организовање предавања, семинара, шрибина и саветовања везаних за музичку педагошко - извођачку проблематику,
- организовање ученичких екскурзија,
- организовање медијских промоција школе (новине, телевизија, Веб презентација, постери, позивнице, летци...);
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним културним институцијама.

У наредном периоду разматраће се понуда факултативних предмета за ученике средње школе.

2.5. Организација наставе

У средњој музичкој школи настава је индивидуална, групна и разредна. Час траје 45 минута. Специфичност музичког образовања је управо у томе што је вид наставе прилагођен предметима и захтевима које они постављају. Тако за учење свирања инструмента ученик похађа часове индивидуалне наставе, на којима испољава и развија сопствене уметничке потенцијале и интересовања. На часовима групне и индивидуалне наставе ученици раде ефикасно са другима као чланови тима, у случају музичке школе – камерне групе или оркестра. Такође, ученици музичких школа обавезни су да током године учествују на јавним наступима, на којима показују стечено знање и вештине. Наступи могу бити интерни часови (часови ученика једне класе), јавни часови (часови ученика читавог одсека) и концерти. Учешћа на наступима су такође индивидуална или групна, што ученицима омогућује различита искуства корисна за њихово даље уметничко ангажовање. Један од циљева школског програма је и да подстакне ученике да учествују на такмичењима различитих дисциплина, као и да посећују кампове, радионице и мастер класове, на којима ће показати своје умеће и стећи нова знања.

Настава се изводи:

- а) индивидуално** – главни предмет (инструмент / соло певање), упоредни клавир, клавир ТО, за инструмент и соло певање – на свим одсечима где је главни предмет, с тим да на једном од три часа недељно, сем за гитару, клавир и хармонику учествује, поред наставника главног предмета, и корепетитор;
- б) у трупима од 2 ученика** – корепетиција за клавиристе, читање с листа и свирање хорских партитура;
- в) у трупима од 3 ученика** – камерна музика;
- г) у трупима од 8 ученика** – главни предмет - солфеђо, солфеђо за вокално-инструментални одсек, хармонија, контрапункт, музички облици, теорија музике, дириговање, увод у компоновање;
- д) у трупима од до 15 ученика** – историја музике са упознавањем музичке литературе, национална историја музике, етномузикологија, музички инструменти, рачунарство и информатика, страни језик;
- ж) у трупима до 60 ученика** – хор/оркестар.

2.6. Испити

У музичкој школи полагају се следећи испити:

- 1. пријемни,**
- 2. годишњи,**
- 3. разредни (исто као у ОМШ),**
- 4. поправни (исто као у ОМШ) и**
- 5. матурски.**

- **Пријемни испит** полагаје се пре уписа у први разред, у јунском и августовском року. Кандидат за упис у I разред музичке школе на ВОКАЛНО – ИНСТРУМЕНТАЛНИ одсек полагаје пријемни испит за инструмент који је завршио у основној музичкој школи, односно у групи сродних инструмената. На ТЕОРЕТСКИ одсек има право да се упише ученик који је завршио основну балетску школу и положио пријемни испит.

- **Годишњи испити** се полагају на крају наставног периода текуће школске године (36 и 37. радне недеље) тј. најмање две недеље у музичким школама се користе за друге облике васпитно – образовног рада и припрему ученика за полагање годишњих испита као и за њихово одржавање.

„Наставничко веће може ослободити полаћана дела годишњег испитња или испитња у целости, ученике који су освојили награде на домаћим и међународним такмичењима из главне предмете, у обиму који је адекватан изведеном програму на такмичењима. За ученике се може организирати годишњи испит у форми солистичког концерта.“ (Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада култура, уметности и јавно информисање, „Просветни гласник РС“ 9/93, 4/96, 10/13);

Годишњи испит полагају и ученици који убрзано напредују у два испитна рока. У јануарском испитном року полагају испите разреда у који су уписани, а испите из наредног разреда у јунском или августовском испитном року.

Годишњи испит могу полагати и ученици који су у раскораку општеобразовне и стручне наставе, с тим да могу у току две године школовања завршити четири разреда општеобразовне наставе.

Евиденција о испитима води се у оригиналним записницима који се преузимају код секретара школе. Записнике отварају одељенске старешине и, одмах по завршеном испиту, комплетно попуњене враћају у секретаријат. За ванредне ученике СМШ записнике отварају и предају комплетиране секретару школе одељенске старешине одговарајућег разреда.

- **Матурски испит** ученици полажу:

- Образовни профил МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ за све одсеке - писмени задатак из српског језика и из ГЛАВНОГ ПРЕДМЕТА

- За образовни профил МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР - писмени задатак из српског језика и из ГЛАВНОГ ПРЕДМЕТА – СОЛФЕЂА и ХАРМОНИЈЕ.

ИСПИТ	РАЗРЕД	ВИ	ТО
ГОДИШЊИ	I	1. Главни предмет 2. Теорија музике	1. Солфеђо 2. Теорија музике
	II	1. Главни предмет 2. Камерна музика 3. Солфеђо 4. Упоредни клавир	1. Солфеђо 2. Клавир – музички сарадник
	III	1. Главни предмет 2. Камерна музика	1. Солфеђо 2. Хармонија 3. Контрапункт 4. Дириговање
	IV (важи само за школску 2015/2016 .)	1. Солфеђо 2. Читање с листа 3. Упоредни клавир 4. Хармонија 5. Контрапункт 6. Етномузикологија	1. Клавир – музички сарадник 2. Контрапункт 3. Дириговање 4. Етномузикологија
ГОДИШЊИ	IV (важи од школске 2016/2017 .)	1. Солфеђо 2. Хармонија 3. Контрапункт 4. Етномузикологија	1. Клавир – музички сарадник 2. Контрапункт 3. Дириговање 4. Етномузикологија
МАТУРСКИ	IV	1. Писмени задатак из српског језика 2. Главни предмет (инструмент/соло певање)	1. Писмени задатак из српског језика 2. Главни предмет (Солфеђо) 3. Хармонија
Обавезно је организовање: смотри, интерних и јавних часова, концерата, интерних такмичења и сл. у циљу провере напредовања и стечених извођачких способности ученика. Обавезно је учешће сваког ученика у овим облицима провере бар два пута годишње са различитим програмима . Без овог учешћа ученик не може полагати годишњи испит из инструмента/соло певања.			

2.7. Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма и врсте активности у образовно-васпитном раду у СМШ

План и програм средњег музичког образовања и васпитања израђен је у оперативним плановима рада наставника који чине саставни део овог Школског програма. У индивидуалним плановима рада наставника налазе се специфичности наставе и учења сваког предмета – најосновније карактеристике и поступци.

2.7.1. Остваривање програма СТРУЧНЕ наставе

Теорија музике

І РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

Циљеви и задаци: Унапређивање нотног писма и разумевање нотног текста; повезивање савладаних појединачних области теорије музике у јединствену сазнајну целину, употребљиву за даље музичко школовање; сагледавање теорије музике као значајне олакшице за извођачку праксу; усавршавање на савладавању елемената за будућу анализу музичког дела.

Осим циљева, истичу се и задаци теорије музике, помоћу којих ученици усвајају и проширују знања о нотном писму и нотном тексту, развијају способност повезивања појединих области теорије музике. Такође, развијају способност за истраживање музичког садржаја, као и способност корелације теорије музике и осталих предмета.

Ваља увек имати на уму да је теорија музике, у ствари, у највећој мери практичан предмет и да пре свега као такав има свој смисао и вредност, чинећи основу за изучавање других, сложенијих музичко-теоријских дисциплина, за солфеђо, и за свакојако практично музицирање. Зато и настава овог предмета треба да се тек у нужној мери бави начелним тумачењима и систематизацијом у чему ученике треба превасходно упутити на уџбенике, а далеко већу пажњу посвети практичним вежбама, усменим и писменим (увек са ослоном на реалан звук), кроз које ће се поуздано овладати пре свега интервалима, лествицама и акордима, али такође и свим елементима музичке писмености, неопходним за сваког школованог музичара.

Захтеви на годишњем испиту:

Писмени испит: Тест из теорије

Усмени испит: Три питања из пређеног градива.

Музички инструменти

І РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

Циљеви и задаци: Кроз непосредан контакт са инструментима и демонстрацијом инструмената од стране наставника инструменталне наставе (или ученика завршних разреда вокално-инструменталног одсека) ученике треба упознати са изгледом, техничким карактеристикама и звучним могућностима инструмената. Тежиште у приказивању инструмената треба ставити на главне представнике своје врсте и оне који у савременој пракси имају најистакнутију улогу и најзначајнију литературу (виолина, виолончело, харфа, клавир, флаута, обоа, кларинет, фагот, хорна, труба, тромбон, оргуље, тимпани); остале приказати превасходно у поређењу са њима, као варијанте.

Изучавање предмета музички инструменти подразумева, пре свега, познавање инструмената кроз њихову примену у музичкој литератури. Слушањем одабраних композиција и одређених делова из оркестарске литературе, потребно је развијати способност ученика да препознају оркестарске групе и појединачне инструменте. С обзиром на то да је вокална музика настала пре инструменталне, ученицима је омогућено да сагледају претече данашњих инструмената. Ученицима ће бити омогућено и да сагледају, кроз слушање музике, развој инструменталне музике од њеног стварања до данас, кроз примере како инструменталне, тако и вокално – инструменталне музике.

Сврха оваквог начина рада омогућава ученицима стицање знање о музичким инструментима, али и стицање опште музичке културе, ширег и ужег спектра.

Захтеви: Проблеме нотације, кључева, транспозиција, као и упознавање специфичних извођачких упутстава и термина, треба обрадити кроз писмене и усмене вежбе, евентуално домаће задатке, а такође и анализом партитура и појединих инструменталних деоница у литератури. Посета јавним часовима у школи, као и

евентуалним концертима, посебно оркестарским, треба да помогне успешнијем усвајању градива.

Хармонија

II РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Стварање звучних представа код ученика и то кроз опажање акордских веза, као и анализу саме музичке грађе. Изучавање предмета хармонија омогућава да ученик усвоји основне законитости и логику хармонског језика и развије хармонски слух. Поред тога, важан чинилац у савлађивању програма огледа се и кроз афективну праксу која подразумева: технике писања задатака (хармонизацију баса и сопрана), као и технику свирања већ израђених задатака (вокално-инструментални одсек) или самосталног свирања задатака на задати бас или сопран (теоријски одсек).

Применом метода опажања хармонских боја, затим практичног везивања акорада, метод звучног оживљавања строгог хармонског става, као и метод историјске анализе (анализом тоналног и хармонског плана и слушањем одговарајућих примера из музичке литературе) ученицима се омогућава савладавање акордских веза, потом опажања промена тоналних центара, као и препознавање различитих хармонских стилова. Настава хармоније не сме да се ограничи само на теоријско упознавање ученика са садржајима програма, већ од почетка треба настојати да се ученик оспособи да свесно анализира хармонски став. При том је веома важно да свака теоријска поставка буде оживљена звуком и примерима из литературе; свака новообрађена акордска веза треба да буде одсвирана више пута и пажљиво одслушана.

Захтеви: У сваком разреду су предвиђена по два писмена задатка, односно по један у сваком полугодишту, у трајању од два школска часа. Као важан сегмент провере нивоа у савлађивању програма, поред свакодневног пропитивања ученика током године, издвајају се годишње смотре, као и законом прописани годишњи испити, а све у циљу уочавања успеха или, пак, основних пропуста у раду ученика, али и професора.

Захтеви на годишњем испиту за трећи разред:

Писмени испит:

- а) хармонизација задатог сопрана;
- б) хармонизација обележеног баса.

Усмени испит:

- а) два питања из пређеног градива;
- б) свирање на клавиру једне непосредне дијатонске модулације и једноставнијег генералбаса.

Захтеви на годишњем испиту за четврти разред:

Писмени испит:

- а) хармонизација задатог сопрана;
- б) хармонизација обележеног баса.

Усмени испит:

- а) три питања из целокупног пређеног градива;
- б) свирање једне модулације на клавиру.

Контрапункт

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Сагледавање историјског развоја контрапункта, оспособљавање рада на вокалном и инструменталном контрапункту, као и упознавање са барокном инструменталном полифонијом.

Да би се карактер ренесансне полифоније приближио ученицима, неопходно је на почетку (уз методску јединицу „основи вокалног контрапункта”) користити звучне илустрације – преслушати одломак мисе и бар један мотет Палестрине. Преслушавање одговарајуће литературе ваља спроводити и касније, нарочито приликом обраде третмана текста, вишегласног става и вокалних полифоних облика (мотет). Истом циљу допринеће и певање задатака израђених на часу, што је необично важно и за развој полифоног слуха.

Барокна полифонија је ученицима ближа, с обзиром на то да је слушају и свирају од почетка свога музичког образовања. Ипак, и овде ће звучне илустрације допринети бољем увиду у стилске особености барокне музике и пружити поузданију основу за практичан рад, а и за аналитичко сагледавање.

Обрада градива барокне полифоније захтева доста еластичности. И овде практичан рад започиње од израде другог гласа на задати (својеврстан) кантус фирмус, за чиме следи самостално писање двогласа, потом и трогласа – преко задатог хармонског плана и хармонског ритма, са задатим почецима гласова или без њих, па све до израде одговарајућих полифоних облика.

Захтеви: У оба разреда треба предвидети израду по једног писменог задатка у сваком полугодишту, у трајању од два школска часа.

Захтеви на годишњем испиту за трећи разред:

Писмени испит: израда једног одсека трогласног мотета на дати текст.

Усмени испит:

- а) два питања из пређеног градива;
- б) анализа једног мотета - у основним потезима.

Захтеви на годишњем испиту за четврти разред:

Писмени испит: израда експозиције трогласне фуге на задату тему, са тоналним одговором, без великог међустава.

Усмени испит:

- а) два питања из пређеног градива;
- б) анализа једноставније трогласне или четворогласне фуге Ј. С. Баха.

Музички облици

II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Упознавање елемената музичких облика, упознавање форми музичких облика и усавршавање способности анализе форми музичких облика.

Задаци поменутог предмета заснивају се на раду на способностима разликовања елемената музичких облика, развијању способности самосталне анализе соло песме, ронда, варијација, свите, сонате, концерта, као и раду на анализи облика вокално-инструменталних форми. Највише часова је предвиђено за добро савладавање облика песме и сонате, као кључних, које чине основу многих музичких дела различитих жанрова, назива и намена. Разуме се да и аналитички рад, из тих разлога, треба да се на тим облицима највише задржи. У вези с анализом – не само ових облика – посебно ваља нагласити потребу звучног приказа сваког анализираног примера, а никако не само његове визуелне, апстрактне анализе.

Да би ученици усвојили одређене појмове и схватили њихову узајамну повезаност, да би им се олакшао приступ у анализи мањих и већих целина, као и сложенијих облика, неопходно је обратити пажњу на редослед и флексибилност у излагању градива појединих методских јединица.

Полазак од реченице и периода, као елемента музичког облика, а тек потом изучавање њихових структуралних односно тематских елемената – двотакта и мотива, предлаже се зато што су ученицима реченица и период најближе и најлакше обухватне формалне целине, познате било кроз свирање музичке литературе, или кроз рад на хармонији, чији се задаци углавном и постављају као реченице и периодичне целине, почев од учења каденце и по-лукаденце. Пожељно је, међутим, да се посебна пажња посвети управо микроструктури облика, јер њено темељно разумевање и аналитичко упознавање има пресудан значај за даље успешно сналажење и у сложенијим формалним целинама.

Захтеви: Усмено испитивање пређеног градива и анализа изабраних композиција.

Историја музике са упознавањем музичке литературе

II РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Оспособљавање ученика за разликовање различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу. Подстицање ученика да успоставе везу са осталим музичким предметима. Развој и усавршавање на познавању музичке литературе.

На часовима историје музике ученици треба да упознају различите стилске епохе и да стекну способност за класификовањем и препознавањем дела различитих епоха. Такође, циљ је да на часовима историје музике ученици унапреде знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе. Поред биографије, стваралаштва и активности водећих музичара прошлости, ученике треба упознати са духом времена сваке епохе понаособ. Овим предметом потребно је развити љубав према музици, интересовање за посету концерата, активно слушање музике преко различитих средстава.

Наставна грађа систематизована је по историјско-стилским целинама у циљу стицања што ширег општемузичког образовања ученика као и повезивања овог предмета са осталим стручним (музички облици, хармонија, контрапункт) као и шире стручним предметима (историја књижевности, историја, историја уметности). Свака већа јединица из градива мора бити пропраћена звучним, тј. слушним примерима, док највећи ствараоци морају бити и слушно и аналитички обрађени. У ту сврху треба увек бирати најпопуларнија дела, деци доступна и једноставна за памћење. Неопходно је што више ученике ангажовати приликом слушања музике, користећи партитуре, ноте, ликовне или филмске, видео прилоге.

Захтеви: Ученици се током године пропитују усменим и писменим путем. За поједине области могуће је урадити семинарске радове, читати их јавно и тиме развијати процес мишљења, повезивања, закључивања и развијати елементе писмености и изражавања. Пожељни су и слушни тестови, са примерима који су обрађивани на часу.

Национална историја музике

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу и подстицање корелације са осталим музичким предметима.

Сагледавање стваралаштва истакнутих домаћих композитора сваке епохе и упознавање музичке литературе. Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу.

Обиман програм неопходно је реализовати уз звучне примере, које бира наставник међу понуђеним из Наставног плана и програма. Сва расположива литература треба да послужи и да се користи, како би мањи део часа представљао изношење биографских и др. информација, а већи „озвучење” материје. Потребно је студиозније и дуже задржавање на делима највећих стваралаца која треба обрадити кроз анализу и приказ целокупног рада; нпр Мокрањац: Руковети или Коњовић: музичке драме. Подразумева се корелација са општом историјом музике, историјом уметности и историјом књижевности. Уколико је могуће, користити видео снимке и друге врсте презентације савремене музике (телевизијске емисије), посете фестивалима савремене музике, концертима.

Захтеви: Начин проверавања градива треба да буде разноврстан – поред наративног, до дијалогске методе, система тестирања, до семинарских радова који би поједину материју продубили са више аспеката – аналитичког, историјског и сл.

Етномузикологија

III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Упознавање ученика са развојем етномузикологије и са правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија. Развијање способности за разликовање звучних карактеристика вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике. Развијање способности разликовања и уочавања карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристика музике осталих Балканских народа.

Водећи рачуна о структури градива из етномузикологије, која у многеме за ученике представља потпуно нови предмет, важно је максимално приближити материју ученицима. Припрема обухвата читав спектар активности – од детаљног проучавања литературе (старијих издања, али и нових публикација), избора адекватне дискографије, израде powerpoint презентације. Посебно је важно обучити ученике да разликују традиционалну музику од осталих видова употребе традиционалне музике у данашње време.

Захтеви на годишњем испиту за трећи разред:

Усмени испит са три питања из пређеног градива.

Захтеви на годишњем испиту за четврти разред:

Усмени испит са два питања из пређеног градива и једном мелопоетском анализом народне песме.

Солфеђо за све одсеке сем теоретског одсека

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Систематизација усвојеног знања и стицање новог у функцији схватања, перцепције и рецепције музике. Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачање музике. Континуирани развој музикалности и музичке писмености. Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеђа са садржајима на настави инструмента, камерне музике, хора или оркестра и свим другим видовима теоретске наставе.

Рад на унапређивању способност разумевања музичког садржаја, на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста и на праћењу латентне хармоније у инструктивним примерима и примерима из уметничке инструменталне и вокалне литературе. Рад на унапређивању корелацији и интеракцији са садржајем рада теоретске наставе, као и настави инструмента, камерне музике, хора, оркестра.

Организација часа солфеђа умногоме доприноси успешној реализацији програма. Предлаже се устаљени рад на опажању и интонирању (на почетку часа), певање са листа и диктат (мелодијски и ритмички, а са комбиновањем истих – једног часа дужи рад на ритму, следећег на мелодици) и ритмичко читање (у комбинацији са равномерним читањем).

Захтеви: Захтев који се поставља вокално - инструменталним извођачима конципиран је тако да омогућава ученицима продужавање школовања на свим одсесима факултетске наставе, што, уосталом, потврђују и испитни захтеви у IV разреду и захтеви за проверу испуњености услова на факултетима у нашој земљи (па и у иностранству).

I разред:

Децембар – смотра (диктат и парлато)

Април – смотра мелодијских етида.

II разред:

Децембар – смотри (диктат и парлато)

Април – смотри мелодијских етида

Јун – испит, према захтевима плана и програма.

III разред:

Децембар – смотри (диктат и парлато)

Април – смотри мелодијских етида.

IV разред

Децембар – смотри (диктат и парлато)

Април – смотри мелодијских етида

Мај – испит према захтевима плана и програма.

Корейиција за клавиристје и орјулаше

I, II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Овладавања вештином брзог и течног читања нотног текста, ради оспособљавања ученика за корепетиторску праксу. Упознавање са широм клавирском, инструменталном и вокалном литературом.

Циљ предмета је оспособити ученика да после краће визуалне анализе успешно прочита задати нотни текст поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам...). Затим, рад на усавршавању способности анализе текста и развијање способности да унапред види нотни материјал, а по могућству и чује мелодијске и хармонске покрете који следе. Важно је да уз помоћ наставе корепетиције ученик буде оспособљен за успешну сарадњу са другим инструменталистом (певачом).

Како су могућности и вежбање и свирање индивидуална ствар, треба и корепетицију посматрати на тај начин. Нормално је да се програм овог предмета за једног ученика прилагођава, пре свега, његовом инструменталном нивоу, а затим његовој спретности, знању, брзини савлађивања задатака.

Захтеви: За корепетицију у току године треба обрадити и увежбати неколико дела различитог карактера и облика, за различите инструменте, и то: најмање 30 у I разреду, 25 у II разреду, 15 у III и 10 у IV разреду.

Сваки ученик је обавезан да два пута годишње – или по једанпут у полугођу – наступи на интерном или јавном часу као корепетитор.

Камерна музика

I, II (1 час недељно, 35 часова годишње)

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часа годишње)

Циљеви и задаци: Усавршавање способности за заједничким музицирањем, неговање и међусобно усклађивање интонације. Развијање способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад. Рад на унапређивању способности усаглашавања индивидуалног са групним музицирањем. Рад на усаглашавању интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

Предмет камерна музика је у тесној вези са предметима корепетиција и читање с листа па све то треба имати у виду приликом планирања програма како би се остварила корелација са наведеним дисциплинама које са овим предметима чине заједништво.

Обука на часовима подразумева упутство за вежбање, указивање на одређену проблематику и њено разрешавање, док пракса треба да пружи могућност провере

колико, шта и како је урађено, као и докле се стигло. Како су и могућности свирања и вежбања индивидуална ствар и камерну музику треба посматрати на тај начин, без обзира колико је ученика у групи на часу. Нормално је да се програм за једног ученика – док се ученик води кроз предмет камерна музика – прилагођава његовом инструменталном нивоу, његовој спретности, знању и брзини савладавања задатака.

Захтеви:

I разред:

Ученик је обавезан да у сваком полугодишта има бар један јавни наступ. Једна смотра годишње (мај). Изводе се две композиције које су према захтевима плана и програма.

II разред:

Ученик је обавезан да у сваком полугодишта има бар један јавни наступ. Годишњи испит се састоји од две композиције различитог карактера.

III разред:

Ученик је обавезан да у сваком полугодишта има бар један јавни наступ. Годишњи испит се састоји од две композиције различитог карактера.

IV разред:

Ученик је обавезан да у сваком полугодишту наступи у камерном саставу, на јавном часу или концерту.

Хор

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Оспособљавање ученика за групно музицирање и усаглашавање индивидуалног извођења са захтевима певања у групи. Усавршавање интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног музицирања. Развијање перцепције слушања осталих чланова у групи и рад на унапређивању способности за савладавање тежих композиција хорске литературе.

Рад на усаглашавању индивидуалног извођења са групним музицирањем и на оспособљавању усаглашавања интонације и артикулације са осталим члановима хора. Усавршавање вокалне технике, правилног дисања и импостације. Смисао за чистоту интонације, прецизан ритам, музичку фразу, хармонију, полифонију, агогичко и динамичко нијансирање развијати не само интерпретацијом појединих дела већ и техничким вежбама. Зајдничким слушањем и колективним музицирањем инсистирати на тимском раду и јединству ансамбла. Упознавати ученике са домаћом и страном хорском литературом и оспособљавати их за наступе, као професионалне певаче, на концертима.

Хор се формира од ученика сва четири разреда па је и програм јединствен, само се разликује годишњи фонд часова.

Захтеви: У току школске године требало би приредити најмање два концерта на којима би се хор представио публици. Заједно са наступима у оцену хора треба подједнако уврстити присуство и ангажман ученика на пробама. Диригент може да оцењује и квалитет певања и ниво научене композиције у току школске године. За овакву врсту провере је најзгодније певање у квартету или квинтету, у зависности од састава хора и композиције која се изводи.

Оркестар

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Развијање способности ученика за групно музицирање. Усавршавање способности да се индивидуално извођење подреди потребама групног. Усавршавање способности за усаглашавањем интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног музицирања. На часовима оркестра ученици развијају перцепцију слушања осталих чланова и жељу за радом у групном музицирању.

У циљу увећања мотивисаности ученика за заједничко, односно оркестарског музицирање, а самим тим и подизања квалитета наставе оркестра, пракса је укључивање бивших ученика школе у рад оркестра, чиме се употпуњује састав оркестра и пружа могућност ученицима да, кроз извођење сложенијих оркестарских композиција и композиција за симфонијски оркестар, стекну потребно искуство за даљи професионални развој. Такође, у истом циљу, неговаће се сарадња са другим, школским, односно, омладинским оркестрима из земље и иностранства, настава у оквиру оркестарских кампова и концертне активности.

Захтеви: Највећи број ученика који се из редова средње школе определили за професионално бављење музиком свира у оркестрима, стога значај часова оркестра мора бити јасан не само диригенту и ученицима већ и њиховим професорима главног предмета. Професор може да оцењује и квалитет свирања у току године. За овакву врсту провере је најпрецизније свирање композиције у квартету, квинтету итд. у зависности од састава оркестра.

Читање с листа

I, II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста, развој ученика на оспособљавању за корепетиторску праксу и упознавање ученика са широм клавирском, инструменталном и вокалном литературом. Рад на оспособљавању ученика да после краће визуалне анализе успешно прочита задани нотни текст поштујући све задане параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам...).

Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни материјал, а по могућству и чује мелодијске и хармонске покрете који следе. Развијање општег познавања музичке литературе. Настава предмета читање с листа обухвата и упознавање оркестарске-хорске литературе.

Захтеви:

У свим разредима не постоје смотре и испити, већ само минимум програма.

Гудачки инструменти (виолина, виола, виолончело)

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часа годишње)

Циљеви и задаци: Садржај програма у настави гудачких инструмената обезбеђује наставак и надградњу едукације ученика у његовом оспособљавању за укључење у професионалну делатност а такође и за даљи наставак школовања. На часовима се подразумева перманентан рад на усавршавању меморије и музичког слуха; развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког израза; развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања и развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање; развијање афинитета према импровизацији, као једном од начина развоја музичког мишљења

Циљ главног предмета је припремање ученика за професионалну делатност, као и проналажење и планирање педагошких поступака помоћу којих ће се оптимално подстицати развој индивидуалних квалитета ученика. Затим, усавршавање меморије и музичког слуха, неговање културе извођачких покрета., упознавање ученика са стилима свих музичких раздобља и оспособљавање за даље школовање и усавршавање, као и оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова.

Нарочито треба обратити пажњу на развој технике десне руке, развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања. Посебно радити на култивисању тона (интонација, дупли тонови, контрола динамике, нијансирање) и меморије, као и

на развоју основних одлика стилских епоха. Рад на развијању радне дисциплине изискује систематичност, студиозност и апсолутну посвећеност.

Педагог мора да сагледа у потпуности личност ученика са којим ради, његове психофизичке способности, и да му помогне при професионалном опредељењу и усмеравању. Он планира и индивидуални програм за сваког ученика водећи рачуна о поступности у повећавању захтева и хармоничном развоју ученикових инструменталних и музичких способности.

Посебан део у настави су припреме ученика за такмичења. Она могу бити веома корисна као подстицај у раду, као мотив за већи број одговорних јавних наступа.

Захтеви:

I разред:

Две смотре годишње (децембар и април):

- прва смотра (смотра скала и етида) – техничка смотра;
 - друга смотра (скала, комад, концерт) – смотра експресивно извођачких компоненти.
- Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм годишњег испита се састоји од једне дурске и молске скале, две етиде различитог карактера, од којих је једна Кројцерова (од броја 5), концерт (I или II и III став) или цела соната и једно дело мале форме.

Испитни програм се изводи напамет.

II разред:

Две смотре годишње (децембар и април):

- прва смотра (смотра скала и етида) – техничка смотра;
 - друга смотра (скала, комад, концерт) – смотра експресивно извођачких компоненти.
- Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм годишњег испита се састоји од једне дурске и молске скале, две етиде различитог карактера, од којих је једна Кројцерова (од броја 10), концерта (I или II и III став) или целе сонате и једног дела мале форме.

Испитни програм се изводи напамет.

III разред:

Две смотре годишње (децембар и април):

- прва смотра (смотра скала и етида) – техничка смотра;
 - друга смотра (Бах, комад, концерт) – смотра експресивно извођачких компоненти.
- Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм годишњег испита се састоји од једне дурске и молске скале, две етиде различитог карактера, од којих је једна Кројцерова у двозвучима, концерт (I или II и III став) или цела соната и једно дело мале форме.

Испитни програм се изводи напамет.

IV разред:

Две смотре годишње (децембар и април):

- прва смотра (смотра скала и етида) – техничка смотра;
 - друга смотра (Бах, комад, концерт) – смотра експресивно извођачких компоненти.
- Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Испитни програм се састоји од две етиде различитог карактера, два става Баха, целог концерта, виртуозног комада и једног дела домаћег аутора.

Испитни програм се изводи напамет.

Гишара

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Перманентан рад на усавршавању меморије и музичког слуха. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког израза. Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Развијање афинитета према импровизацији, као једном од начина развоја музичког мишљења. Припремање ученика за професионалну делатност и подстицање и развијање способности за концертну делатност.

На часовима гитаре ученици треба да прошире знања о музици за гитару и лауту кроз разне епохе. Такође, потребно је да развију професионални приступ изучавању и раду на музичким делима и оспособе се за самостални рад на композицији и самостално креирање интерпретације. Задаци наставника су да помогну ученицима у развијању техничких способности кроз рад на скалама, акордима и специфичним техничким вежбама, затим да упознају ученике са значајним делима, композиторима и извођачима користећи доступне снимке, и да их усмере према професионалној делатности.

При избору композиција, нарочито у I разреду који је у извесном смислу спона основне и средње школе, треба се руководити идејом афирмисања правилног функционисања свирачког апарата, тј. стварањем чврсте психофизичке везе између ученика, инструмента и музике. Програм, поготово у почетку I разреда, не треба да садржи тешке композиције већ тежина мора бити у захтевима који се ученику постављају – нпр. тонска лепота и изражајност, фразирање, темпо, динамика, нијансирање боја, агогика. Оваквим континуираним приступом учврстиће се код ученика критички однос према захтевима музичког текста, а то је важан корак у правцу његовог осамостаљења.

Захтеви:

I разред:

Обавезни минимум програма: осам етида, осам комада, два циклична дела.

Испитни програм: једна скала са вежбама и каденцом, две етиде, циклично дело, комад.

Испитни програм се изводи напамет.

II разред:

Обавезни минимум програма: осам етида, осам комада, два циклична дела.

Испитни програм: скала са вежбама и каденцама изведена на више различитих начина и у потребном темпу, две етиде, циклично дело, комад.

Испитни програм се изводи напамет.

III разред:

Обавезни минимум програма: осам етида, осам комада, два циклична дела.

Испитни програм: скала са вежбама и каденцама изведена на више различитих начина и у потребном темпу, две етиде, два става Баха, циклично дело, комад.

Испитни програм се изводи напамет.

IV разред:

Испитни програм: једна концертна етида, први став сонате, два става Баха, композиција домаћег аутора, комад.

Испитни програм се изводи напамет.

Клавир

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Развој активности унутрашњег и спољашњег слуха помоћу примера и задатака прилагођених учениковим индивидуалним способностима (свирањем хармонско - мелодијских образаца по слуху и импровизовањем на задату каденцу). Развој технике свесног меморисања (учењем, само из нота, без употребе инструмента, кратких, релативно једноставних композиција, по извођачким тешкоћама лако доступних ученику четвртог разреда основне школе). Изградња музичке фантазије и профилирање критеријума у области музичке естетике (повременим дискусијама о уметничком садржају и вредности извођених композиција и задавањем ученику домаћих задатака везаних за ову тематику). Развој ученикове способности интегралног извођења музичког дела (редовним преслушавањем учениковог свирања у целини).

Постизање ефикасности извођачког апарата, радом на техничким вежбама и композицијама с проблематиком позиционих и ванпозиционих фигурација, арпеђа, удвојених тонова, акорада, трилера, тремола, репетиција и скокова. Проширивање знања из области музичке теорије и рад на повезивању тог знања са извођачком праксом (путем детаљне структуралне анализе свих извођених композиција).

Постизање вештине извођења полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у полиритмичким комбинацијама. Рад на развијању унутрашњег и спољашњег слуха помоћу примера и задатака прилагођених учениковим индивидуалним способностима. Унапређивање извођачке вештине "певања" на клавиру изучавањем композиција полифоне структуре (трогласних и лакших четворогласних) и композиција са романтичарском кантиленом. Усавршавање вештине извођења полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у полиритмичким комбинацијама. Обогаћивање учениковог такмичарског искуства (за ученике који испољавају такмичарску амбицију и натпросечну извођачку способност).

Захтеви:

I разред:

- обавезна смотра технике (децембар) према захтевима плана и програма,
- обавезна 2 јавна часа у току школске године,
- годишњи испит (у јуну месецу) према захтевима плана и програма.

У првом разреду средње музичке школе радити на: развоју свесног меморисања композиција; развијању вештине разумевања и извођења музичке фразе и целине композиције; развоју и постизању ефикасности извођачког апарата радом на техничким вежбама и композицијама са различитим техничким, артикулационим и агогичким захтевима; развоју ученикове способности интегралног извођења музичког дела.

Врсте активности које ће се додатно остварити на одсеку одређене су индивидуалним способностима и интересовањем ученика.

II разред:

- обавезна смотра технике (децембар) према захтевима плана и програма,
- обавезна 2 јавна часа у току школске године,
- годишњи испит (у јуну месецу) према захтевима плана и програма.

У другом разреду средње музичке школе радити на: унапређивању технике свесног меморисања композиција, као и на даљем развоју вештине разумевања и извођења музичке фразе; постизању вештине извођења полифоније, уз развој активности унутрашњег и спољашњег слуха, према индивидуалним способностима ученика; изградњи музичке фантазије и профилирање критеријума у области музичке естетике.

Врсте активности које ће се додатно остварити на одсеку одређене су индивидуалним способностима и интересовањем ученика.

III разред:

- обавезна смотра технике (децембар) према захтевима плана и програма,
- обавезна 2 јавна часа у току школске године,
- годишњи испит (у јуну месецу) према захтевима плана и програма.

У трећем разреду средње музичке школе радити на: даљем унапређивању технике свесног меморисања композиција, као и на даљем развоју вештине разумевања и извођења музичког дела; унапређивању ефикасности извођачког апарата, радом на техничким вежбама и композицијама са различитим техничким, артикулационим и агогичким захтевима; изградњи музичке фантазије и профилирању критеријума у области музичке естетике.

Врсте активности које ће се додатно остварити на одсеку одређене су индивидуалним способностима и интересовањем ученика.

IV разред:

- обавезна смотра технике (децембар) према захтевима плана и програма,
- обавезна 2 јавна часа у току школске године,
- матурски испит (јун) према захтевима плана и програма.

У четвртном разреду средње музичке школе радити на: унапређивању технике свесног меморисања композиција, као и вештини разумевања и извођења музичког дела; даљем унапређивању ефикасности извођачког апарата радом на техничким вежбама и композицијама са различитим техничким, артикулационим и агогичким захтевима; изградњи музичке фантазије и профилирању критеријума у области музичке естетике; проширивању знања из области музичке теорије и радити на

учениковом самосталном повезивању и примењивању стеченог знања у извођачкој пракси; припремању ученика за даље школовање.

Врсте активности које ће се додатно остварити на одсеку одређене су индивидуалним способностима и интересовањем ученика.

Хармоника

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Развој на усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине. Развој на примени разних начина извођења артикулације, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиција. Подстицање извођачких способности ученика, развој музичког укуса и љубави према музичким остварењима разних праваца. Развој јединства музичког и техничког код ученика кроз упознавање комплетне личности ученика, његових општих психофизичких особина.

На часовима хармонике ученици раде на усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине, затим на усавршавању примене разних начина извођења артикулација, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиција, на подстицању извођачких способности ученика, као и на развијању музичког укуса и љубави према музичким остварењима разних праваца. Циљ наставе је усавршавање јединства музичког и техничког код ученика кроз упознавање комплетне личности ученика, његових општих психофизичких особина. Наставни програм за хармонику је већим делом оригинално конципиран на основу искустава стечених у раду и на основу одговарајућих резултата добијених у нашој земљи, а делимично оријентисан и према програмским захтевима за остале инструменте.

Лепота тона на сваком инструменту представља вредност, па стога и посебну пажњу треба посветити и неговању тона уз помоћ технике прстију и меха. Рад на техници меха треба ускладити према одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању. Постизање одређеног темпа левом и десном руком, кроз уједначен рад прстију у техничким вежбама и етидама, такође треба да служи квалитетнијем музичком доживљају. Употреба регистара треба да буде правилно постављена, у односу на поједине музичке и техничке захтеве. Упознавање и примена мелодијског баритон баса доприноси квалитетнијем и адекватнијем извођењу оригиналних и транскрибованих, посебно полифоних композиција, уз обавезно теоријско и практично познавање склопова и функција акордских стандард басова. Посебну пажњу треба обратити транскрибовању композиција које се, захваљујући примени поменутог мелодијског басу, односно проширеном обиму басова стране инструмента, могу изводити читањем из оригиналне литературе, као нпр, поједине Крамерове етиде, Скарлатијеве сонате, Бахове клавирске и оргуљске композиције и друго.

Захтеви:

I разред:

Кроз скале и етиде рад на усавршавању технике. Извођење свих врста артикулације, динамике, коришћење регистара у левој и десној руци, коришћење и примена меха. Обучавање ученика на баритон басу у свим октавама (мелодијски бас), као и подстицање усавршавања стандард басу. У току школске године обавезна је једна провера технике сваког ученика у децембру, где се изводе скале са свим елементима за први разред средње музичке школе и две етиде са различитом техничком проблематиком.

Испитни програм:

- две етиде,
- једна полифона композиција,
- једна циклична композиција,
- једна композиција по избору.

Испитни програм изводи се напамет.

II разред:

Рад на подстицању извођачких способности ученика у зависности од стила и карактера композиције. Полифона композиција прилагођена индивидуалним

способностима ученика, али унапређена у односу на предходне задатке из ранијих разреда. Такође, треба сагледати способности ученика и радити на мотивацији истрајаног рада, ради квалитетнијег музичког изражавања. Оригиначне композиције за хармонику доносе нове различите ознаке у нотама и техничке елементе које ученик треба да савлада.

У току школске године обавезна је једна провера технике сваког ученика у децембру где се изводе скале са свим елементима за други разред средње музичке школе и две етиде са различитом техничком проблематиком.

Испитни програм :

- две етиде,
- једна полифона композиција,
- једна циклична композиција,
- једна композиција по избору.

Испитни програм изводи се напамет.

III разред:

Лепота тона која се постиже уз помоћ технике прстију и меха, као стални задатак доноси потпунији музички доживљај. Рад на постизању одређеног темпа и уједначености леве и десне руке. Треба радити на стабилности меморије, метрике, ритма, квалитета тона, формирању критичког запажања и формирање самосталности у раду. Афирмација инструмента кроз сарадњу са различитим инструментима у камерним ансамблима.

У току школске године обавезна је једна провера технике сваког ученика у децембру где се изводе скале са свим елементима за трећи разред средње музичке школе и две етиде са различитом техничком проблематиком.

У јуну испитни програм:

- две етиде,
- једна полифона композиција,
- једна циклична композиција,
- једна композиција по избору.

Испитни програм изводи се напамет.

IV разред:

Естетско и интелектуално васпитање кроз музичку традицију нашег народа као и музичко наслеђе других народа треба да употпуни стечено знање током музичког школовања ученика. Постављена извођачка способност инструменталисте широког познавања разне литературе и неискрпно истраживање вредности.

У току школске године обавезна је једна провера технике сваког ученика у децембру, где се изводе скале са свим елементима за четврти разред средње музичке школе и две етиде са различитом техничком проблематиком.

Испитни програм:

- једна концертна етида,
- једна полифона композиција,
- једна циклична композиција,
- две композиција по избору, различитог карактера.

Испитни програм изводи се напамет.

Дрвени дувачки инструменти (флаута, кларинет)

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Развој технике дисања и развој поставке функционалне и флексибилне амбажуре. Развој култивисања тонова и технике прстију. Оспособљавање ученика да основним одликама стилских епоха може да прилагоди сопствену индивидуалност. Усмеравање ученика ка солистичком, камерном и оркестарском извођењу.

Током четворогодишњег школовања у средњој музичкој школи, неопходно је обратити пажњу на све елементе које је потребно савладати како би се омогућио правилан развој ученика. Посебно је значајан континуиран рад на специфичностима

дувачких инструмената као што су интонација, квалитет тона, изједначеност регистара, ударци језиком и контрола. У односу на узраст ученика, веома је битно одржавање и развој физичке кондиције ученика, односно проширивање његовог дисајног капацитета кроз одговарајуће физичке вежбе и вежбе за дисање.

Наставник треба да изабере одговарајући програм према способностима и афинитету сваког ученика кроз који ће се најбоље развијати његова техника, музикалност, фразирање, начин мишљења и обликовање дела, и који ће му омогућити хармоничан развој. Поред тога, веома је корисно вежбање меморије кроз учење напамет, како дела из литературе, тако и етида, као и подстицање рада на импровизацији.

У праћењу развоја ученика, веома значајну улогу имају смотре, јавни наступи и такмичења. Препоручљиво је да школа организује смотру технике по разредима на којој би требало да наступе сви ученици кроз сва четири разреда средње школе.

Захтеви:

У погледу јавних наступа, препоручује се да сваки ученик има најмање по два наступа у полугодишту.

I разред:

Једна смотра годишње (јануар). Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Годишњи испит се састоји од једне дурске и молске скале, две етиде различитог карактера, дела за извођење уз пратњу клавира. Програм се изводи напамет.

II разред:

Једна смотра годишње (јануар). Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Годишњи испит се састоји од једне дурске и молске скале, две етиде различитог карактера, дела за извођење уз пратњу клавира. Програм се изводи напамет.

III разред:

Једна смотра годишње (јануар). Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Годишњи испит се састоји од једне дурске и молске скале, две етиде различитог карактера, дела за извођење уз пратњу клавира. Програм се изводи напамет.

IV разред:

Једна смотра годишње (јануар). Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Испитни програм се састоји од једне етиде виртуозног карактера, једног концерта и једног виртуозног дела.

Лимени дувачки инструменти (џуба, саксофон)

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Ширење опсега, развој усавршавања свирања интервала, контрола тона у шеснаестинкама и секстолама, контрола квалитета тона код акцента у легату и код мартелата и контрола тона у *ppp* и *fff*. Развој на извођењу легато интервала до дуодециме.

Током четворогодишњег школовања у средњој музичкој школи, неопходно је обратити пажњу на све елементе које је потребно савладати како би се омогућио правилан развој ученика. Посебно је значајан континуиран рад на специфичностима дувачких инструмената као што су интонација, квалитет тона, изједначеност регистара, ударци језиком и контрола. У односу на узраст ученика, веома је битно одржавање и развој физичке кондиције ученика, односно проширивање његовог дисајног капацитета кроз одговарајуће физичке вежбе и вежбе за дисање.

Наставник треба да изабере одговарајући програм према способностима и афинитету сваког ученика кроз који ће се најбоље развијати његова техника, музикалност, фразирање, начин мишљења и обликовање дела, и који ће му омогућити хармоничан развој. Поред тога, веома је корисно вежбање меморије кроз учење

напапет, како дела из литературе, тако и етида, као и подстицање рада на импровизацији.

Захтеви:

У погледу јавних наступа, препоручује се да сваки ученик има најмање по два наступа у полугодишту.

I разред:

Једна смотра годишње. Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм годишњег испита:

- једна дурска и једна молска скала са доминантним и умањеним септакордима,
- две етиде различитог карактера,
- комад са клавиром.

Испитни програм се изводи напамет.

II разред:

Једна смотра годишње. Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм годишњег испита:

- једна дурска и једна молска скала са трозвучима, доминантним и умањеним септакордима – не разложено, стакато,
- две етиде различитог карактера,
- комад са клавиром.

Испитни програм се изводи напамет.

III разред:

Једна смотра годишње (јануар). Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм годишњег испита:

- једна дурска и једна молска скала са трозвучима, доминантним и умањеним септакордима,
- две етиде различитог карактера,
- два оркестарска сола,
- композиција са клавиром.

Композиција са клавиром се изводи напамет.

IV разред:

Једна смотра годишње. Обавезна два јавна наступа у току године, са различитим композицијама.

Програм матурског испита:

- Једна етида;
- Концерт - најмање троставачни – обавезно напамет;
- Композиција виртуозног карактера;
- Композиција југословенског или словенског аутора.

Соло пјевање

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Овладавање певачким апаратом и механизмом који учествује у формирању тона, техником дисања и правилним певачким ставом. Овладавање гласовном импостацијом што је услов за очување здравог гласа Рад на развијању опсега и покретљивости гласа кроз сложеније техничке вежбе и употребљавању даха у динамичком нијансирању мелодије. Развијање вишегласног (двогласног) певања, музицирањем у камерном ансамблу. Развијање камерног и хорског музицирања. Упознавање са различитим музичким стилевима и интерпретацијом. Рад на двогласним дуетима „а капела“ (двогласни солфеђо, староградске песме, народне, руске...), клавирским дуима (ст. мајстори, песме...) и дуетима уз пратњу клавира.

Предмет соло певања захтева врло посебан, специфичан приступ педагога сваком ученику обзиром на различитост по питању врсте гласа, личности, способности, заинтересованости и амбиције појединаца. Специфичност и тежина у остваривању овог програма је у томе што певач нема ни видљив ни опипљив инструмент на који

може да пренесе своје звучне представе, он годинама прави инструмент од свог тела, развијајући осећај и везујући га за звук који производи.

Основа певачког инструмента јесте дах, и зато се пре тражења звука, почиње са вежбама за дисање уз правилно држање тела. На правилном дисању, постављању гласа, чистој интонацији, чврстом изговору сугласника, неговању фразе и интерпретацији треба инсистирати од почетка до краја школовања.

Захтеви:

I разред:

Овладавање певачким апаратом и механизмом који учествује у прављењу тона.

- Овладавање техником дисања;
- Рад на изједначавању вокала, гласовној импостацији и чистој интонацији;
- Овладавање правилним певачким ставом.

Јануар – смотра, једна вокализа и један стари мајстор.

Јун - испит, према захтевима плана и програма.

II разред:

- Овладавање композицијама са текстом;
- Рад на дугим и изједначеним фразама;
- Упознавање са различитим стиловима кроз соло песме.

Јануар – смотра, једна вокализа, један стари мајстор и једна соло песма.

Јун – испит, према захтевима плана и програма.

III разред:

- Рад на развијању опсега и покретљивости гласа кроз сложеније техничке вежбе;
- Употреба даха у динамичком нијансирању мелодије;
- Упознавање са различитим музичким стиловима кроз ораторијуме и оперске арије.

Јануар – смотра, један стари мајстор и две соло песме.

Јун - испит, према захтевима плана и програма.

IV разред:

Програм рада се прилагођава амбицијама ученика:

- Са ученицима који желе да наставе са соло певањем на факултету ради се на сублимацији свега наученог, инсистира се на дугим фразама, изразу и композицијама различитог карактера.

- Ученици који желе да заврше са школовањем гласа прелази се што више програма *prima vista* и ради се на овладавању програмом за испит.

Јануар – смотра, један стари мајстор и две соло песме.

Јун – испит, према захтевима плана и програма.

Упоредни клавир

I, II, III РАЗРЕД (1 часа недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Развој унапређивања извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, једноставне вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање. Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик изучава. Рад на изградњи, развоју и унапређивању извођачке технике, радом на техничким вежбама и композицијама са различитим техничким, артикулационим и агогичким захтевима.

Рад на разумевању и развој способности извођења полифоније, уз развој активности унутрашњег и спољашњег слуха, у зависности од ученикове индивидуалне способности.

Оспособљавање ученика за самостално анализирање форме и препознавање стила са свим његовим карактеристикама у делима која савлађују на главном предмету.

Захтеви:

II разред: испит (у јуну месецу) према захтевима плана и програма.

IV разред: испит (у мају месецу) према захтевима плана и програма (важи за школску 2015/16. годину). Од школске 2016/17. није предвиђен испит за ученике IV разреда. .

Солфеђо за теоретски одсек

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачење музике. Континуирани развој музикалности и музичке писмености. Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеђа са садржајима на настави хора и свим другим видовима теоретске наставе. Развој музикалности и музичке писмености и поставке основа за даљи рад на изучавању теоријских дисциплина у настави музике, хармоније, анализе музичког облика, контрапункта, аранжирања, компоновања. Рад на способности разумевања музичког садржаја, као и на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста. Рад на праћењу латентне хармоније у инструктивним примерима и примерима из уметничке инструменталне и вокалне литературе.

Развијање функционалног начина мишљења, музичке меморије и апсолутног праћења нотног записа, затим развијање способности записивања музичког текста и тока са свим елементима за правилно извођење. Рад на корелацији и интеракцији са садржајем рада теоретске наставе. Рад на развоју апсолутног слуха.

Настава солфеђа треба да обезбеди развој музичког слуха и музичке писмености синхронизацијом процеса опажања и репродукције. Самим тим, методологија и садржаји програма усмеравају се ка замишљању нотне слике на основу слушног музичког садржаја и, супротно, замишљање звука (гласом и на свом инструменту) на основу увида у нотни текст. Једино тако инструменталисти могу чути у себи оно што треба да одсвирају, а теоретичари да буду припремљени за савлађивање свих теоријских дисциплина.

Организација часа солфеђа умногоме доприноси успешној реализацији програма. Предлаже се устаљени рад на опажању и интонирању (на почетку часа), певање са листа и диктат (мелодијски и ритмички, а са комбиновањем истих - једног часа дужи рад на ритму, следећег на мелодици) и ритмичко читање (у комбинацији са равномерним читањем).

Захтеви:

I разред:

Децембар – смотре (диктат и парлато)

Април – смотре мелодијских етида

Јун – испит, према захтевима плана и програма.

II разред:

Децембар – смотре (диктат и парлато)

Април – смотре мелодијских етида

Јун – испит, према захтевима Плана и програма.

III разред:

Децембар – смотре (диктат и парлато)

Април – смотре мелодијских етида

Јун – испит према захтевима Плана и програма.

IV разред

Децембар – смотре (диктат и парлато)

Април – смотре мелодијских етида

Јун – матурски испит, према захтевима Плана и програма.

Циљ одржавања смотри је ослобађање ученика од треме (пред испитном комисијом), контрола праћења и усвајања програма рада, успешно записивање мелодијског текста, чисто интонирање мелодијских етида, усвајање ритмичких фигура и решавање ритмичких проблема, овладавање елементима теорије музике, а све у вези успостављања корелације са предметима теоретске и инструменталне наставе.

Клавир за теоретски одсек

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Рад на развоју и унапређивању извођачке технике радом на техничким вежбама и композицијама са различитим техничким, артикулационим и агогичким захтевима. Унапређивање способности разумевања и извођења полифоније, уз развој активности унутрашњег и спољашњег слуха, у зависности од ученикових индивидуалних способности. Радити на развоју разумевања и интерпретације музичке фразе и целине музичког дела, на изградњи и профилирању критеријума у области музичке естетике, као и на постизању корелације између музичке теорије и извођачке праксе. Оспособљавање ученика за даље школовање.

За извођење наставе клавира на теоретском одсеку постоје два програма рада: „А” (за ученике који су ОМШ завршили на клавиру) и „Б” (за ученике који су ОМШ завршили на неком другом инструменту).

Захтеви:

II разред:

- годишњи испит (у јуну месецу) према захтевима плана и програма.

IV разред:

- годишњи испит (у мају месецу) према захтевима плана и програма.

Свирање хорских партитура

II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

Циљеви и задаци: Оспособљавање ученика да правилно схвате и визуелно усвоје партитуру, као и да је успешно одсвирају. Развој извођачке технике и развој способности ученика за повезивање овог предмета са предметом дириговање. Рад на стицању знања о постојећој хорској литератури. Решавајући техничке проблеме свирања хорских партитура на клавиру, ученике уводити у свеобухватну анализу партитуре, припремајући их за наставу дириговања. Слушањем и анализирањем (уз партитуру) интерпретације познатих диригената и хорова, ученике упознати са хорском литературом.

Захтеви: Овај предмет обухвата свирање хорских партитура из литературе домаћих и страних аутора различитих стилова и периода и то:

- двогласни и трогласни дечји и женски хорови у једном и два нотна система,
- четворогласни женски и мушки хорови у два нотна система,
- трогласни дечји и женски хорови у два нотна система,
- трогласни дечји и женско хорови у три нотна система,
- четворогласни хорови са три нотна система,
- четворогласни женски, мушки и мешовити хорови са четири нотна система.

Способнији ученици партитуру треба да одсвирају на часу с листа.

Обавезни минимум програма: 15 композиција у II и 10 у III разреду.

Дириговање

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Развој способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима. Развој способности ученика за повезивање овог предмета са осталим предметима на теоретском одсеку. Рад на развијању способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима. Упознавање са основним законитостима дириговања и са историјским развојем технике дириговања. Упознавање са улогом и значајем диригента као вође и правилима која владају у ансамблу. Савладавање различитих стилова дириговања у хору и оркестру – њихове сличности и разлике.

Циљ је савладавањем диригентске технике упознавати хорску и оркестарску литературу.

Обрађујући различите и многобројне техничке проблеме упознавати се са елементима интерпретације као што су форма, слог, темпо, динамика, фразирање, ритам, агогика и др. Неговати и развијати праксу да ученици у раду са ансамблима (групом певача, гудачким квартетом и другим саставима) реализују стечене вештине и знање из дириговања у непосредном раду са „живим“ звуком.

Савладавање технике дириговања у почетној фази рада представља најважнији сегмент. Почиње се од диригентског става, односно почетне позиције. Вежба се у оном ставу у коме се у стварности и наступа. Правилно савладани почетни став представља главни предуслов за даље успешно савлађивање сложенијих задатака. Овоме се мора посветити пуна пажња јер су касније измене већ усвојеног погрешног става мукотрпне и споре. Ученик мора да ус- постави пуну контролу над сваким делом свога тела и треба да ради вежбе за еластичност тела. Ученици посматрају став професора и упоређују га са својим колегама и са собом.

Захтеви:

Испитни програм треће године:

- рад са хором једног краћег хорског дела,
- извођење дириговањем једне хорске композиције.

Испитни програм четврте године:

- рад са оркестром - краће дело,
- извођење дириговањем једне оркестарске композиције.

За испит се може користити и дечји оркестар или оркестар школе.

Аудио – визуелна техника

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње + блок 32 часа)

Циљеви и задаци: Оспособљавање ученика да овладају следећим вештинама и процесима у оквиру подручја: основним техникама снимања звука, основним микрофонским техникама, аналогним режигским столом, употребом мерних инструмената, снимањем и репродукцијом на двоканалном аналогном магнетофону, снимањем и репродукцијом на вишеканалном аналогном магнетофону, основама дигиталног аудио фајла, снимањем и репродукцијом на DAT-у (Digital Audio Tape).

Блок настава подразумева:

1. Рад са камером и микрофоном. Негу видео уређаја. Стартовање видео траке.
2. Функције на командној плочи видеомиксера, прикључци – демонстрација рада.

Захтеви: Обавезно је годишње урадити два једночасовна школска писмена задатка.

Увод у композиовање

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Уочавање улоге мелодије и хармоније у музици, основних елемената хармоније. Развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова, како класичне музике, тако и осталих музичких праваца. Рад на развоју улоге мелодије и хармоније у музици, рад на развоју основних елемената хармоније, рад на савладавању слободнијих акордских веза и на модернизацији дате мелодике и преради мотива. Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова, класичне музике, тако и осталих музичких праваца.

Развијајући код ученика способност музичке импровизације и способност озвучавања звучних слика стечених из досадашњег музичког искуства, подстицати музичку инвентивност ученика ослањајући се на претходна знања из хармоније и контрапункта, упознавајући их, притом, са средствима и могућностима музичког изражавања. Извођењем написаних композиција стимулирати ученике да наставе да се баве креативним процесом и даље развијају креативно мишљење.

Захтеви: У току школске године сваки ученик треба да оствари најмање три самостална рада из овог предмета. Међутим, пошто у овом случају успешност савладавања таквих задатака у великој мери зависи од стваралачког дара и маште појединца, код оних ученика који те способности поседују у мањој или недовољној мери захтев за сасвим самосталним стваралаштвом, може се донекле умањити тако што би извесни елементи композиције били дати, или чак и комплетан музички текст, који онда треба само аранжирати, или мање - више прерадити за одређен инструмент, односно ансамбл.

2.7.2. Остваривање програма ОПШТЕОБРАЗОВНЕ наставе

2.7.2.1. Српски језик и књижевности

I, II, III РАЗРЕД (3 часа недељно, 105 часова годишње)

IV РАЗРЕД (3 час недељно, 99 часова годишње)

Циљеви и задаци: Проширивање и продубљивање знања о српском језику; унапређивање језичке и функционалне писмености; проширивање и продубљивање знања о српској и светској књижевности, развијање љубави према књизи и читању, оспособљавање за интерпретацију уметничких текстова; упознавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности; проширивање и продубљивање књижевних знања и читалачких вештина; образовање и васпитање ученика као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса.

1) Настава језика ученицима омогућује да:

- ~ овладају знањима о српском књижевном језику;
- ~ стекну вештине и способности његовог коришћења у општењу са другима, у писменом и усменом изражавању, приликом учења, образовања и интелектуалног развоја;
- ~ поштују матерњи језик, негују српски језик, традицију и културу српског народа, националних мањина, етничких заједница и других народа;
- ~ унапређују културу језичког општења, у складу са поштовањем расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, са развијањем толеранције и уважавања различитости и са поштовањем и уважавањем других језика и других култура.

2) Настава књижевности има за циљ да ученици:

- ~ упознају репрезентативна дела српске књижевне баштине и дела опште књижевности, њихове ауторе, поетске и естетске вредности;
- ~ негују и развијају читалачке компетенције и интерпретацијске вештине посредством којих ће се упознати са репрезентативним књижевним делима из историје српске и опште књижевности, читати их и тумачити у доживљајној и истраживачкој улози;
- ~ развијају литерарне афинитете и постану читаоци рафинираног естетског укуса који ће умети да на истраживачки, стваралачки и активан начин читају књижевна дела свих жанрова, вреднују их, говоре о њима и поводом њих;

- ~ усвоје хуманистичке ставове, уверења и систем вредности;
- ~ оспособе се за поуздано морално просуђивање, одређивање за добро и осуду насилништва и нечовештва, одбацавање свих видова агресивног и асоцијалног понашања и за развијање самосвести и личне одговорности;
- ~ подстичу на саосећање са ближњима и одговорност према другом;
- ~ развију врлине разборитости, равнотеже и мудрости.

Циљ и задаци чине целину и остварују се током четири године - систематски и континуирано - у свим предвиђеним програмско-тематским подручјима и видовима рада.

Захтеви: Једна од елементарних ставки приликом оцењивања и вредновања знања ученика је активност на часу - дијалог са осталим ученицима и наставником, давање конструктивних предлога, интелектуална размена мишљења кроз дискусију, улагање труда кроз додатно усавршавање и изучавање препоручене литературе, истраживачки приступ у настави и слично. Приликом оцењивања вреднују се како усмени одговори ученика на задата питања или у току дискусије, тако и писмени или контролни задаци.

2.7.2.2. Енглески језик (први страни језик)

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 64 часа годишње)

Циљеви и задаци: Циљ наставе страних језика је стицање, проширивање и продубљивање знања и умења у свим језичким активностима, упознавање културног наслеђа створеног на датом страном језику и оспособљавање за даље образовање и самообразовање.

Задаци наставе страних језика су да ученици:

- усвоје говорни језик у оквиру нових 1.000 речи и израза укључујући и терминологију значајну за дату струку, што у току осам година учења језика чини укупан фонд од 2.400 речи и израза продуктивно, а рецептивно и више;
- негују правилан изговор и интонацију уз обраћање посебне пажње на оне ритмичке и прозодијске схеме које су битне у усменом изражавању;
- разумеју говор (непосредно и путем медија) и спонтано се изражавају у оквиру тема из свакодневног живота и општих тема струке, уз исказивање личног става и расположења;
- овладају техником информативног читања, разумеју сложеније језичке структуре у тексту и упознају особености језика струке читањем текстова везаних за теме из области дате струке;
- даље савлађују основе ортографије ради коректног писменог изражавања у оквиру усвојене лексике и језичких структура;
- развијају разумевање писаног текста, писање резимеа, налаза, извештаја и оспособљавају се за њихову усмену интерпретацију;
- стичу нова сазнања о карактеристикама земаља и народа чији језик уче, њиховог начина живота и обичаја;
- оспособљавају се за вођење разговора о нашој земљи, њеним природним лепотама, културним и историјским тековинама;
- шире своју општу културу, развијају међукултурну сарадњу и толеранцију и своје интелектуалне способности;
- оспособљавају се за даље образовање и самообразовање у области језика и струке коришћењем речника, лексикона и друге приручне литературе.

I разред

Што се тиче опште тематике у првом разреду пажња је посвећена следећим областима:

- Живот младих: нова средина и другови; спортска такмичења.
- Породица и друштво: спољни изглед и особине чланова породице; чланови породице у кући и ван ње; ситуације из свакодневног живота; односи у породици и друштву.
- Савремени живот и тековине културе и науке народа чији се језик учи и наших народа: природне лепоте и заштита човекове средине; путовање и коришћење саобраћајних средстава; из историјске и културне прошлости; значајни културни центри; културне манифестације које су постале традиционалне; из живота и рада познатих људи; актуелне теме од васпитног значаја.

Са увођењем стручне тематике почиње се у другом полугодишту. За стручну тематику предвиђено је до 10% од укупног годишњег фонда часова.

Језички садржаји који се обрађују у првој години:

I. РЕЧЕНИЦА

- Обновљају се реченични модели обухваћени програмом за основну школу.
- Ред речи у реченици.
- Место прилога и прилошких одредби.
- Питања
- а) „WH” questions
„Where are you going?” „How can we get there?”
- б) Алтернативна питања
„Did you take a bus or did you walk?”
- в) Учтива питања
„Would you open the window, please?”
- г) Питања са предлогом на крају
„What are you looking for?”
- Неуправни говор
- а) Изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
„I’ll come as soon as I can.” He says that he will come as soon as he can.
- б) Молбе, захтеви, наредбе
„Come back!” He told me to come back.
„Will you pass me the bread, please.” He asked me to pass him the bread.
- в) Питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена).
- Yes/No questions
„Have you seen Mary?” He wants to know if I have seen Mary.
- „WH” questions
„Where are you going?” He asks me where I am going.

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Обновити и утврдити употребу одређеног и неодређеног члана.
- Одређени члан уз имена годишњих доба, оброка и назива држава.
The spring of 1957 was very warm. The breakfast we had yesterday was very good. He lives in the USA.
- Неодређени члан у изразима за време, количину, меру и у узвичним реченицама.
50 miles an hour, 15 dinars a kilo, two pounds a yard,
What a mess!
- Нулти члан уз имена спортова и игара и у изразима go by car/bus и др.
He plays volleyball. I enjoy travelling by plane.

2. Именице

– Множина именица – обновљање

– Конгруенција именица са глаголом у једнини news, information, furniture, mathematics и др.

The news is on at ten o'clock. Mathematics is a difficult subject.

– Збирне именице са глаголом у множини people, cattle, police

There were a lot of people in the street. The cattle are sold.

– Синкретизам једнине и множине sheep, deer, trout и др.

– Други номинали – герунд

а) У функцији субјекта

Swimming is my favorite sport.

б) У функцији објекта (после глагола like, hate, start, stop и др.).

She likes cooking.

3. Заменички облици

а) Заменице

– Обновљају се личне, показне, присвојне, релативне и одричне заменице предвиђене програмом за основну школу...

– Узајамно-повратне заменице – each other, one another

Mary and Peter see each other almost every day. People from different countries can hardly understand one another.

– It уз копулативне глаголе

It is raining. It is cold.

– Неодређено – ONE

I lost a friend but you gained one.

б) Детерминатори

– Неодређени детерминатори – some, any

They want some paper. I don't have any bread left. There are some French books over there.

– Одрични детерминатор по

There's no water in the glass. There are no eggs in the fridge.

4. Придеви

Обновити поређење придева.

5. Бројеви

Децимали, разломци; основне рачунске радње.

6. Квантификатори

Обновити many/much, a lot of/lots of, few/little

III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи

– Време

Обнављање

а) The Present Perfect – проширује се употреба прилошких одредби (lately, recently).

б) The Present Perfect Continuous

She has been living in London for two years now.

в) The Past Perfect

When we came the train had already left.

– Начин

Модални глаголи

а) can /be able to, be allowed to/ – значење могућности, дозволе, воље, захтева.

Sorry, but I can't come tomorrow. You can't go swimming.

I can mail the letter for you. Can you pass the bread, please?

б) could – значење захтева и значење дозволе

Could you pass the bread, please? You could mail the letter for me. Could I see your driving licence?

в) must (have to, be obliged to)– значење обавезе, потребе
You must be there by ten. I have to go now.

– Пасив

Пасивне конструкције за истицање безличности и за навођење научних чињеница.
The new motorway has been opened to traffic. Oxygen is found in the air.

– Двочлани глаголи (фразални и предлошки)

apply for, shout for, bring up и др.

2. Прилози

Поређење прилога

Најчешћи фреквентативи (often, usually, always)

3. Предлози

Најфреквентнији предлози за оријентацију у времену и простору.

IV. ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА

а) Деривација

Образовање придева

– префиксима il-, im-, ir-, un-, in-

– суфиксима -able, -ful, -less

б) најчешћи идиоми и фразе

в) структура и употреба двојезичних речника.

II разред

Што се тиче опште тематике у другом разреду пажња је посвећена следећим областима:

-Живот младих: забавни и спортски живот; школовање и образовање.

-Породица и друштво: чланови породице у друштвеном животу; средства јавног информисања; прославе, празници; временски услови и прогноза времена.

-Савремени живот и тековине културе и науке народа чији се језик учи и наших народа: теме из савременог живота; одабрани културно-историјски споменици; догађаји из живота и рада познатих стваралаца; примери људске солидарности.

За стручну тематику се предвиђа до 15% од укупног годишњег фонда часова.

Језички садржаји који се обрађују у другој години:

I. РЕЧЕНИЦА

Ред речи у реченици. Место директног и индиректног објекта.

– Питања.

а) Упитно-одрична питања

Why hasn't he arrived yet?

б) Идиоматска питања (Р – рецептивно)

Do you feel like (having) a cup of coffee?

в) Tag questions

She's pretty, isn't she?

г) Кратка питања

When? Where? Who with? What about?

– Функционални типови реченица

а) Облици који имају функцију изјава

I feel very tired today.

б) Облици који имају функцију питања

You are coming?

в) Облици који имају функцију заповести

Go away! Will you open the window, please?

– Слагање времена

I know that he likes /liked / will like you.

– Погодбене реченице

а) Реалне

I'll come if I can.

б) Потенцијалне

I would write to you if I knew your address.

в) Иреалне (P)

If I had seen him, I would have told him to come.

– Неуправни говор

а) Изјаве са променом глаголског времена – глагол главне реченице у једном од прошлих времена

„I have been ill for a long time.” She said that she had been ill for a long time.

б) Питања са променом реда речи и променом глаголског времена (глагол главне реченице у једном од прошлих времена)

– Yes/No questions

„Are you coming with us?” She asked me if I was coming with them.

– “WH” questions

„When did you see him?” She wanted to know when I had seen him.

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

– Генерички члан

A horse is an animal. The telephone is a useful invention.

– Члан уз називе новина и часописа

Vogue, The National Geographic Magazine, The New York Times

– Неодређени члан у изразима

be at a loss, all of a sudden, in a short time, be in a hurry и др.

– Нулти члан уз називе празника

Christmas, May Day

2. Именице

– Збирне именице са глаголом у једнини и множини (family, team и др.).

My family is a large one. My family are living in different parts of the country.

– Адјективална употреба именица

love poems, a five-pound note

– Генитив мере

a mile's distance, a day's walk

3. Заменички облици

а) Заменице

– Показне заменице – the former, the latter

Mary and Peter are the best pupils in class. The former is good at languages and the latter is good at biology.

– Присвојне заменице

The book isn't mine.

– Повратне заменице – емфатична употреба

I did it myself.

б) Детерминатори

– Обновити научене детерминаторе

4. Придеви

– Придеви у номиналној функцији the blind, the rich, the poor и др.

5. Бројеви

– Временски период са одређеним чланом

the forties, the fifties

– Прости бројеви у функцији редних бројева

page three, act one и др.

6. Партитивни квантификатори

a loaf of bread, a slice of lemon, a bottle of wine и др.

III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи

– Време и аспект глагола – обнављање

– Начин

Модални глаголи – са инфинитивом презента

а) may ,might – значење могућности

He may come today. We might go to the concert tonight.

б) should – значење обавезе, потребе

You should do as he says.

в) would – значење вероватноће

That would be his mother.

г) ought to – значење препоруке, обавезе

You ought to go now. Ought he to work so hard?

Савезни начин (P)

I wish I were there. I wish I could help.

– Пасив

Пасивне конструкције са директним и индиректним објектом.

The book was given to her. She was given a nice present.

– Герунд

а) после придева busy, worth...

She is busy cleaning her flat. The book is worth reading.

б) после предлога

She is fond of reading. She left without saying anything.

-Causative have (get) (P)

When did you have your hair cut?

– Двочлани глаголи – фразални и предлошки

take off, give up, look after, take after и др.

2. Прилози

– Место прилога у реченици

He went to the station by taxi.

IV. ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА

а) деривација

Образовање глагола

– префиксима dis-, mis-, un-

– суфиксима -en, -ize, -fy

б) најчешћи идиоми и фразе

в) структура и употреба једнојезичких речника.

III разред

Што се тиче опште тематике у првом разреду пажња ће бити посвећена следећим областима:

-Живот младих: дружење; слободно време.

-Породица и друштво: живот и обичаји; правила понашања у разним ситуацијама; однос појединца према животној средини.

-Савремен живот и тековине културе и науке народа чији се језик учи и наших народа: збивања у свету; значајни историјски догађаји; разни видови уметничког и научног стваралаштва; заштита културног блага.

За стручну тематику предвиђа се до 20% од укупног годишњег фонда часова, а ти часови су посвећени општим темама везаним за струку и практичан рад у струци.

Језички садржаји који се обрађују у трећој години:

I. РЕЧЕНИЦА

Сложена реченица

а) номиналне клаузе

They all know that she wouldn't come.

б) релативне клаузе

– рестриктивне

The lady who/that was here yesterday has gone to London.

I have lost the book which/that I bought this morning.

Обраћа се пажња на контактне реченице (изостављање релативне заменице у акузативу).

– нерестриктивне

My brother Bob, whom you met yesterday, is coming with us. He got lost on Snowdon, which was enveloped in fog.

в) адвербијалне клаузе

– за начин и поређење (P)

She treats me as if I were a child.

– за место

Tell me where to go.

– за време

Come as soon as you can.

Инверзија – иза neither, nor, so

She is a real beauty and so is her sister.

I can't swim. Neither can Mary.

I like reading. So, does my brother.

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

– Одређени члан у прилошким фразама, са компаративом пропорције, испред имена зграда, институција.

The book is on the table. The more I know him the less I like him.

The Empire State Building is in the USA.

– Одређени генерички члан испред придева (етника) да означи нацију

The Germans wanted to defeat the British but they failed.

– Нулти члан уз географска имена, испред именица bed, prison, school, у паралелним структурама hand in hand, arm in arm и др.

Africa, England, Ben Nevis, Greenland, go to bed, go to school

2. Именице

– Плуралиа тантум

scissors, trousers– и др.

– Релативни плуралиа тантум облици

jeans, glasses и др.

– Синкретизам једнине и множине means, series, species

There has been an interesting series of concerts yesterday.

There were several series of lectures at the university last year.

– Небројиве именице у функцији бројивих именица.

Two coffees, please.

3. Заменички облици

Заменице

– Безлична употреба личних заменица множине (we, you, they)

They say she left for London a week ago.

– Општа лична заменица ONE

One never knows what may happen next.

– Неодређене заменице (some, somebody, someone, something, any, anybody, anyone, anything)

Someone is knocking at the door. There was something very pleasing in her eyes. Some like it hot. Did you see anyone there?

4. Придеви/адјективали

– Компаратив једнакости и компаратив неједнакости

as + adjective + as; not so / as + adjective + as

She is as tall as her sister. He isn't so bad as you may think.

– Партиципи

а) као адјективали

the stolen money, the wounded soldier и др.

б) у номиналној функцији

The accused stood up.

5. Бројеви

Означавање нуле у различитим контекстима

– у аритметици: naught, zero

– у спорту nil / nothing; love (у тенису)

– 0 – у бројевима телефона, соба и др.

III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи

– време

Обнављање

– аспект

а) The Present Perfect – значење будућности

I'll come as soon as I have finished reading the book

б) The Future Perfect (P)

I shall have written the letter by the time you come.

– Модални глаголи

а) са инфинитивом перфекта

He ought to have done it by now. It must have been nine o'clock when I came back home.

б) would / used to – значење навике

The old man would go every day to the park to feed the pigeons.

When we lived by the river, we used to go swimming every day.

– Герунд

а) после израза

It's no use (crying), I can't help (laughing).

б) после глагола continue, go on, keep on, avoid, prefer и др.

She kept on talking for hours. She prefers reading to playing tennis.

– Објекат са инфинитивом (P)

They want her to study medicine.

– Двочлани глаголи – фразални и предлошки drink up, give in, call on и др.

2. Прилози

– Обнављање и утврђивање

– Конверзија прилога и продева – daily, early, fast, pretty и др.

It is a daily newspaper. It appears daily.

– Прилози изведени са – ly, уз промену значења.

He works hard. He hardly works at all.

3. Везници

either...or, neither...nor

IV. ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА

а) деривација

Образовање именица

– префиксима со-, dis-, in-, mis-, over-

– суфиксима -dom, -ness, -ful, -ment, -tion, -th

б) идиоми и фразе

в) структура и коришћење стручног речника, речника синонима

V. ФОНОЛОГИЈА

Померање акцента при промени врсте речи

(PERmit, perMIT)

IV разред

Што се тиче опште тематике у четвртом разреду пажња је посвећена следећим областима:

-Породица и друштво: проблеми савремене породице.

-Савремени живот и тековине културе и науке народа чији се језик учи и наших народа: нове технологије и њихова примена у разним сферама живота; савремена достигнућа науке; међународне хуманитарне организације и њихов значај за добробит људи и мир у свету; познате личности из јавног и културног живота.

За стручну тематику предвиђа се до 25% од укупног годишњег фонда часова. Обрађују се теме везане за струку и практичан рад као и значајна достигнућа у струци у нашој земљи и земљи/земљама чији се језик учи.

Језички садржаји који се обрађују у четвртој години:

I. РЕЧЕНИЦА

Адвербијалне клаузе

а) узрочна

Since we live by the river we can swim every day.

б) намерна

He left early in order to catch the 5 o'clock train.

– Скраћивање клауза (P)

а) временских клауза

(As I was) coming home I met an old friend of mine.

After I have done my homework I went out for a walk.

Having done my homework, I went out for a walk.

б) релативних клауза

The man (who is) sitting next to her is my best friend.

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

– Преглед употребе члана

– Члан испред властитих имена

A Mr Smith is waiting for you. Is this the Mary we met last night?

– Одређени члан уз делове тела (у пасиву и после предлога)

She was red in the face. He was wounded in the leg.

2. Именице

– Обновљање, утврђивање и систематизација множине именица и слагања именица са глаголом

3. Заменички облици

а) Заменице

– Неодређена лична заменица ONE

There are expensive shoes and there are cheap ones.

б) Детерминатори

– Обновљање и утврђивање

4. Придеви

Обнављање и утврђивање употребе и поређења придева

5. Бројеви

– Употреба редних бројева

– Бројеви у функцији именице

Hundreds of people were hurt in the earthquake.

III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи

– Време и аспект – обнављање

– Инфинитив

а) после упитних речи

I don't know how to solve the problem. I've no idea which bus to take.

б) после придева

I am glad to have met you. This bag is too heavy to carry.

в) BE + инфинитив

The train is to leave at 9.15. The two leaders are to meet in Moscow.

г) BE ABOUT + инфинитив

The plane is about to take off.

– Пасив

– Обнављање и утврђивање

– It + passive verb + clause (P)

It is said that... It was decided to...

– Двочлани глаголи (фразални и предлошки) look up, call up и др.

2. Прилози

Обнављање и систематизација врсте прилога и места прилога у реченици.

3. Предлози

Систематизација предлога за време, правац кретања, место и начин.

IV. ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА

а) деривација

Образовање сложеница и деминутива leaflet, gosling и др.

breakdown, ironing-board и др.

б) идиоми и фразе

в) енциклопедијски речници (општи и посебни).

Начин остваривања програма: Програм првог страног језика представља наставак програма основне школе и са њиме чини заокружену целину. Програм је намењен ученицима стручних школа у четворогодишњем трајању и обезбеђује континуитет учења оног страног језика који је ученик започео у основној школи. Токм четворогодишњег школовања ученици настављају са даљим усвајањем општег језика. Стручна тематика у сваком разреду усклађена је са садржајима општестручних и ужестручних предмета. Језички програми надовезују се на програме основног образовања и васпитања и имају линеарно-спиралну структуру. Програми се заснивају на синтаксичкој прогресији, а језички захтеви су формулисани у категоријама дескриптивне граматике са елементима комуникативног приступа. Неки захтеви су означени са (P) што значи да се у датом разреду очекује савладавање само на рецептивном нивоу. Комуникативне функције су у овом програму добиле посебно место.

Ефикасност остваривања задатака наставе страних језика условљена је активним учешћем сваког ученика у васпитно-образовном процесу и његовом пуном мотивисаношћу за рад. Ово се постиже коришћењем одговарајућих наставних средстава и облика рада. Слушање и говор представљају наизменичне активности у споразумевању, стога је веома важно да сваки ученик подједнако добро савлада оба ова умења. То се постиже разгранатим системом вежби, почев од вежби постављања питања и давања одговора, припремања дијалога, дијалošких облика усмереног и слободног разговора,

вођења интервјуа, репродуковања и резимирања било одслушаног или прочитаног текста, оспособљавања за преношење и тумачење примљене поруке до вежби из примењене граматике ради систематизације усвојене граматичке грађе. При овако организованом раду, наставник је водитељ, организатор и координатор. Поред наведених усмених облика рада присутни су и различити облици писмених вежби: диктат познатог и непознатог текста, вежбе трансформације и допуњавања, проширивање и сажимање реченица или текста, оспособљавање за писање белешки и њихову интерпретацију, писање вођених састава, допуњавање различитих формулара, писање писама, молби, биографија и сл. Оспособљавању за рад са речником и другим изворима информација посвећена је посебна пажња. Граматика је неопходно средство у учењу језика. Тумачи се у мери која је потребна за схватање законитости језика, а увежбава се применом различитих врста манипулативних и комуникативних вежби: супституција, допуњавање, сажимање, престилизација према датом захтеву и сл. Читање (информативно читање, читање у себи) по својој важности и употребљивости у наставне сврхе има једно од централних места. Пошто су ученици у основној школи већ савладали основне навике и технике информативног читања, у средњој школи се ово умење даље развија и негује. Ученици прикладним задацима (нпр. питања типа „тачно/нетачно”, питања са вишеструким избором одговора, унапред постављена питања, и сл.) упућују да сами себе проверавају у којој мери су разумели то што су прочитали. Језичко погађање на основу контекста при томе игра важну улогу, али никако се не може занемарити и улога речника (двојезичних и једнојезичних), јер читање и коришћење речника имају посебан значај за даље образовање и самообразовање и за коришћење страног језика у струци. Што се тиче рада на стручним текстовима, сам карактер текста и језик којим је писан одређује начин обраде и даљу експлоатацију тог текста. Уз ово, уколико ученик дубље улази у саму струку, утолико му је лакше да схвати стручни текст на страном језику. Стручни речник, добрим делом међународни, по правилу не чини веће тешкоће. Приликом објашњавања стручне лексике не задржава се само на тумачењу значења непознате речи, већ ученици треба да уочавају и њене морфолошке ознаке, положај у реченици, састав речи, и сл. Најпрецизнији начин проверавања да ли је текст схваћен (овде се пре свега мисли на стручни текст) је превод. Преводи се не дају преурањено; он је резултат усмераваног рада ученика и његовог напора да на основу свог језичког знања и искуства разуме текст. По правилу, већи део расположивог времена је посвећен увежбавању језичких садржаја и развијању умења, тј. активног раду ученика на часу. Међутим, савладавање страног језика није само стицање умења; оно има ширу образовну и васпитну функцију. Стална интелектуална активност захтева од ученика пажњу, запажање појединости, памћење и примену мисаоних активности као што су анализа, синтеза, индукција и дедукција. Наставник селективно прилази текстовима у уџбеницима и бира оне који највише доприносе реализацији циљева и задатака наставе. Неке теме се, на пример, могу остварити преко усмерених говорних вежби. Ученицима се препоручује да прате одабране филмове и емисије на телевизији, као својеврстан и сталан домаћи задатак. Настава страног језика, поред предмета струке, има додирних тачака и са другим наставним предметима, као што су: матерњи језик ученика, историја, географија, музичка и ликовна уметност и сл. Корелација међу њима је неопходна јер омогућује ефикасније резултате у настави.

Захтеви: До краја четвртог разреда ученик треба да савлада први страни језик-енглески језик до нивоа Б2. Предвиђена су два школска писмена задатка у сваком разреду (I-IV разред). Један од њих може бити замењен писменом провером објективног типа. Провера објективног типа обухвата више аспеката знања ученика (разумевање слушањем, разумевање читањем, примену стеченог знања из граматике и сл.). У складу са наставним планом и програмом, ученици раде по један један тест и један диктат у сваком полугодишту. Наставник ће приликом оцењивања вредновати писмене и усмене одговоре, као и активност коју ученици испољавају на часу, израду домаћих задатака и спремност за сарадњу.

2.7.2.3. Италијански језик (групи страни језик)

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Ближе упознавање ученика са граматиком језика и унапређење лингвистичких и дидактичких способности као и освежавање политичко-културних сазнања о Италији. У прве две године учења савладава се основни ниво познавања језика („Livello elementare A1-A“), а у трећој и четвртој прелази се на средњи ниво („Livello intermedio B1-B2“). Наставне јединице су подељене тако да ученицима олакшају учење језика и да их кроз разне мултимедијалне вежбе још више мотивишу. Заступљени облици рада су: фронтални, индивидуални и групни рад. Објашњења морају бити јасно изречена на италијанском језику и разумљива, а важно је остварити и добру педагошку интеракцију између наставника и ученика. Треба истаћи да поред језика ученици упознају културу Италије, обичаје људи и знаменитости.

У првој години учења језика посебна пажња се поклања мотивацији зато што је за већину то и први сусрет са италијанским језиком. На другом месту је правилан изговор и интонација, проналажење и разумевање нових граматичких форми, а на тај начин ученик почиње да схвата све нове елементе страног језика. Граматичке јединице које се обрађују су: одређени и неодређени члан, једнина и множина именица, индикатив презента, сложени перфекат, футур I, предлози, бројеви.

У другој години учења ученици су већ у могућности да у потпуности схватају текст, дају одговоре на задата питања, коментаришу и износе свој суд о прочитаном тексту. На овом нивоу, аудио вежбања нарочито помажу ученицима да разумеју матерњи изговор италијанског језика. Граматичке јединице које се обрађују су: присвојни придеви, имперфекат, директне и индиректне заменице у простим и сложеним временима, повратни глаголи у простим и сложеним временима, императив, кондиционал, конјунктив.

У трећој години савладавању градива доприносе различите вежбе које имају за циљ да освеже вокабулар ученика и да поред граматички исправних реченица користе изразе који су заступљени у свакодневном говору. Граматичке јединице које се обрађују су: спајање директних и индиректних заменица, релативне заменице, конструкције са глаголом „stare“, компарација придева, просто прошло време, инфинитив, партицип, пасив.

Четврта година учења језика заокружује све оно што су ученици усвојили и подстиче их да сами осмисле дијалог и текстове на задату тему. Граматичке јединице које се обрађују су: слагање времена у конјунктиву, хипотетички период, употреба речца „ci“ и „ne“, директни и индиректни говор, пасив, герунд.

Захтеви: У складу са наставним планом и програмом, ученици раде по један писмени задатак, један тест и један диктат у сваком полугодишту.

Наставни професор ће приликом оцењивања вредновати писмене и усмене одговоре, као и активност коју ученици испољавају на часу, израда домаћих задатака и спремност за сарадњу.

2.7.2.4. Рачунарство и информатика

I, II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 60 часова годишње)

IV РАЗРЕД (блок, 60 часова годишње)

Циљеви и задаци: Циљ наставног предмета рачунарство и информатика је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за живот у савременом друштву, даље стручно усавршавање и практичну примену у процесу рада; као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе рачунарство и информатика су да ученици: развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду и значају информатике за функционисање и развој друштва; примене стечена знања и вештине у стицању конкретног образовања за будуће занимање; јачају способност за прецизно и концизно дефинисање проблема; упознају се са алгоритамским начином решавања проблема и основним алгоритмима; стекну знања потребна за подешавање параметара оперативног система на нивоу корисничког интерфејса, коришћење могућности оперативних система и система датотека конкретног оперативног система; овладају коришћењем програма за обраду текста и табеларних података и креирање докумената у коме су интегрисани текст, слика и табела; упознају начине израде презентација и оспособе се за израду једноставнијих презентација; разумеју принципе функционисања интернета, локалних мрежа и оспособе се за коришћење мрежних ресурса, интернет сервиса и система за електронско учење; унапреде способности за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање и преношење; развију прецизност, рационалност и креативност у раду са рачунаром; на адекватан начин користе предности рачунара и друштвених мрежа у удруживању са другима и покретању акција чији је циљ ширење корисних информација или пружање помоћи и подршке онима којима је то потребно; изграде правилне ставове према коришћењу рачунара, без злоупотребе и претеривања које угрожава њихов физичко и ментално здравље; упознају савремена ергономска решења која олакшавају употребу рачунара и изграде спремност за праћење нових решења у области информатичке технологије; развијају способности да стечена знања примењују за решавање проблема и нових ситуација у процесу рада и свакодневном животу.

Прва година: Основе рачунарске технике, Основе рада у оперативном систему са графичким интерфејсом, Текст - процесор, Слајд - презентације, Рад са табелама, Интернет и електронска комуникација.

Друга година: Обрада текста на рачунару, Алгоритми, Основе програмирања, Типови података, Структуре података, Графика и звук.

Трећа година: Програми за рад у музици, Програми за цртање, Мултимедијске апликације.

Четврта година: Експерименти са звуком, Рачунарске комуникације.

Захтеви: Наставни професор ће приликом оцењивања вредновати писмене и усмене одговоре на постављена питања, као и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућну припрему за најављену тему часа, допринос властитом усавршавању кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и прикупљање релевантног материјала, самосталну или тимску припрему и презентовање пројектних задатака. Вредновање ученичког постигнућа укључује (поред степена усвојеног знања и поменутих активности ученика) и писање радова/есеја и тестова у циљу систематизације градива, јер је то добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације.

2.7.2.5. Историја са историјом културе и цивилизације

I, II (2 часа недељно, 70 часова годишње)

III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

Циљеви и задаци: Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести, разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге историјских личности, развијање индивидуалног и националног идентитета; развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света; развијање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способност изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Задаци наставе историје су да ученици стекну и прошире знања о националној и општој историји; да разумеју узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса као и улогу истакнутих личности у развоју друштва; да поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости; да разумеју да национална историја представља саставни део регионалне, европске и глобалне историје; да буду оспособљени за проналажење прикупљање и коришћење информација датих у различитим симболичким модалитетима; развију истраживачки дух и критички однос према прошлости самосталном анализом различитих историјских извора и литературе; да буду оспособљени да препознају различита тумачења истих историјских догађаја; да буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у свакодневном животу; развијају одговорност, систематичност, прецизност и позитиван став према учењу; да повезују стечена знања из историје са садржајима сродних предмета.

I разред:

Увод (историја као наука и наставни предмет, историјски извори, рачунање времена, периодизација), Праисторија, Стари век, Средњи век, Нови век.

II разред:

Свет у другој половини XIX и почетком XX века. Србија, Црна Гора и њихови суседи у другој половини XIX и почетком XX века. Балкански ратови. Први светски рат и револуције у Русији и Европи.

III разред:

Свет између два светска рата. Други светски рат. Свет и Југославија после Другог светског рата.

Захтеви: Наставни професор ће приликом оцењивања вредновати писмене и усмене одговоре на постављена питања, као и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима. Програм ће бити остварен коришћењем различитих метода рада као што су нпр. пројекти појединаца и тимова на одрђену тему у оквиру којих ученици треба да покажу и примене стечена знања и вештине.

2.7.2.6. Физика

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Циљ наставе физике јесте стицање елементарне функционалне писмености (природно - научне и техничке) и знања о основним физичким појавама, оспособљавање ученика за примену знања у струци и свакодневном животу, стицање радних навика, одговорности и способности за самосталан рад и за тимски рад, формирање основе за даље образовање.

Задаци наставе физике су да ученици: развијају природно - научну и техничку писменост; стичу знања о основним физичким појавама значајним за струку и разумеју основне физичке законе; развијају свест о значају експеримента у сазнавању, разумевању и проверавању физичких закона; стекну способност за уочавање, формулисање, и решавање једноставнијих проблема; развијају логичко и апстрактно мишљење и критички став у мишљењу; схвате значај физике за технику и природне науке; развијају способности и вештине за примену знања из физике у струци; стичу знања о природним ресурсима, њиховој ограничености и одрживом коришћењу; развијају правилан однос према заштити, обнови и унапређењу животне средине; развијају радне навике, одговорност, систематичност, прецизност и позитиван став према учењу.

Захтеви: Наставни професор ће приликом оцењивања вредновати писмене и усмене одговоре на постављена питања, као и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућну припрему за најављену тему часа, допринос властитом усавршавању кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и прикупљање релевантног материјала, самосталну или тимску припрему и презентовање пројектних задатака. Вредновање ученичког постигнућа укључује (поред степена усвојеног знања и поменутих активности ученика) и писање радова/есеја и тестова у циљу

систематизације градива, јер је то добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације.

2.7.2.7. Биологија

I РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Циљ наставе биологије је да ученици развију биолошку, општу, научну и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу и раду, да развију мотивацију за учење и интересовање за биологију као науку уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Настава биологије има задатак да ученици усвоје наставне садржаје биологије са научног аспекта као основ за професионални развој и наставак школовања; разумеју опште законитости које владају у природи и прихвате их као основ за формирање сопствених и општих норми понашања према средини у којој живе; развију способности посматрања, уочавања, упоређивања и анализирања; развију способност логичког, критичког мишљења, закључивања и решавања проблема; развију научну писменост, способност за писану и вербалну комуникацију на матерњем језику у биологији као науци; развију функционална знања из биологије; развију способност проналажења, прикупљања и анализе биолошких материјала и података; разумеју значај биолошке (органске) производње; развију способност за рад у тиму, самовредновање, самостално презентовање резултата рада и вршњачко учење; прихвате да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци; развију свест о важности здравља и практикују здраве стилове живота; развију толерантно, хумано понашање без обзира на националне, религијске, полне и друге разлике међу људима; формирају радне навике и одговоран однос према раду, оспособе се за самостално и целоживотно учење.

Остваривање садржаја програма наставног предмета биологије одвијаће се коришћењем различитих облика рада и наставних метода, које ангажују ученике, повећавају њихову заинтересованост и одржавају максималну концентрацију, што често изискује комбинацију више различитих метода и облика рада током наставе. Реализација програма одвијаће се у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе. Уз примену фронталног облика неопходно је применити и друге наставне облике рада као што су: рад у пару – кооперативни рад, рад у групи, дебата и дискусија. Реализација програмског садржаја одвијаће се применом различитих метода, од усменог излагања, рада на тексту, преко метода илустрације, демонстрације и практичних радова.

Захтеви: Приликом оцењивања ученичког постигнућа вредноваће се писмени и усмени одговори на постављена питања, активност ученика на часу, кућне припреме за најављене теме које ће се обрадити путем дискусије и дебате, издрада семинарских и тимских истраживачких радова као и способност повезивања (систематизације) и примена усвојених знања.

2.7.2.8. Социологија

II РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Циљ предмета социологија јесте да ученици овладају основним социолошким појмовима, како би боље разумели савремено друштво и успешније остварили своју улогу и место у њему; да ученици стекну применљива и функционална знања о друштвеним појавама, структури, развоју и противуречностима савременог друштва, како би развили кључне компетенције потребне за живот и партиципацију у демократски уређеном мултикултуралном друштву.

Задаци наставе социологије су да ученици:

- овладају основним знањима о најважнијим друштвеним појавама, те о повезаности појединца и друштва,
- унапреде способности заузимања критичког и ангажованог става према друштву и друштвеним институцијама,
- развију способности за улогу одговорног грађанина, за живот и партиципацију у демократски уређеном и хуманом друштву,
- усвоје вредности и формирају аутономни вредносни систем у складу са основним (универзалним) вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности,
- развију лични и национални идентитет у духу мултикултурализма, поштовања и очувања националне и светске културне баштине,
- унапреде и прошире општу културу,
- јачају осетљивост у односу на постојање друштвених неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...),
- развију спремност за успостављање активног односа према решавању друштвених проблема,
- унапреде способност да самостално проналазе релевантне информације и да успоставе критички однос према њима,
- унапреде способност свих облика комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става,
- унапреде способност квалитетне и ефикасне сарадње са другима (групног рада, тимског рада).

Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе, уз усаглашавање садржаја са одговарајућим методичким активностима. Уз традиционални, фронтални облик, примењују се и други различити облици радионичарског рада (симултана индивидуална активност, рад у паровима или малим групама, групна дискусија, дебата...).

Захтеви: Приликом оцењивања ученичког постигнућа вредноваће се писмени и усмени одговори на постављена питања, активност ученика на часу, кућне припреме за најављене теме које ће се обрадити путем дискусије и дебате, издрада семинарских и тимских истраживачких радова као и способност повезивања (систематизације) и примена усвојених знања.

2.7.2.9. Психологија

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви и задаци: Општи циљеви наставе психологије су да ученици стекну основна знања и разумеју садржаје из следећих области:

- Предмет, циљ и методе истраживања у психологији;
- Органске основе и развој психичког живота;
- Основне психичке процесе и њихову улогу;
- Карактеристике и структуру личности;
- Психичко здравље и поремећаје психичког здравља;

- Личност и друштво (комуникација, социјални ставови, предрасуде и стереотипи).
- Психологија за музичаре: процес креативног и стваралачког мишљења, развојно психолошке основе музике, музичка интелигенција, емоције - страх од јавног наступа и технике превазилажења треме и сл.

Посебни циљеви наставе психологије се остварују кроз могућност ученика да:

- самостално прикупља и обрађује знања и информације у психологији,
- самостално анализира и интерпретира знања из психологије,
- уочава и решава проблеме у животним ситуацијама,
- поседује критичко и стваралачко мишљење,
- поседује вештине тимског рада и сарадње,
- морално расуђује и вреднује, изграђује сопствене ставове и здрав систем вредности.

У реализацији наставног програма акценат треба ставити на процес учења, тј. обезбедити да ученици предвиђене садржаје усвајају активно: самосталним прикупљањем и анализирањем знања и информација; систематизацијом и презентацијом садржаја; радом у пару и у групи; кроз дискусију и међусобну размену мишљења; радовима кроз пројекте; применом усвојених знања у пракси. Предмет психологија и природа садржаја овог предмета омогућава коришћење различитих облика рада и наставних метода. Поред традиционалних основних метода у настави, ученици имају прилику да присуствују и ваннаставним активностима које су тематски везане за области које се обрађују и на тај начин поткрепе своја теоријска знања корисним примерима из праксе. Тиме се повећава мотивација ученика за учење и заинтересованост за наставу, усвајање и имплементирање градива. Наставом која би се искључиво заснивала на предавању наставника није могуће остварити циљеве овог предмета.

Успешна реализација програма подразумева:

- стручно - предметну оспособљеност наставника (добро познавање садржаја програма и предмета учења),
- методичко - дидактичку оспособљеност наставника (добро познавање савремених метода учења и облика рада са ученицима),
- ефикасну комуникацију са ученицима,
- мотивисаност за рад са младима у школи и ван школе,
- опремљеност учионице у складу са захтевима савремених метода и облика рада (могућност рада у групама, у пару, индивидуалног рада, реализације наставе уз коришћење рачунара - електронске презентације),
- уџбеник.

Захтеви: Оцењивање ученика је континуирано и поред сумативне има и формативну (развојну) улогу и подразумева јавно образложење оцене. Оцењивање ученика је усмено (континуирано) и писмено (мини тест, есеј, писани рад на тему *Психолошка анализа личности*, и сл). Наставник поред репродукције усвојеног знања и имплементације истог, код ученика веома вреднује повезивање и систематизовање наставног градива као и корелацију са другим предметима и коришћење већ усвојених знања. Једна од елементарних ставки приликом оцењивања и вредновања знања ученика је активност на часу - дијалог са осталим ученицима и наставником, давање конструктивних предлога, интелектуална размена мишљења кроз дискусију, улагање труда кроз додатно усавршавање и изучавање препоручене литературе, истраживачки приступ у настави и сл.

2.7.2.10. Филозофија

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часа годишње)

Циљеви и задаци: Циљ наставе филозофије јесте да код ученика развије свест о потреби да активно обликују свој и одговорно учествују у јавном животу хумано и демократски оријентисаног друштва, оспособљавајући их да независно критички мисле и просуђују, формирају сопствени поглед на свет који је осетљив на културни контекст, и да се у својим делима и поступцима руководе вредностима истине, добра, правде и лепоте чији смисао и значај откривају у процесу овладавања знањима и вештинама својственим филозофски култивисаној мисли.

Настава филозофије има задатак да допринесе развоју општих кључних способности (посебно у области тзв. критичког мишљења), али и да, повратно, посредством оних које су стечене у другим областима (а то су пре свега језичка, читалачка, научна, уметничка писменост) унапреди општу перформансу ученика, подигне ниво њихове интелектуалне и духовне радозналости, оспособи их да феномене анализирају из перспективе различитих научних и уметничких дисциплина и да знања и ставова синтетизују у кохерентан поглед на свет. Ученици треба да разликују сазнајне од вредносних судова и артикулишу властити вредносни систем у суочавању са етичким дилемама и изазовима друштва у коме живе; да развију осетљивост за социјални и културни контекст, идентитет и разлике, овладају вештинама успешне комуникације, тимског рада и практикују технике за конструктивно решавање конфликта у свакодневном животу; да преузимају одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, и да са успехом учествују у јавном животу друштва; да унапреде способности за разложно (писмено и усмено) излагање мисаоних садржаја и учешће у расправи на начин који доприноси развијању атмосфере отворености и узајамног уважавања; да усвоје и практикују интелектуалне врлине, ставове и вредности.

Срж наставе филозофије у четвртог разреда треба да чини обезбеђивање креативног, индивидуалног и флексибилног приступа проблемима филозофије у живој размени између наставника и ученика. Природа садржаја овог предмета омогућава коришћење различитих облика рада и наставних метода, које ангажују ученике и повећавају њихову заинтересованост. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе, уз усаглашавање садржаја са одговарајућим методичким активностима. Уз традиционални, фронтални облик, неопходно је применити и друге различите облике рада: текст анализу, рад у паровима или малим групама, групна дискусија, дебата. Ученике треба подстицати да проналазе информације користећи различите изворе и средстава информисања, да их критички процењују, да постављају релевантна питања, да унапређују културу дијалога, да аргументовано заступају или оспоравају одређена становишта или сопствене ставове.

Захтеви: Наставни професор ће приликом оцењивања вредновати писмене и усмене одговоре на постављена питања, као и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућну припрему за најављну тему часа, допринос властитом усавршавању кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и прикупљање релевантног материјала, самосталну или тимску припрему и презентовање пројектних задатака. Вредновање ученичког постигнућа укључује (поред степена усвојеног знања и поменутих активности ученика) и писање радова/есеја и тестова у циљу систематизације градива, јер је то добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације.

2.7.2.11. Физичко васпитање

I, II, III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

IV РАЗРЕД (2 час недељно, 66 часова годишње)

Циљеви и задаци: Циљ наставе физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Настава физичког васпитања има за задатак подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја); развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад њима; подстицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање; проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес; усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја); мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања; оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

Суштина наставе физичког васпитања је развијање физичких способности, спортско - техничко образовање и повезивање физичког васпитања са животом и радом. На свим часовима наставе физичког васпитања, предвиђа се: развијање основних елемената физичке кондиције карактеристичних за овај узраст и пол; као и других елемената моторне умешности, који служе као основа за повећавање радне способности, учвршћивање здравља и даље напредовање у спортско техничком образовању, превентивно компензацијски рад у смислу спречавања и отклањања телесних деформитета, оспособљавању ученика у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља, као и самоконтроли и провери својих физичких и радних способности.

Захтеви: Програмски задаци се одређују индивидуално, према полу, узрасту и физичком развоју и физичким способностима сваког појединца на основу оријентационих вредности које су саставни део упутства за вредновање и оцењивање напретка ученика као и јединственој батерији тестова и методологије за њихову проверу и праћење.

Спортско техничко образовање се реализује у I, II, III разреду кроз заједнички програм (атлетика, вежбе на справама и тлу) кроз програм по избору ученика, а у IV разреду кроз програм по избору ученика.

Програм физичког васпитања је наставак програма физичког васпитања у основној школи, стим што је усмерен на још интензивније остваривање индивидуалних и друштвених потреба у области физичке културе.

Напомена:

С обзиром на приrodu професионалне оријентације ученика средње музичке школе, сагледавања временске оптерећености и захтева који се пред њих стављају и безбедности и заштите од евентуалних повреда, настава физичког васпитања је модификована и оријентисана на унапређење здравља, опште кондиције, превенције од могућности појаве асиметричности у држању тела, усвајања општих знања о спорту, рекреацији, здравој исхрани, начинима вежбања и усвајања техника – фигура народних игара и медрних плесова у циљу развијања естетско-ритмичких особина личности.

Предлог за унапређење плана и програма физичког васпитања би садржао увођење часова стоног тениса у зимском периоду децембар – март, пешачких тура (ваннаставних активности) у пролећном периоду (март – април) и часова пливања и активности уводи у мају и јуну.

Слободан избор/сагласност родитеља за обављање дијагностичког прегледа постуралног статуса кичменог стуба и стопала њихове деце тј. ученика, би унапредило здравствени статус и држање тела ученика СМШ. Због укупног броја ученика и ученика (недовољан број) који похађају СМШ, учешће на школским такмичењима је ограничено.

План је да у току школске 2016/17. године ученици СМШ учествују на општинском такмичењу из следећих спортских дисциплина:

1. стони тенис (октобар – новембар)
2. мали фудбал (децембар – јануар)
3. атлетика (април - мај)

2.7.2.12. Грађанско васпитање

I, II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Општи циљ предмета је да ученици Грађанског васпитања стекну сазнања, развију способности и вештине и усвоје вредности које су претпоставке за целовит развој личности, одговоран и ангажован живот у савременом грађанском друштву. Један од циљева предмета је да ученици стекну сазнања и усвоје вредности савременог грађанског друштва у духу поштовања људских права и основних слобода, разумевања и пријатељства међу народима. Затим, на часовима грађанског васпитања омогућавамо ученицима да стекну сазнања, развију способност и вештине и усвоје вредности које су претпоставке за целовит развој личности и ангажован живот у савременом грађанском друштву. Општи циљ предмета је и то да ученици стекну основна знања из области људских права и слобода, пре свега права на слободан приступ информацијама и на социјално - економска права.

Предмет Грађанско васпитање остварује се као изборни предмет у средњој школи - од првог до четвртог разреда.

I разред

Задаци наставе у првој години су да се код ученика развије осећање личног и групног идентитета, као и да се развију комуникацијске вештине неопходне за излагање сопственог мишљења, активно слушање и преговарање. Осим тога, неопходно је да ученици разумеју природу и могуће узроке сукоба и да се подстакну на сарадњу и мирољубиво решавање сукоба. Поред тога, ученици треба да се упознају са основним друштвеним, етичким и правним нормама и основама демократског друштва.

II разред

Задаци наставе су да се ученицима приближи појам права и да се упознају са Конвенцијом о правима детета и другим међународним документима који се баве људским правима. Такође, ученици треба да науче врсте права, разумеју односе међу правима и узајамност права и одговорности. Неопходно је да се код ученика развије осетљивост за кршење права и спремност за заштиту сопствених и права других.

III разред

Задаци наставе према предвиђеном програму су да се ученици упознају са основним концептима из области демократије, грађанског друштва и политике, као и да стекну основна знања о институцијама демократског друштва и улози грађана у демократском друштву. У том смислу, посебна пажња се поклања политичким правима и правима на грађанску иницијативу, раду скупштине, односно парламента.

IV разред

Задаци наставе према предвиђеном програму су усмерени на упознавање извора информација, заштиту права на информисање и на медије као извор информација. Такође, програмом је предвиђено да ученици стекну неопходна знања о планирању каријере, уласку у свет рада, као и о разговору са послодавцем приликом будућег тражења посла.

2.7.2.13. Верска настава

I, II, III РАЗРЕД (1 час недељно, 35 часова годишње)

IV РАЗРЕД (1 час недељно, 33 часа годишње)

Циљеви и задаци: Ученици треба да спознају да је хришћанство живот у литургијској заједници и живот за литургијску заједницу; уоче да је личност кључни појам у разумевању хришћанског учења о Богу и човеку; науче да је Бог личност и да се само у заједници личности открива; уоче да је подвиг неопходно средство за остварење личне заједнице с Богом у Христу у којој ће Бог бити извор нашег вечног постојања и личног идентитета; уоче разлике између црквеног и световног сликарства.

Такође, ученици треба да науче да правилно дефинишу појмове: личност, слобода, љубав - на основу православног учења о Светој Тројици; уоче да је човек као икона Божија личност и да је он једино биће које је у личним односима, односима слободе, љубави према другом бићу, способно да уочи ограниченост природе и њену угроженост од небића; запазе да је Литургија икона начина Божијег постојања.

Потребно је ученицима помоћи да уоче да историју ствара човек као слободно биће са једним конкретним циљем; испитујући историјске догађаје проникну у њихов крајњи смисао; уоче да се у делима људи огледа тежња за личним и бесмртним животом; науче да оцењују историјске догађаје на основу тога колико они дају правилан одговор на проблем превазилажења смрти у природи и слободног постојања човека као личности; упореде Литургију и литургијски начин постојања света са истином која подразумева превазилажење смрти и постојање човека као личности, као апсолутног непоновљивог бића; уоче да православна уметност приказује свет не онаквим какав је сада, смртан и пролазан, већ какав ће бити у будућем Царству; стекну свест о томе да Црква није од овога света, али да је у свету и да постоји ради спасења света.

Предмет Верска настава остварује се као изборни предмет у средњој школи - од првог до четвртог разреда.

I разред: Садржај програма

Хришћанство је Црква (заједнички литургијски живот као израз вере у Бога). Појам о Богу у хришћанству (вера и атеизам).

О богопознању (о знању уопште и о могућностима богопознања).

Познање Бога кроз Христа - у Цркви.

Крштење и рукоположење као сједињење са Христом у Литургији (подвижништво као средство за остварење личне заједнице с Богом у Литургији).

Сликарство као израз човековог односа према Богу и свету који га окружује (разлика између црквеног сликарства - иконографије и световног сликарства).

II разред: Садржај програма

Света Тројица - Један Бог (Бог као биће заједнице слободе, љубави).

Онтолошке последице вере у Свету Тројицу као Једнога Бога.

Стварање света ни из чега (узрок постојања света јесте Бог као личност, Божија слобода).

Својства створене природе.

Стварање човека "по икони и подобију Божијем" (антрополошке последице вере у Бога који је Св.Тројица).

Првородни грех.

Проблем смрти (виђење овог проблема из перспективе природе и перспективе личности).

III разред: Садржај програма

Тајна Христова - јединство Бога и човека као циљ због кога је Бог створио свет.

Христово оваплоћење и страдање, смрт као последица греха првих људи.

Бог је васкрсао Христа из мртвих Духом Светим (превазилажење смрти за створену природу као плод слободне, личне заједнице Бога и човека у Христу).

Исус Христос као нови Адам и начелник све твари.

Улога Духа Светог у сједињењу људи и створене природе са Христом (Дух Свети конституише Цркву као конкретну Литургијску заједницу кроз Крштење, Миропомазање и Рукоположење).

Литургија као икона истинског постојања света – Царства Божијег (спасење света, заједничко дело Св.Тројице и људи; разлика између Бога и људи али не и одељеност).

Апостолско прејемство (епископ као икона Христа, свештеници иконе апостола, Литургија као икона будућег века).

Распеће и Васкрсење Христово у православној иконографији.

IV разред: Садржај програма

Хришћанско схватање историје (старојелинско и савремено схватање историје без Бога).

Есхатон - будуће Царство Божије као узрок Цркве и историје (последњи догађај, догађај Царства Божијег даје валидност и постојање историјским догађајима).

Смрт природе као разједињење, распадање и смрт личности као прекид заједнице са личношћу за коју смо били везани, коју смо највише волели.

Литургија нам открива и циљ због кога је Бог створио свет и људе (да свет постане Царство Божије у коме неће бити смрти).

Помесна и Васељенска Црква, њихов однос. Јединство Цркве (на помесном и васељенском нивоу)

Теологија православне уметности (књижевности, сликарства, архитектуре, музике...).

2.8. ОСТАЛИ ПРОГРАМИ

2.8.1. Програм допунске, додатне и припремне наставе

На основу Закона о средњем образовању и васпитању, наставник је обавезан да, за ученике који у учењу имају тешкоће у савладавању програма из појединих предмета или са ученицима који желе да унапреде постигнућа у одређеној наставној области организује **допунску** наставу. Ученик је обавезан да остварује допунску наставу ако се процени да је то потребно. Годишњи фонд часова допунске наставе планира се током септембра месеца, зависно од потребе. Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета, након чега наставници израђују планове рада који постају саставни део Годишњег плана рада школе. Допунски рад реализују предметни професори. Допунска настава може да се организује из свих предмета.

Додатну наставу школа остварује за ученика који постиже изузетне резултате или показује интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета. Организовање додатне наставе предлажу стручна већа предмета, предметни наставници планирају и реализују рад. Најчешће се реализацијом додатне наставе ученици припремају за такмичења.

Припремну наставу школа остварује за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита и за ванредног ученика. Припремна настава остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит. Школа организује припрему свих ученика за полагање матурских и завршних испита у обиму од најмање 5% од укупног годишњег броја часова из предмета из којих се полаже матурски, односно завршни испит.

За ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, који су укључени у редован систем образовања и васпитања, остварује се **додатна подршка** у складу са индивидуалним образовним планом.

2.8.3. Програм културних активности школе

Циљ:

- јавно презентовање стечених вештина,
- мотивација ученика,
- учешће у животу локалне средине,
- промоција рада школе.

Задаци:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови),
- организовање концерата наставника школе,
- организовање школских такмичења,
- организовање концерата гостујућих музичких уметника,
- активности везане за организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове), смотрема, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација,
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација,
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача,
- организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко - извођачку проблематику,
- организовање медијских промоција разне врсте,

- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

Школа културну и јавну делатност остварује организовањем и одржавањем:

1. интерних часова одсека
2. јавних часова школе у току школске године
3. концерата класа
4. концерата поводом прославе Дана школе, Нове године...
5. школских такмичења
6. учешћа у програмима других институција и установа града
7. наступа ученика у просторима других школа у граду
8. наступа ученика у другим музичким школама...

2.8.4. Програм слободних активности

Ради јачања образовно - васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, школа реализује слободне активности, које ће се спроводити кроз рад секција. Планови рада секција доносиће се за сваку школску годину и чиниће саставни део Годишњег плана рада школе.

Школа ће радити на богаћењу слободног времена ученика кроз следеће активности:

Врста активности	Време реализације
Присуство концертима који се одржавају у школи	Током школске године (од октобра до јуна)
Организована посета концертима или другим манифестацијама ван школске зграде	Током школске године
Учешће на такмичењима, смотрама...	Током школске године

2.8.5. Програм каријерног вођења

Један од основних задатака школе је да омогући формирање зреле и одговорне личности која је способна да доноси промишљене и одговорне одлуке о својој професионалној будућности и да их спроводи у дело. Школа мора да помогне ученику да буде спреман да стиче знања и искуства о себи и свету рада, да објективно процењује своје потребе, способности, интересовања и особине личности у односу на захтеве жељених занимања и могућности запошљавања и да на основу тога доноси реалне одлуке о избору одговарајућег занимања и ствара претпоставке за успешније планирање праваца свог професионалног развоја.

Школа ће формирати стручни тим за каријерно вођење у чијем саставу ће бити стручни сарадници и наставници. Они ће пратити индивидуалне склоности ученика. По потреби, сарађиваће са Заводом за тржиште рада који се иначе бави каријерним вођењем и саветовањем. Континуирано ће помагати ученицима и родитељима у проналажењу могућности за даље учење и запошљавање нудећи информације о разним професијама, занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама на тржишту рада.

Задаци тима:

- упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да и сами свесно доприносе њиховом развоју;
- упознавање са светом рада и занимања, системом академског образовања и васпитања и оспособљавање за самостално прикупљање информација које се односе на свет рада;

- формирање правилних ставова према раду;
- подстицање на испитивачко, експлоративно понашање према себи и свету рада и образовања;
- оспособљавање за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и zrelih одлука у вези са избором занимања и правцима професионалног оспособљавања;
- успостављање сарадње са ученичким родитељима и њихово оспособљавање за пружање помоћи деци у подстицању и усмеравању њиховог професионалног развоја;
- успостављање сарадње са установама и институцијама које могу допринети успешнијем професионалном развоју ученика.

Конкретни задаци:

- идентификација ученика са изузетно израженим музичким способностима у одређеним областима и њихово усмеравање у том правцу,
- праћење интересовања ученика за рад у појединим областима слободног ангажовања,
- радне обавезе ученика у школи и развијање способности да ученик организује своје време за рад,
- узајамна размена информација са родитељима о развоју и понашању њихове деце као и евентуалним проблемима у развоју.

Носиоци активности Каријерног вођења и саветовања током године су:

1. одељенске старешине,
2. педагог школе,
5. предметни наставници,
6. родитељи ученика и
7. лекари.

2.8.6. Програм заштите животне средине

Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање и развој свести о значају здраве животне средине, одрживог развоја и очувању и унапређењу природних ресурса. Школа утиче на развој еколошке свести ученика, упућивањем ученика на бригу о околини, одлагање смећа на предвиђена места, бригу о простору у ком бораве за време наставе у школи и слично. Ту су и заједничка истраживања и акције локалне самоуправе и школе за чистији и лепши града (нпр. акција чишћена града поводом Дана планете). Овај процес је континуиран. Годишњим планом рада школе биће предвиђене детаљније активности.

2.8.7. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програм превенције других облика ризичног понашања

Ојшћи циљ програма је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом:

- мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у установама.

Програм превенције:

- Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања различитости понашања у оквиру васпитно-образовних активности;
- Ангажовање свих интересних група рада школе у подизању нивоа свести и повећању осетљивости за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
- Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити деце/ученика од насиља;
- Упознавање свих субјеката школе са правном регулативом, Општим и Посебним протоколом;
- Усклађивање постојећих подзаконских аката школе;
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака;
- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;

- Перманентна примена процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља;
- Информисање свих особа укључених у живот и рад школе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља;
- Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања;
- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће...).

Програм интервенције:

- Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља;
- Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља;
- Континуирано праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите;
- Сарадња са релевантним службама;
- Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот школе;
- Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља и њиховим родитељима;
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља на конструктивно реаговање;
- Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем истраживања, запажања и провере.

Да би интервенција у заштити деце/ученика била планирана и реализована на најбољи начин, неопходно је узети у обзир следеће критеријуме:

- да ли се насиље дешава или постоји сумња на насиље,
- где се дешава - да ли се дешава у установи или ван ње,
- ко су учесници/актери насиља, злостављања и занемаривања,
- облик и интензитет насиља, злостављања и занемаривања.

На основу ових критеријума врши се процена нивоа ризика за безбедност детета и доноси се одлука о начину реаговања:

- случај се решава у школи,
- случај решава школи у сарадњи са другим релевантним установама,
- случај се прослеђује надлежним службама.

Кораци - редослед поступака у интервенцији:

1. У случајевима насиља или сумње да се насиље дешава **МЕЂУ ДЕЦОМ/УЧЕНИЦИМА**.
2. У случајевима када је дете/ученик изложен насиљу или постоји сумња да је дете/ученик изложен насиљу од стране ОДРАСЛЕ особе **ЗАПОСЛЕНЕ** у школи.
3. У случајевима када је дете/ученик изложен насиљу или постоји сумња да је дете/ученик изложен насиљу од стране ОДРАСЛЕ особе која **НИЈЕ ЗАПОСЛЕНА** у школи.

Кораци у интервенцији су обавезујући.

1. Сазнање о насиљу - откривање је први корак у заштити деце/ученика од насиља. Оно се ће се у школи одвијати на два начина:

- опажањем или добијањем информације да је насиље у току,
- сумњом да се насиље дешава на основу:

- препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика и породице, или
- путем поверавања, непосредно – од стране самог детета/ученика и/или посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).

2. Прекидање, заустављање насиља - свака одрасла особа која има сазнање о насиљу (дежурни наставник, разредни старешина, предметни наставник, сваки запослени у школи) у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ (уколико процени да самостално не може да прекине насиље).

3. Смиривање ситуације подразумева обезбеђивање сигурности за дете/ученика, раздвајање, разговор са актерима...

4. Консултације се остварују непосредно по појави сумње и/или по стицању информација о насиљу. Обављају се у оквиру школе:

- са Тимом за заштиту деце/ученика од насиља,
- са психологом, педагогом, директором и школским полицајцем.

У зависности од сложености ситуације, консултације се могу обавити и са службама изван школе:

- са надлежном службом локалног центра за социјални рад,
- специјализованом службом локалне здравствене установе.

Консултације су важне да би се :

- разјасниле околности и на прави начин анализирале чињенице,
- проценио ниво ризика,
- направио план заштите,
- избегла конфузија и спречиле некоординисане акције, које могу водити поновном проживљавању искуства жртве.

У консултацијама треба:

- изнети детаљан, објективан опис насиља, без процена и тумачења, водећи рачуна о **приватности детета/ученика** и других учесника у насиљу,
- одредити улоге, задатке и одговорности у установи,
- идентификовати улогу, задатке и професионалну одговорност других учесника/стручњака,
- донети одлуку о начину реаговања и праћења.

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван школе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета/ученика.

5. Након откривања насиља и обављених консултација са релевантним стручњацима и/или институцијама, могуће је, у зависности од тежине, предузети следеће акције:

- предузимање неопходних мера на нивоу школе (информисње родитеља о насиљу или особе од поверења у случајевима сумње на насиље у породици, договор о заштитним мерама према деци/ученицима, предузимање законских мера и организовање посебних програма оснаживања деце/ученика за конструктивно поступање у ситуацијама насиља);
- по потреби укључивање надлежних служби:
 - здравствену службу,
 - Министарство унутрашњих послова, у случајевима када је детету потребна физичка заштита или када постоји сумња да је учињено кривично дело,
 - Центар за социјални рад у року од три наредна радна дана од дана дешавања насиља.

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Пријава садржи податке о детету/ученику и породици, који су у том моменту познати и разлоге за упућивање.

Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако тим школе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета/ученика.

ВАЖНО: У образовно - васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

6. Праћење ефеката предузетих мера

Тим за заштиту деце/ученика је у обавези да, у сарадњи са запосленим у школи и релевантним установама, прати ефекте предузетих заштитних мера. У оквиру мера заштите планирају се и активности којима ће се обезбедити реинтеграција или поновно укључивање свих учесника насиља у заједницу установе и њихов даљи безбедан и квалитетан живот и рад у установи. План реинтеграције ће зависити од фактора као што су: врста и тежина насилног чина, последице насиља по појединца и колектив, број учесника и сл.

Праћење и вредновање предузетих активности условљава планирање новог циклуса Програма заштите деце/ученика од насиља.

Програм заштите ученика одвијаће се у складу са *Посебним протоколом за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама* који је објавило Министарство просвете Републике Србије 2007. године а спроводиће га Тим који ће одредити директор школе.

2.8.8. Програм школског спорта

Ради развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, школа у оквиру школског програма, поред наставе треба да реализује и програм школског спорта.

Недостатак физкултурне сале знатно спутава МШ „Живорад Грбић” у организацији различитих спортских активности. Настава физичког васпитања делимично се реализује у сали „Прве основне школе”, а осталим делом у природи.

Школа се прикључује свим организованим спортским манифестацијама у граду, као што је „Крос РТС-а”, „Светосавска трка” и друго.

2.8.9. Програм сарадње са локалном самоуправом

Музичка школа планира богату сарадњу са локалном заједницом ради што бољег позиционирања школе у својој средини и одржања имиџа квалитетне културно-образовне институције са традицијом.

Планирани су следећи видови сарадње и активности:

- заједничке концертне активности и програми са средњим школама у граду,
- заједничке концертне активности са КУД „Абрашевић”,
- програми са Народним музејом, библиотеком „Љубомир Ненадовић”, ИУС „Трнавац” и Центром за културу,
- концерти школе у градовима у окружењу (Београд, Уб, Шабац, Лозница..),
- популаризација „ПОП ХОРА”,
- организација и реализација манифестације „Сусрети ваљевских хорова”,
- покретање такмичења гудача „Златне Степенице”,
- покретање џез и поп радионице – ментор: Бранко Поповић,
- континуирана концертна активност ансамбла „Флаутисимо” и гудачког оркестра „ФЕНИКС”.

Овим програмом сарадње МШ „Живорад Грбић” има намеру да изађе из поља деловања везаног искључиво за класично музичко образовање деце и прошири своје активности на шири план креирања музичког живота и унапређивања опште културне климе у Ваљеву.

2.8.10. Програм здравствене заштите

Програм здравствене заштите у средњој музичкој школи проводи се бригом школе и њених запослених о:

- уредности и чистоћи простора у којем ученици уче и бораве,
- чистим санитарним просторијама у којима увек има средство за прање руку и друга хигијенска средства.

Ученици се здравствено едукују, како на часовим биологије, тако и кроз инструктивни рад педагога школе, вршњачку едукацију, рад здравствених служби у граду. Ученици су у обухваћени свим видовима здравствене заштите (систематски прегледи, редовне вакцинације и др.).

2.8.11. Програм социјалне заштите

Школа води бригу о социјалном статусу ученика. Материјално угрожене породице ослобођене су било каквих давања у музичкој школи. Школа ученицима помаже и тако што обезбеђује велики број музичких инструмената које ученици користе. За одређени број истакнутих ученика, школа уплаћује котизације за такмичења.

Школа прати све конкурсе за стипендирање музички надарених ученика, ученика из осетљивих група и помаже им у прикупљању документације потребне за учешће на конкурсима.

2.8.12. Програм сарадње са породицом

Процес демократизације у образовању подразумева и виши ниво учешћа родитеља у процесу доношења одлука које се тичу школе. Неке облике учешћа регулише Закон о основама система образовања и васпитања: учешће родитеља у раду Школског одбора, надлежност Савета родитеља, учешће родитеља у Стручном активу за развојно планирање и самовредновање. Остали облици сарадње и учешћа родитеља у животу школе планирају се и осмишљавају према актуелним потребама ученика, родитеља и школе.

Циљ програма је стварање простора и услова за флексибилније и непосредније укључивање родитеља у активности школе и јасно успостављање улога и одговорности свих актера у систему образовања. Школа треба да негује партнерски однос са родитељима који ће бити заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Облици сарадње: Школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима ученика, а то су: општи и појединачни родитељски састанци, разговори са мањим групама родитеља на одређену тему, предавања, трибине и индивидуална сарадња, интерни и јавни часови, промоција успешности ученика за Дан школе, информисање родитеља путем огласне табле, webмејла, Е-дневника, локалних ТВ и ради станица, листа „Напред“.

Садржаји рада: Информисање родитеља о животу и раду школе, промоција најуспешнијих ученика, образовање родитеља о развојним карактеристикама ученика и превенцији болести зависности у циљу успешнијег остваривања васпитне улоге породице, сарадња у реализацији појединих делова програма рада школе, обавезних и осталих наставних и ваннаставних активности, каријерно вођење и саветовање, професионално информисање, план екскурзија, укључивање родитеља у обезбеђење услова за успешнији рад школе, уређење, опремање, одржавање објекта и наставних средстава, сарадња у области здравља и безбедности ученика...

Теме које ће се обрађивати на родитељским састанцима биће усклађене са њиховим израженим жељама на родитељским састанцима.

Праћење реализације програма сарадње са породицом засниваће се на заинтересованости родитеља за учешће у активностима школе. Школа ће уважити све предлоге родитеља и ставити у план сарадње.

2.8.13. Програм излета и екскурзија

Школа планира извођење излета и екскурзија, на начин и под условима утврђеним наставним планом и програмом. Програм излета и екскурзија саставни је део школског програма и годишњег плана рада школе. Приликом извођења излета и екскурзије нарочито се мора водити рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика.

Средња музичка школа, због малог броја ученика трећег и четвртог разреда, уместо реализације екскурзије, практикује друге видове путовања ученика којима се могу остварити сви циљеви постављени за екскурзију. То су стручне посете културним и уметничким институцијама у земљи и окружењу.

Ученици и кроз такмичења имају могућност реализација циљева екскурзије, као што су:

- Републичко такмичење ученика музичких и балетских школа Србије (Београд и Шабац);
- Међународна такмичења (Македонија, Црна Гора, Словенија, Хрватска, Босна, Италија и др.);
- Такмичења у земљи на којима учествују наши ученици у пратњи својих родитеља и предметних професора.

Организација учешћа на такмичењима, подразумева и обавезу наставника да осмисли и реализује и друге аспекте боравка и учешћа на неком такмичењу (као на пример: упознавање ученика са културним и историјским знаменитостима града у коме се одржава такмичење...).

Наставник верске наставе, у оквиру свог предмета, организује излете за ученике који похађају овај изборни предмет.

2.8.14. Програм безбедности и здравља на раду

Програм представља посебан акт.

СТРУЧНИ АКТИВ ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 2015 - 2019:

1. *мр Сузана Радовановић Перић*, директор
2. *Виолеџа Оињеновић*, педагог
3. *Јагранка Обрадовић*, руководилац стручног већа наставника теоретских музичких предмета
4. *Милош Појовић*, руководилац стручног већа наставника гитаре
5. *Владимир Обрадовић*, руководилац стручног већа наставника хармонике
6. *Милица Продановић*, руководилац стручног већа наставника клавира
7. *мр Снежана Сивановић*, руководилац стручног већа наставника гудачких инструмената
8. *Александар Буркерџи*, руководилац стручног већа наставника дувачких инструмената и соло певања
9. *Небојша Насџић*, руководилац стручног већа наставника опште образовних предмета.

САДРЖАЈ

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ.....	2
II ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ.....	3
III ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА.....	4
1. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ:.....	4
2. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ / приказ циклуса образовања, наставних предмета, фонда часова по предметима и разредима/.....	5
2.1. Наставни одсеци.....	5
Матична школа Ваљево.....	5
Издвојено одељење Лајковац.....	5
2.2. Обавезни наставни предмети.....	5
Шестогодишње школовање.....	5
Четворогодишње школовање.....	6
Двогодишње школовање.....	6
2.3. Обавезни наставни садржаји у оквиру обавезних предмета.....	6
2.4. Факултативни део и њихови садржаји.....	7
2.5. Организација наставе.....	7
Трајање часова у односу на дужину школовања.....	8
Јавни наступи.....	8
2.6. Испити и смотре.....	9
2.7. Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма и врсте активности у образовно - васпитном раду у ОМШ..	10
2.7.1. Остваривање програма ГРУПНЕ наставе.....	11
2.7.2. Остваривање програма ИНДИВИДУАЛНЕ наставе.....	20
2.8. ОСТАЛИ ПРОГРАМИ.....	43
2.8.1. Програм допунске наставе.....	43
2.8.2. Програм додатне наставе.....	43
2.8.3. Програм културних активности школе.....	43
2.8.4. Програм школског спорта.....	44
2.8.5. Програм превенције насиља, наркоманије, алкохолизма и малолетничке деликвенције.....	44
2.8.6. Програм слободних активности.....	44
2.8.7. Програм професионалне оријентације.....	44
2.8.8. Програм здравствене заштите.....	45
2.8.9. Програм социјалне заштите.....	45
2.8.10. Програм заштите животне средине.....	45
2.8.11. Програм сарадње са локалном самоуправом.....	45
2.8.12. Програм сарадње са породицом.....	46
2.8.13. Програм излета, екскурзија и наставе у природи.....	46
2.8.14. Програм рада школске библиотеке и нототеке.....	47
2.8.15. Инклузивно образовање.....	47

IV СРЕДЊА МУЗИЧКА ШКОЛА.....	48
1. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ НАСТАВЕ У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ:.....	48
2. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА СРЕДЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ / приказ наставних предмета, фонда часова по предметима и разредима/.....	48
2.1. Подручје рада и образовни профили.....	48
2.2. Обавезни наставни предмети.....	49
ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ НАСТАВЕ У МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ.....	49
СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ТЕОРЕТСКИ ОДСЕК (ТО).....	50
СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ВОКАЛНО - ИНСТРУМЕНТАЛНИ ОДСЕК (ВИ).....	50
2.3. Обавезни наставни садржаји у оквиру предмета.....	51
2.4. Факултативни део и њихови садржаји.....	52
2.5. Организација наставе.....	52
2.6. Испити.....	53
2.7. Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма и врсте активности у образовно-васпитном раду у СМШ....	54
2.7.1. Остваривање програма СТРУЧНЕ наставе.....	55
2.7.2. Остваривање програма ОПШТЕОБРАЗОВНЕ наставе.....	74
2.8. ОСТАЛИ ПРОГРАМИ.....	96
2.8.1. Програм допунске, додатне и припремне наставе.....	96
2.8.3. Програм културних активности школе.....	96
2.8.4. Програм слободних активности.....	97
2.8.5. Програм каријерног вођења.....	97
2.8.6. Програм заштите животне средине.....	98
2.8.7. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програм превенције других облика ризичног понашања.....	98
2.8.8. Програм школског спорта.....	101
2.8.9. Програм сарадње са локалном самоуправом.....	101
2.8.10. Програм здравствене заштите.....	101
2.8.11. Програм социјалне заштите.....	102
2.8.12. Програм сарадње са породицом.....	102
2.8.13. Програм излета и екскурзија.....	102
2.8.14. Програм безбедности и здравља на раду.....	103
САДРЖАЈ.....	105